

Odd Frank Vaage

Trening, mosjon og friluftsliv
Resultater fra
Levekårsundersøkelsen 2001 og
Tidsbruksundersøkelsen 2000

Rapporter

I denne serien publiseres statistiske analyser, metode- og modellbeskrivelser fra de enkelte forsknings- og statistikkområder. Også resultater av ulike enkeltundersøkelser publiseres her, oftest med utfyllende kommentarer og analyser.

Reports

This series contains statistical analyses and method and model descriptions from the different research and statistics areas. Results of various single surveys are also published here, usually with supplementary comments and analyses.

© Statistisk sentralbyrå, juni 2004
Ved bruk av materiale fra denne publikasjonen,
vennligst oppgi Statistisk sentralbyrå som kilde.

ISBN 82-537-6611-4 Trykt versjon
ISBN 82-537-6612-2 Elektronisk versjon
ISSN 0806-2056

Emnegruppe

07.02

Design: Enzo Finger Design
Trykk: Statistisk sentralbyrå/220

Standardtegn i tabeller	Symbols in tables	Symbol
Tall kan ikke forekomme	Category not applicable	.
Oppgave mangler	Data not available	..
Oppgave mangler foreløpig	Data not yet available	...
Tall kan ikke offentliggjøres	Not for publication	:
Null	Nil	-
Mindre enn 0,5 av den brukte enheten	Less than 0.5 of unit employed	0
Mindre enn 0,05 av den brukte enheten	Less than 0.05 of unit employed	0,0
Foreløpig tall	Provisional or preliminary figure	*
Brudd i den loddrette serien	Break in the homogeneity of a vertical series	—
Brudd i den vannrette serien	Break in the homogeneity of a horizontal series	
Desimalskilletegn	Decimal punctuation mark	,(,)

Sammendrag

Odd Frank Vaage

Trening, mosjon og friluftsliv

Resultater fra Levekårsundersøkelsen 2001 og Tidsbruksundersøkelsen 2000

Rapporter 2004/13 • Statistisk sentralbyrå 2004

Statistisk sentralbyrå gjennomførte i 2001 en undersøkelse om nordmenns levkår der trening, mosjon og friluftsliv var et sentralt tema. Dette var en oppfølger av undersøkelsen som ble gjennomført i 1997. I denne rapporten blir en del av resultatene fra denne undersøkelsen lagt fram. I tillegg gir den en presentasjon av hva SSBs tidsbruksundersøkelser kan fortelle om denne typen tidsbruk. Det hentes særlig data fra Tidsbruksundersøkelsen 2000, men data fra undersøkelsene i 1971, 1980 og 1990 blir også brukt for å belyse utviklingen over tid.

Av resultatene i disse undersøkelsene kan det nevnes at kvinner og menn gjennomgående er nesten like ivrige til å trene og mosjonere. Tre av fire er aktive minst en gang per måned. Alder er den faktoren som i størst grad har sammenheng med mosjon. En av tre 67-79-åringere mosjonerer aldri, men det gjelder en av ti blant 16-24-åringene. Selv om det totalt sett er liten forskjell i mosjonsaktiviteten mellom menn og kvinner, er eldre kvinner er de mest passive. Utdanning har positiv betydning for mosjonsaktiviteten. I alle aldersgrupper er de med høy utdanning mer aktive enn de med lav utdanning.

26 prosent av befolkningen i alderen 16-79 år er medlemmer av et idrettslag. Blant dem som driver med fysisk aktivitet minst én gang i måneden, er andelen som er medlemmer på 40 prosent. Blant dem som ikke er aktive er det 15 prosent som er medlemmer i et idrettslag. De som trener uten å være medlem av noe idrettslag trener heller ikke alene. De fleste har funnet noen å trene sammen med. Blant dem som er aktive med lagspill er så godt som 100 prosent aktive sammen med andre. Både skiturere, svømming og gang/marsj er også aktiviteter vi i stor grad gjør i selskap med andre.

De friluftslivsaktivitetene vi helst utfører er fotturer og spaserturer. Et flertall av befolkningen er på fottur i skogen og knapt halve befolkningen går på tur i fjellet i løpet av året. Det er de godt voksne som går mest på tur. Turaktiviteten er høy i alle deler av landet. Enslige eldre kvinner går minst på tur. Utdanning har betydning for turaktiviteten. Mens gjennomsnittlig antall fotturer per år er 34,9 for befolkningen som helhet, er antallet 41,5 for dem med høy universitets- eller høyskoleutdanning. Det er også flere turer per år blant dem som bor i spredtbygde strøk enn blant dem som bor i de store byene.

En mindre del av fritiden ble brukt til idrett og friluftsliv en gjennomsnittsdag i 2000 enn 30 år før. Mens fritiden økte med 25 prosent fra 1971 til 2000, økte tiden som blir brukt til idrett og friluftsliv med 11 prosent. For både menn og kvinner er det slik at en mindre del av fritiden brukes til idrett og friluftsliv nå enn før. Det gjelder også de unge. Men også totalt sett bruker de unge mindre tid til slike aktiviteter i 2000 enn i 1971. For de eldre er det omvendt: Både totalt sett og i forhold til disponible fritid bruker de mer tid til idrett og friluftsliv nå enn for 30 år siden.

Nordmenn bruker mest tid til idrett og friluftsliv om sommeren og minst om vinteren. Det har vært en økning i denne typen aktiviteter i alle sesonger unntatt om våren de siste 30 åra. Vi bruker betydelig mer tid til idrett og friluftsliv på lørdager og søndager enn de andre dagene i uka. Tendensen er likevel at mer tid brukes på hverdagene i forhold til helgedagene i 2000 enn for 30 år siden. Nordmenn bruker i gjennomsnitt en time og tre kvarter på mosjonsturer per uke. Utviklingen fra 1980 til 2000 viser at vi bruker mindre tid på skiturere og mer på spaserturer. Disse tendensene gjelder både menn og kvinner.

Prosjektstøtte: Kultur- og kirkedepartementet.

Innhold

1. Hovedresultater og datagrunnlag	7
1.1. Noen hovedresultater	7
1.2. Datagrunnlag	9
2. Trening og mosjon i fritiden	10
3. Aktivitet i idrettslag og friluftslivsorganisasjoner	18
4. Friluftslivsaktiviteter.....	23
5. Tid til idrett og friluftsliv	33
Litteratur.....	43
Vedlegg: Tabeller	44
Tidligere utgitt på emneområdet	62
De sist utgitte publikasjonene i serien Rapporter	63

1. Hovedresultater og datagrunnlag

1.1. Noen hovedresultater

Kapitlene i denne publikasjonen gir et innblikk i ulike sider ved nordmenns friluftsliv og trenings- og mosjonsvaner. Dataene som brukes til å belyse dette er i første rekke samlet inn i 2000 - 2001 For å belyse utviklingen på dette området, blir også en del data fra tidligere undersøkelser gjengitt.

Kapittel 2 om trening og mosjon i fritiden viser at kvinner og menn gjennomgående er nesten like ivrige til å trene og mosjonere. Det har foregått en demokratisering av sport og idrett den siste generasjonen. Tre av fire mosjonere minst en gang per måned. Alder er den faktoren som i størst grad har sammenheng med mosjon.. En av tre 67-79-åringere mosjonere aldri, men det gjelder en av ti blant 16-24-åringene. Selv om det totalt sett er liten forskjell i mosjonsaktiviteten mellom menn og kvinner, er eldre kvinner er de mest passive.

Utdanning har positiv betydning for mosjonsaktiviteten. I alle aldersgrupper er de med høy utdanning mer aktive enn de med lav utdanning. De som bor i storbyene trener mer enn andre. Det er også slik at eldre enslige trener minst, mens unge enslige trener mest.

De mest brukte mosjonsaktivitetene er gang/marsj, sykling og skiturer. Voksne går mest når de mosjonere, de unge dominerer innenfor lagidrettene. Kvinnene er de som er mest aktive innenfor aerobics, mennene driver mest med fotball og tennis. Høyest gjennomsnittsalder finner vi blant de som trener med gang/marsj og dans. Når vi står på ski utøves alpint mest blant dem som bor i byene, mens langrenn er omtrent like populært i både bygd og by. Langrenn er dessuten helst for dem med høyere utdanning.

Vi bruker om lag 2 600 kroner i gjennomsnitt per år på å trene og mosjonere. Unge gutter bruker mest penger. Blant dem som trener eller mosjonere minst en gang i måneden har en av tre vært på trenings- eller helsesenter i løpet av de siste 12 måneder. Det er helst kvinner og unge som bruker slike tilbud.

Idrettsplasser og utmarksareal er de arenaer som er best tilgjengelig for folk når de skal trene og mosjonere. Større utmarksareal brukes mest. To av tre har gang- og sykkelvei nær hjemmet. De unge er de som bruker gang- og sykkelvei mest.

Kapittel 3 om aktivitet i idrettslag og friluftslivsorganisasjoner viser at idrett er en sosial aktivitet. 40 prosent av dem som trener eller mosjonere, er medlem i et idrettslag. Håndballspillere er mest organisert. Blant dem er 73 prosent med i idrettslag, fulgt av fotballspillerne med 45 prosent.

De som trener uten å være medlem av noe idrettslag trener heller ikke alene. De fleste har funnet noen å trene sammen med. Blant dem som er aktive med lagspill er så godt som 100 prosent aktive sammen med andre. Både skiturer, svømming og gang/marsj er også aktiviteter vi i stor grad gjør i selskap med andre. Når vi mosjonere så mye sammen med andre, kan det i noen grad kan det være slik at det er det sosiale samværet som er det viktigste og ikke mosjonen i seg selv.

Det er flest menn som er medlemmer i idrettslag, og de under 45 år er i større grad medlemmer enn de eldre. Blant medlemmene er om lag tre av ti svært aktive i laget. Denne aktiviteten synker også med alderen. 7 prosent av idrettslagsmedlemmene trener aldri.

En av tjue nordmenn er medlemmer i miljøvernorganisasjoner, historielag eller fortidsminneforeninger. Det er flere medlemmer blant menn enn kvinner og de fleste medlemmene godt voksne. De med lang universitets- eller høgskoleutdanning er i større grad med i slike organisasjoner enn personer med lavere utdanning. Blant medlemmene i slike organisasjoner er en av ti svært aktive medlemmer. Om lag halvparten av medlemmene utfører gratisarbeid for foreningen.

Friluftslivsorganisasjoner er også mest for voksne menn. 14 prosent av befolkningen er medlemmer i slike organisasjoner. Her har både utdanningsnivå og husholdningsinntekt en positiv effekt på medlems-

andelen. I slike foreninger er omtrent en av ti medlemmer svært aktive og en tredel av medlemmene utfører gratisarbeid for foreningen.

Det er en høyt verdsatt å være aktivt ute i frisk luft og uberørt natur. *Kapittel 4 om friluftslivsaktiviteter* viser at slike aktiviteter hyppig blir bedrevet av nordmenn i de fleste aldre, strøk og samfunnslag. De friluftslivsaktivitetene vi helst utfører er fotturer og spaserturer. Et flertall av befolkningen er på fottur i skogen og knapt halve befolkningen går på tur i fjellet i løpet av året. Det er de godt voksne som går mest på tur. Turaktiviteten er høy i alle deler av landet. Enslige eldre kvinner går minst på tur. Utdanning har betydning for turaktiviteten. Mens gjennomsnittlig antall fotturer per år er 34,9 for befolkningen som helhet, er antallet 41,5 for dem med høy universitets- eller høgskoleutdanning. Det er også flere turer per år blant dem som bor i spredtbygde strøk enn blant dem som bor i de store byene.

Nær halvparten av den norske befolkning er på skitur i løpet av året. I gjennomsnitt går vi på 6 skiturer per år. Flest skiløpere finner vi blant dem med høyere utdanning. Bybefolkningen går like gjerne på skitur som de som bor på landet. Det er liten forskjell i skituraktiviteten mellom menn og kvinner og i ulike aldersgrupper. Andelen skiløpere er likevel lavest blant de eldste.

42 prosent av befolkningen er på bær- eller sopptur i løpet av året. Bær- og sopptur ser ut til å være nokså uavhengig av folks økonomi, så dette er mer fritidsatspredelse enn aktivitet av økonomisk betydning. Kvinner er mer aktive enn menn på dette området og aktiviteten øker med alderen.

Fisking som friluftslivsaktivitet og jakt er helst for menn. 47 prosent er på fisketur per år og 9 prosent er på jakt. Flest hobbyfiskere finner vi på Vestlandet og i Nord-Norge. Jakt er mest vanlig blant dem som bor i indre Østlandet, i Trøndelag og i Nord-Norge. I gjennomsnitt er vi på 7,4 fisketurer per år og på 1,6 jakturer.

Åtte av ti er på spasertur per år, sju av ti bader i sjø eller vann og fire av ti er på sykkelstur per år. menn og kvinner er omtrent like aktive på disse områdene. De unge er mest aktive med bading og sykling, mens spasertur er nokså vanlig i alle aldersgrupper. Spaserturer og sykkelurer er nokså jevnt fordelt i alle bostedsstrøk, så spaserturer er ikke noe typisk byfenomen.

Mens en av tre er på tur med motor- eller seilbåt per år, er andelen under det halve for turer med kano/kajakk/robåt. disse typer aktiviteter finner vi helst blant menn og yngre personer, blant dem med høyere

utdanning og blant personer som bor på Sørlandet og Vestlandet.

Mens 20 prosent av befolkningen bruker alpinanlegg i løpet av året, er 10 prosent på tur med skøyter på islagte vanne eller vassdrag. Tre prosent er på ridetur i naturomgivelser. Menn er mest i alpinanlegg mens kvinner er mest på ridetur. Skøyteturer er nokså jevnt fordelt mellom menn og kvinner.

Sammenligner vi med undersøkelser fra 20-30 år tilbake, har det vært en nedgang i flere typer friluftslivsaktiviteter. Det var færre på turer i skogen i 2001 enn tidligere undersøkelser viser. Det gjelder også skiturer og fisketurer. Det er også færre på bær- og soppturer, og turer med kano/kajakk/robåt. Andelen på turer på jakt har hatt en liten økning, mens turer med motor- eller seilbåt har holdt seg omtrent på samme nivå som før. Disse endringene gjelder stort sett begge kjønn. Det er særlig de unge som er mindre aktive i det tradisjonelle friluftslivet der fotturer og skiturer har stått sentralt. På den annen side blir pensjonistene stadig sprekere og mer aktive friluftslivsmennesker.

Kapittel 5 om tid til idrett og friluftsliv viser at en mindre del av fritiden ble brukt til slike aktiviteter en gjennomsnittsdag i 2000 enn 30 år før. mens fritiden økte med 25 prosent fra 1971 til 2000, økte tiden som blir brukt til idrett og friluftsliv med 11 prosent. For både menn og kvinner er det slik at en mindre del av fritiden brukes til idrett og friluftsliv.

Blant unge er det slik at de bruker en mindre del av fritiden til idrett og friluftsliv i 2000 enn tidligere. Også totalt sett bruker de mindre tid til slike aktiviteter i 2000 enn i 1971. For de eldre er det omvendt: Både totalt sett og i forhold til disponibel fritid bruker de mer tid til idrett og friluftsliv nå enn for 30 år siden. Nordmenn bruker mest tid til idrett og friluftsliv om sommeren og minst om vinteren. Det har vært en økning i denne typen aktiviteter i alle sesonger unntatt om våren de siste 30 åra.

Det brukes betydelig mer tid til idrett og friluftsliv på lørdager og søndager enn de andre dagene i uka. Tendensen er likevel at mer tid brukes på hverdage i forhold til helgedagene i 2000 enn for 30 år siden. Denne tendensen gjelder også for sysselsatte.

Nordmenn bruker i gjennomsnitt en time og tre kvarter på mosjonsturer per uke. Utviklingen fra 1980 til 2000 viser at vi bruker mindre tid på skiturer og mer på spaserturer. Disse tendensene gjelder både menn og kvinner.

Eldre, både menn og kvinner bruker mer tid turer med aktiv mosjon enn de unge gjør. De på sin side bruker

mer tid til konkurranseidrett og trening. Det er særlig unge gutter som er aktive på dette området.

De yngste barna, dvs. i alderen 9-12 år, bruker i gjennomsnitt fem og en halv time til idrett og friluftsliv per uke. Dette er 10 prosent av den fritida de har til rådighet. Mens befolkningen generelt bruker i underkant av tre kvarter på konkurranseidrett og trening, bruker barna om lag to timer. For de yngste banas del er slike aktiviteter mer konsentrert om hverdagene enn for de eldre barna og de unge.

På hverdager er tiden som brukes til idrett og friluftsliv naturlig nok konsentrert om ettermiddagen. Hvert tiende barn i alderen 9-15 år er aktive med denne form for tidsbruk mellom kl. 18 og 19 på hverdagene. På lørdager er nær 20 prosent av barna aktive med dette rundt kl. 15.30. På søndagene kl. 10.30 er om lag 20 prosent av de eldre aktive med idrett og friluftsliv.

1.2. Datagrunnlag

Kapittel 2, 3 og 4 i denne rapporten er basert på data samlet inn i SSBs Levekårsundersøkelse 2001. Hovedundersøkelsen var besøksintervju med et representativt utvalg av den norske befolkningen i alderen 16-79 år på 3 250 personer. Et utvalg av disse, 1 925 personer, fylte ut et tilleggsskjema om fritidsbruk. Der spørsmål bare fra hovedundersøkelsen blir brukt, er hele utvalget brukt som tallgrunnlag. Ellers er bare de som fylte ut tilleggsskjema brukt som tallgrunnlag. Disse tre kapitlene er en oppdaterte og utvidet utgaver av tidligere publiserte artikler (Vaage 1999a, Vaage 1999b, Vaage 1999c og Vaage 2000). For nærmere dokumentasjon av undersøkelsesopplegget, se Vågane (2002)

Kapittel 5 er basert på data samlet inn i SSBs tidsbruksundersøkelser, som er blitt gjennomført i 1971, 1980, 1990 og 2000. Dataene til undersøkelsene er samlet inn ved hjelp av spørreskjemaer og tidsdagbøker. I spørreskjemaet ga de uttrukne personene bakgrunnsinformasjon om seg selv og sitt hushold til bruk ved analysen av dagboksdataene. I dagbøkene ble det med korte intervall i løpet av to døgn ført inn informasjon om hvilke aktiviteter man utførte. I tillegg førte man inn hvor hver aktivitet ble utført og hvem man var sammen med. Undersøkelsene dekker alle dager i året. 2000-undersøkelsen er basert på et representativt utvalg av den norske befolkningen i alderen 9-79 år. 3 408 personer var med i det generelle utvalget som er benyttet i dette kapitlet. For nærmere dokumentasjon av undersøkelsesopplegget, se: Rønning (2002)

2. Trening og mosjon i fritiden

Sports- og idrettsaktiviteter har tidligere vært sterkt påvirket av sosiale skillelinjer som alder, kjønn, utdanning og sosial klasse. Personer som var opptatt med idrett har helst vært unge, menn og velutdannede medlemmer av middel- eller overklassen. (Lamprecht og Stamm 1996).

Kortere arbeidsdager og høyere lønninger har de siste 50-60 åra ført til mer tid og penger til fritidsaktiviteter og dermed også til idrettsaktiviteter. Innføring av lørdagsfri på 1970-tallet har vært pådriver i samme retning. Storstilt utbygging av idrettsanlegg i den perioden har også lagt forholdene til rette for denne typen aktiviteter.

Idrettsaktiviteter har også fått en ny betydning ved at de nå i større grad blir knyttet sammen med sosiale verdier som helse, utseende, følelse av fellesskap og kreativitet. Idrett og friluftaktiviteter blir også sett på som et hjelpemiddel til å løse sosiale og personlige problemer. Et tredje moment er at idrett i stadig større grad er blitt forretning: "Idrettsdeltakelse er blitt gjennomsyret av et mangfoldig og aggressivt forretningsliv der hovedmålet er å selge produkter og skape fortjeneste, og dette har de lyktes med." (Sage 1990)

Demokratisering av sport og idrett

Selv om tradisjonelle tenkemåter på dette feltet i noen grad har forsvunnet, ser det ut til at to motstridende prosesser fungerer samtidig. For det første foregår det en prosess som fanger opp og inkluderer stadig flere. Dette kan vi se på som en del av den generelle demokratiseringsprosessen i samfunnet: Stadig flere ser på seg selv som en del av idrettssystemet ved at de deltar i idrettsaktiviteter, kjøper idrettsutstyr, og bruker idrettssymboler.

Men siden demokratisering ikke bare betyr større deltakelse, men også muligheten til å bestemme hvordan deltakelsen skal være, i hvilken sammenheng den foregår og hvilken betydning den har for utøverne, foregår det også en prosess som delvis nøytraliserer demokratiseringsprosessen. Skillelinjene innenfor idretten viser seg ved en økende konkurranse og med det mangel på fellesskap, selv om mulighetene for

dette er tilstede. De nye mulighetene i idretten fører også med seg nye former for sosiale forskjeller og begrensninger. Det er forskjeller mellom spesielle idretter, hvor idrettsaktivitetene finner sted, motiver, og mellom det som går for å være "virkelig idrett" og det som ikke gjør det. Ifølge Bourdieu (1978) er moderne masseidrett med sitt vide spenn av ulike aktiviteter et ideelt område for å anskueliggjøre sosiale forskjeller.

Vi skal se på om de trekkene som her er skissert gjen-speiles i nordmenns idretts- og mosjonsaktiviteter. I hvilken grad kan vi snakke om at det norske idrettslivet er demokratisert?

Tre av fire mosjonerer minst en gang per måned

Blant den norske befolkningen i alderen 16-79 år oppgir 76 prosent at de driver med fysisk aktivitet på fritiden for å trene eller mosjonere minst en gang per måned. 15 prosent utfører aldri noe de vil kalle trening eller mosjon i løpet av et år, mens 11 prosent trener daglig.

Alder den viktigste faktoren

Alder er nok blitt sett på som den viktigste enkelt-faktoren som påvirker deltakelse og interesse for idrett og fysisk aktivitet. Deltakelse i idrettsaktiviteter er omvendt relatert til alder. Lamprecht og Stamm (1996) peker på at omfanget av idrettsaktiviteter generelt synker fra de tidlige 20-åra. Denne synkende idrettsaktiviteten med alderen er hovedsakelig bestemt av sosiale normer, kulturelle forventninger og endringer gjennom livsløpet.

En av tre 67-79-åringene mosjonerer aldri

Vår undersøkelse viser tydelig noen av de samme tendenser. Andelen som ikke driver med fysisk aktivitet for å trene eller mosjonere øker med alderen. I aldersgruppen 67-79 år er det 32 prosent som aldri mosjonerer.

Tabell 2.1. Hvor ofte man driver med fysisk aktivitet på fritiden for å trene eller mosjonere etter kjønn og alder. Prosent

	Aldri	Sjeldnere enn hver mnd.	1-2 ganger i mnd.	1 gang i uka	2 ganger i uka	3-4 ganger i uka	Omtrent daglig
Alle	15	9	10	17	21	17	11
Menn	14	9	12	18	19	18	11
Kvinner	17	9	8	15	23	17	11
16-24 år	10	12	8	12	24	19	15
25-44 år	11	10	12	17	25	17	7
45-66 år	16	6	10	19	20	17	13
67-79 år	32	7	4	15	11	15	16

Kilde: Levekårsundersøkelsen 2001.

Slår vi sammen kategoriene og definerer trening to ganger i uka eller mer som "aktive mosjonister", finner vi at det blant de unge i alderen 16-24 år er 58 prosent som er aktive. Blant voksne i alderen 25-66 år er det om lag 50 prosent som trener ofte. Blant pensjonistene, dvs. de over 66 år er i overkant av 40 prosent som kan kalles aktive mosjonister. I denne aldersgruppen er det 16 prosent som mosjonerer daglig. Dette er en like stor andel som blant de unge. Det er altså store variasjoner i mosjonshyppigheten blant de eldste.

Kjønn den andre viktige faktoren

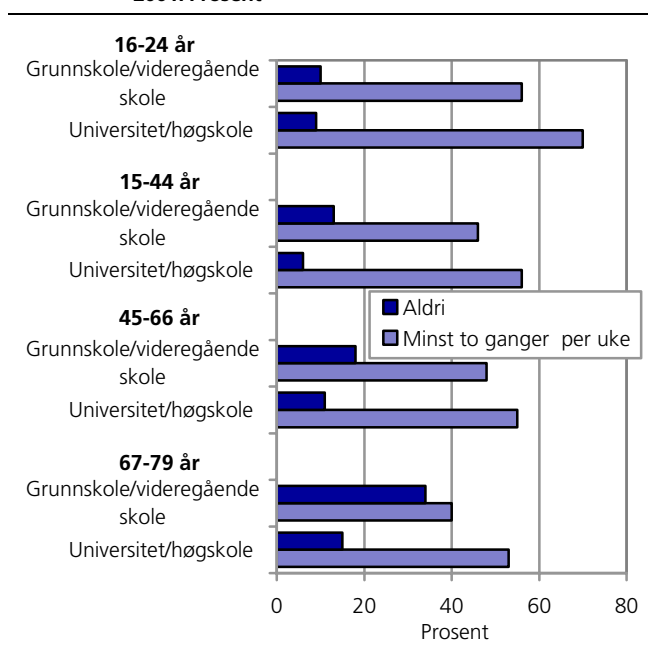
I begynnelsen av forrige århundre ble kvinner ansett for ikke å være i fysisk stand til anstrengende trening, og var mer eller mindre bannlyst fra idrettskonkurranser. Forklaringen på lavere deltakelse i fysiske aktiviteter blant eldre mennesker og kvinner har vært nokså lik. I begge tilfelle har redusert deltakelse i det minste delvis hatt sin årsak i rådende normer og kulturelle forventninger like mye som leveforhold.

En undersøkelse gjennomført i Sveits i 1990 (Lamprecht og Stamm 1996) viser at det har funnet sted en demokratisk utvikling de siste 20-30 åra. Andelen som utøver idrett blant kvinner og menn og blant ulike aldersgrupper har nærmet seg hverandre. At forskjellen i aktivitetsnivå mellom kjønnene er liten, bekreftes i vår undersøkelse. I Norge er det slik at kvinner er minst like aktive mosjonister som menn. Andelen er 51 prosent blant kvinner og 48 prosent blant menn. Forskjellen skyldes at det er noen flere kvinner enn menn som oppgir at de trener 2 ganger i uka. Ellers er den generelle mosjons- og treningsaktiviteten temmelig identisk; vi kan snakke om full likestilling.

Eldre kvinner mest passive

Generelt sett er det ikke store forskjeller i trenings- og mosjonsaktiviteten mellom kjønnene i ulike aldersgrupper. Blant den eldste aldersgruppen er det 39 prosent av kvinnene som aldri trener, mens andelen blant menn er 24. Det er altså eldre kvinner som er de mest passive. I aldersgruppen 16-24 er det derimot blant kvinnene at andelen aktive mosjonister er størst; blant dem er andelen på 62 prosent, mens det blant mennene i denne aldersgruppen er 55 prosent aktive mosjonister.

Figur 2.1. Andel som trener eller mosjonerer aldri og minst to ganger per uke etter utdanning i ulike aldersgrupper. 2001. Prosent

Kilde: Levekårsundersøkelsen 2001.

Utdanningen er betydningsfull for aktiviteten

I et demokratiperspektiv er folks utdanning også en tradisjonell grensesetter. Slik ser det fortsatt ut til at det er innenfor idrettsområdet. Mer enn 26 prosent av personer med bare grunnskole mosjonerer aldri, mens 41 prosent av dem trener minst to ganger per uke. Blant personer med høyere akademisk utdanning er det bare 7 prosent som aldri mosjonerer, og 62 prosent trener minst to ganger per uke. Utdanningen betyr derfor mye for treningsaktiviteten.

Vi finner også en forskjell når det gjelder alder. På alle alderstrinn er det flere aktive med høyere utdanning enn blant andre og flere som trener minst to ganger i uka. Blant personer i alderen 25 og over er det betydelig flere med bare grunns- eller videregående skole som ikke trener i det hele tatt, og færre som trener minst to ganger per uke enn blant dem med høyere utdanning. Det ser ut til at idéen om "det sunne liv" i størst grad har slått gjennom blant de velutdannede. Samtidig må vi ta med i betraktning at personer med høy utdanning ofte befinner seg innenfor yrkesgrupper som har lite manuelt arbeid, og derfor i større grad har behov for og kapasitet til å mosjonere etter at arbeidsdagen er over.

Mest trening i storbyene

Det er større sjanse for at man trener ofte hvis man bor i en større by enn om man bor i et lite bebygde område. Blant de som bor i storbyene er det ifølge undersøkelsen 57 prosent som er aktive mosjonister, dvs. at trener minst to ganger i uka. Blant dem som bor i spredtbygde strøk er andelen 41 prosent. I en viss grad kan denne forskjellen skyldes at tilbud som helsestudio

og idrettsanlegg er lettere tilgjengelig i de mest tettbygde områdene. Det er også sannsynlig at de som bor i byene, der svært mange har nokså stillesittende funksjonæryrker, er mer opptatt av trening og mosjon enn de som bor på landsbygda, der yrkeslivet i større grad er preget av manuelt arbeid.

Eldre enslige og par med små barn trener minst

Hvilken livsfase man er i har betydning for fysisk aktivitet på fritiden. De som trener minst er særlig enslige eldre, men også eldre i parforhold. Personer i husholdninger med små barn trener mindre enn de som har barn i skolepliktig alder. De som trener mest er unge enslige og unge i parforhold uten barn. De har mindre forpliktelser og mer tid til å ta vare på seg selv og sin egen helse.

Formen for aktivitet er betydningsfull

Når vi skal se på skillelinjer i folks idrettsaktivitet i dag, er det ikke bare aktivitetsgraden i seg selv som er av interesse, men også forholdet mellom ulike typer idrettsaktiviteter. Lamprecht og Stamm (1996) påpeker at vi bør forvente at kvinner og eldre deltar på andre idrettsområder enn menn og yngre deltakere. Den tradisjonelle definisjonen av idrett, som en konkurranseorientert fysisk aktivitet hovedsakelig organisert i foreninger, vil fremdeles i særlig grad være en arena for yngre menn. Kvinner og eldre personer har en tendens til å erobre de "nye" idrettsområdene, dvs. forskjellige former for avkobling eller rekreasjon som nå etter hvert blir akseptert som idrett. Denne oppdelingen mellom ulike aldersgrupper og mellom menn og kvinner henger sammen med tradisjonelle normer og forventninger. I denne sammenheng har utvidelsen av idrettsområdet vært med på å skape idrettsaktiviteter for spesielle grupper. Andre undersøkelser på dette feltet har også vist at kvinner ikke er underrepresentert som idrettsdeltakere i fritiden, og at eldre personer ikke holder seg unna mosjonsaktiviteter.

Mest gang/marsj, sykling og skiturer

De som driver med fysisk aktivitet på fritiden minst en gang i måneden eller mer, ble i undersøkelsen spurt om hvilke aktiviteter de driver med. Gang/marsj er den aktiviteten de fleste mosjonistene deltar i. Mer enn to av tre driver med denne aktivitetstypen. Dernest følger sykling, skiturer, svømming, jogging/løpeturer og styrketrening. Mer enn en av tre er med i slike aktiviteter. Omtrent hver fjerde mosjonist er aktiv innenfor aerobics/gymnastikk/trimgrupper og slalåm/telemark/snowboard. 17 prosent spiller fotball. 10 prosent driver med ulike former for dans, og rundt 5 prosent driver med squash, golf, håndball, tennis eller ishockey/bandy.

Tabell 2.2. Andel som driver med ulike idrettsgrener blant dem som trener minst en gang i måneden. 16-79 år. 1997 og 2001. Prosent

	1997	2001
Jogge-/løpeturer	34	37
Skiturer/langrenn	38	51
Slalåm, telemark, snowboard	21	26
Svømming	37	40
Sykling	45	61
Gang/marsj	48	69
Folke-/selskaps-dans, (jazz)ballett	8	10
Aerobics, gymnastikk, trimparti	23	23
Styrketrening	24	32
Fotball	16	17
Håndball	4	4
Ishockey, bandy	4	4
Annen lagidrett	6	7
Tennis	5	4
Squash	6	5
Golf	5	6
Annet	12	12

Kilde: Levekårsundersøkelsene 1997 og 2001.

Tabell 2.2 viser andelen som er aktive innenfor ulike typer aktiviteter i 1997 og 2001. Spørsmål om deltakelse i aktiviteter ble noe forandret fra 1997 til 2001. I formuleringen i 1997 ble det lagt vekt på trenings/mosjonsaktiviteter, mens det i 2001 ble lagt vekt på fysisk aktivitet. Dette har sannsynligvis medført at aktiviteter som sykling og gange i noe sterkere grad har kommet med i svarene i 2001 enn i 1997. Det er mulig at gode snøforhold i 2001 kan ha gitt positive utslag for skiaktiviteter dette året. Ellers bør resultatene være nokså sammenlignbare. For de fleste aktivitetene har endringene ellers vært nokså små, med unntak av styrketrening, som har hatt en økning fra 24 til 32 prosent.

Kvinnene dominerer aerobics, mennene fotball og tennis

En del av aktivitetene er typisk kvinnelige, andre mannlige, mens noen fanger opp begge kjønn i omtrent like stor grad. Kvinnene har høyest andel blant dem som deltar innenfor idrettsgrener der konkurranse-momentet er lite eller helt fraværende. Det å komme "i form" både helsemessig og billedlig prioriteres. Kvinner er temmelig dominerende innenfor aerobics/gymnastikk/trimparti. Det er også en større andel kvinner enn menn som er aktive med gang/marsj og håndball er den eneste konkurransegrenen der andelen blant kvinner er noe høyere enn blant menn.

Generelt kan vi si at menn mer enn kvinner er opptatt av idrettsgrener der opplevelse av fart og spenning er et viktig element. Ved siden av jogging er det derfor skiaktiviteter og konkurransegrenene som fotball og ishockey/bandy hvor menn dominerer. Menn driver også mest med tennis, squash og golf. Svømming, sykling, styrketrening og dans ser ut til å være mer kjønnsnøytrale aktiviteter.

Lagidretter mest for de unge, gang/marsj mest for de voksne

Lagidretter som fotball, håndball og ishockey er aktiviteter som i størst grad opptar de unge. Også alpinidrett, squash, golf, jogge-/løpeturer og styrketrening har sterkest nedslagsfelt blant de unge og yngre voksne. Gang/marsj er svært godt representert blant alle aldersgrupper fra 25 år og oppover. Ellers er alle aldersgrupper godt representert både innenfor svømming, sykling, langrenn og aerobics/gym.

Gjennomsnittsalderen for dem som er aktive innenfor de ulike idrettsgrenene er høyest blant dem som driver med dans (42 år) og gang/marsj (41 år). I det øvre skikt ligger også langrenn (40 år), sykling (39 år), svømming (38 år), tennis og aerobics (begge 37 år) og jogging (35 år). Gjennomsnittsalderen for golf har sunket mellom 1997 og 2001 fra 38 år til 32 år. Styrketrening og slalåm har i 2001 en gjennomsnittsalder tett over 30 år, mens squash ligger tett under 30 år. Lagidrettene ligger også tett under 30 år, med håndball lavest av alle idrettene med 26 år. Vi ser altså at det er de mest konkurransepregete og fysiske mest krevende idrettsgrenene som mest appellerer til de unge.

Gjennomsnittsalderen blant menn og kvinner er nokså lik blant deltakerne i de ulike idrettsgrenene. Blant dem som spiller fotball og lagidretter ellers er den lavere blant kvinner enn blant menn. Også blant joggere er gjennomsnittlig alder lavere blant kvinner enn blant menn.

Langrenn helst for dem med høyere utdanning

De fleste idrettsgrener fanger i nokså like stor grad opp personer med ulik utdanning. Den eneste grenen hvor det er helt tydelig at høy utdanning betyr større deltagelse, er langrenn. Mens 39 prosent av mosjonistene med bare grunnskoleutdanning går langrenn, er andelen blant dem med høyere universitets- eller høyskoleutdanning på 69 prosent.

Heller ikke husholdningsinntekten har noen avgjørende betydning når det gjelder hvilke idrettsgrener man deltar i. Igjen er det ski-idretten som skiller seg ut. Særlig langrenn, men også alpint, utøves i større grad blant dem med høy husholdningsinntekt enn blant dem med lav. Derimot er det ikke noen klar tendens til at verken tennis- eller golfspillere tilhører husholdninger med høy inntekt. Nordmenns idrettsaktiviteter er derfor kanskje ikke det aller beste eksemplet på å anskueliggjøre klasseforskjeller, slik Bourdieu (1978) antyder.

Hytteiere trener mest på langrennski

En forklaring på at det er de med høy utdanning og inntekt som helst går langrenn, kan være at snøforholdene i lavlandet de siste åra har vært dårlige. Man må kunne komme seg til høyereliggende strøk for å

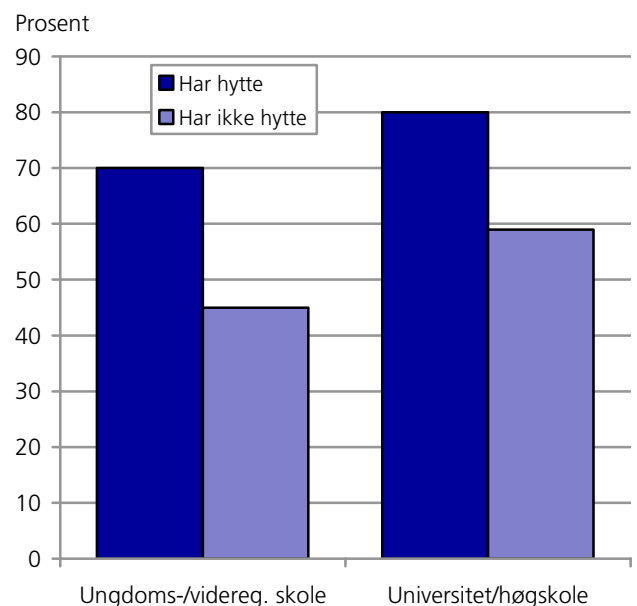
benytte skiene. Da er det en fordel med tilgang til hytte. Det er en helt klar sammenheng mellom det at husholdningen disponerer hytte og mosjonering med langrenn. Blant de som har hytte er det 64 prosent av mosjonistene som trener på langrennski, mens andelen er 41 prosent blant dem som ikke har hytte i husholdningen. Når det i tillegg er slik at de som disponerer hytte gjennomgående har høyere utdanning og husholdningsinntekt enn de som ikke har hytte, er det kanskje ikke helt tilfeldig at vi finner en sammenheng mellom sosial status og langrenn.

Både tilgang til hytte og utdanningsnivå ser ut til å ha betydning for skiaktiviteten. Blant dem som har høyere utdanning og hytte har 80 prosent trent på langrennski siste år. Blant dem som ikke har høyere utdanning og heller ikke ha tilgang til hytte er andelen nesten bare halvparten; 45 prosent. Hytte tilgang ser likevel ut til å ha større betydning enn høyere utdanning: Blant personer med hytte men uten høyere utdanning er andelen som har trent på langrennski siste år på 70 prosent, blant dem uten tilgang til hytte men med høyere utdanning er andelen 59 prosent.

Mer alpint og styrketrening blant i byboere

Alpinidrett har større omfang blant mosjonister som bor i byene enn blant dem som bor i mindre tett befolkete områder. Styrketrening og aerobics/gym/trimparti er også noe mer utbredt blant mosjonister i byene. Skiaktiviteter er særlig populært i Oslo-regionen og Trøndelag, mens fotballen i særlig grad utøves i Agder/Rogaland.

Figur 2.2. Andel som har trent på langrennski siste 12 måneder etter utdanning og tilgang til hytte. Prosent

Kilde: Levekårsundersøkelsen 2001.

Tabell 2.3. Antall ganger per år man driver med ulike idrettsgrener blant dem som er fysisk aktive på fritiden minst en gang i måneden etter kjønn. 2001

	Alle	Menn	Kvinner
Jogge-/løpeturer	44	52	31
Skiturer/langrenn	15	17	12
Slalåm, telemark, snowboard	8	10	7
Svømming	18	19	18
Sykling	54	55	53
Gang/marsj	97	89	104
Folke-/selskapsdans, (jazz)ballett	34	32	35
Aerobics, gym, trim	55	77	49
Styrketrening	50	53	48
Fotball	54	55	50
Håndball	79	:	91
Ishockey, bandy	17	16	:
Annen lagidrett	49	51	45
Tennis	17	16	:
Squash	14	16	:
Golf	15	17	:
Annet	49	45	57

Kilde: Levekårsundersøkelsen 2001.

Mest trening i gang/marsj

Hittil har vi sett på andelen som deltar innenfor ulike idrettsgrener. Et mer utfyllende bilde vil vi få når vi ser på hvor mange ganger utøverne innenfor de ulike grenene trener per år. De som mosjonerer i gang/marsj som trener i gjennomsnitt nesten 100 ganger per år. De som holder på med håndball trener omtrent 80 ganger. De som er aktive med fotball, aerobics eller styrketrening trener rundt 50 ganger per år. De som trener minst per år er de som er opptatt av til dels sesongbetonte idretter: Slalåm, langrenn, ishockey, tennis, squash og golf.

Kvinner som er aktive med gang/marsj trener oftere enn menn som er aktive i samme idrett. Blant de som driver med aerobics/gym og jogging er det derimot slik at menn er mer aktive.

Nesten fire ulike idrettsgrener

De som trener/mosjonerer innenfor en idrettsaktivitet trener ikke nødvendigvis bare innenfor denne ene aktiviteten. I gjennomsnitt trente mosjonister innenfor 3,9 ulike aktiviteter per år i 2001. Dette er en økning fra 3,4 aktiviteter i 1997. Det er ingen stor forskjell mellom menn og kvinner på dette punktet. Det er særlig unge og yngre voksne som sprer seg over flere idrettsgrener. Mosjonistene i aldersgruppen 16-24 år er i gjennomsnitt opptatt med 5,4 forskjellige idrettsgrener per år. De eldre har nok med 2,8 ulike idrettsaktiviteter per år. For alle aldersgrupper har det vært en økning i antall ulike idrettsgrener de er engasjert i per år fra 1997 til 2001. Økningen har vært størst blant de eldre.

Omtrent en av fem voksne er opptatt av kun en type idrettsaktivitet per år. Blant de eldste er det omtrent halvparten av mosjonistene som bare er opptatt av én aktivitet. Mens omtrent en av ti voksne mosjonister trener innenfor minst sju ulike aktiviteter per år, gjelder det mer enn 30 prosent av de unge i alderen 16-24 år og bare 1 prosent av de i aldersgruppen 67-79 år.

Tabell 2.4. Antall ulike idrettsaktiviteter per år blant de som trener minst en gang per måned etter alder. 1997 og 2001

	Alle		Menn		Kvinner	
	1997	2001	1997	2001	1997	2001
Alle	3,4	3,9	3,5	3,9	3,3	3,9
16-24 år	5,0	5,4	5,1	5,3	4,9	5,6
25-44 år	3,6	4,1	3,6	4,1	3,6	4,1
45-66 år	2,6	3,0	2,8	3,1	2,4	3,0
67-79 år	1,8	2,8	1,8	3,1	1,8	2,6

Kilde: Levekårsundersøkelsene 1997 og 2001.

Tabell 2.5. Antall ulike idrettsaktiviteter blant de som trener minst en gang per måned, etter kjønn og alder. 2001. Prosent

	1 aktivi- tet	2 aktivi- teter	3 aktivi- teter	4-6 akti- viteter	7 aktiviteter eller flere
Alle	17	16	15	37	14
Menn	20	13	16	36	16
Kvinner	15	18	15	39	13
16-24 år	12	12	8	30	38
25-44 år	14	14	16	42	14
45-66 år	23	20	18	38	2
67-79 år	26	21	25	26	2

Utgifter til trening- /mosjon per år	1 170	1 520	1 560	2 730	5 880

Kilde: Levekårsundersøkelsen 2001.

Tabell 2.6. Utgifter i kr til trening/mosjon siste 12 måneder, blant dem som trener minst en gang i måneden, etter kjønn og alder. 2001

	Alle	Menn	Kvinner
Alle	2 600	3 300	1 900
16-24 år	4 200	5 800	2 600
25-44 år	3 000	3 600	2 400
45-66 år	1 600	2 000	1 200
67-79 år	720	680	760

Kilde: Levekårsundersøkelsen 2001.

Nesten 2600 kr i utgifter per år

Det er ikke gratis å trene og mosjonere. Ifølge vår undersøkelse bruker mosjonister i gjennomsnitt om lag 2600 kr per år på disse aktivitetene. Da er utgifter til utstyr, turer, startkontingenter, medlemskap, billetter osv. tatt med. Mens mannlige mosjonister bruker 3300 kr til slike aktiviteter per år er summen 1900 for kvinnene, eller 58 prosent av mennenes utgifter.

Unge gutter bruker mest penger

Gutter i alderen 16-24 år er de som i særlig grad bruker penger på trening/mosjon. For dem går 5800 kr til dette. Jentene i samme aldersgruppe bruker godt over 2000 kr mindre. Menn i aldersgruppen 67-79 år bruker bare en tidel av det ungguttene gjør til mosjon.

Det er naturlig nok en sammenheng mellom utgifter og aktivitetsgrad. Mens de som bare holder på med én type aktiviteter per år i gjennomsnitt bruker 1170 kr til mosjonsaktiviteter, bruker de som er aktive innenfor 7

eller flere grener 5880 kr. per år. Denne forskjellen henger nok sammen med aktivitetsgraden, men også med at hver idrettsgren krever ulike typer utstyr.

Det er ingen direkte lineær sammenheng mellom folks husholdningsinntekt og bruk av penger til mosjonsaktiviteter. Blant den yngre halvdel av befolkningen (16-44 år) er det de med husholdningsinntekt etter skatt på under 200 tusen kroner som bruker mest per år på slike aktiviteter (4600 kr). Blant den eldre halvdel av befolkningen (45-79 år) er det de med så lav inntekt som bruker minst på dette (900 kr). I denne aldersgruppen er det de som tjener mest som også bruker mest til slikt. De som tjener 500 tusen kr eller mer bruker mer enn dobbelt så mye som dem som har enn husholdningsinntekt på under 200 tusen kr.

En av tre på trenings- eller helsesenter

Blant dem som er fysisk aktive på fritiden minst en gang i måneden har 36 prosent vært på trenings- eller helsesenter siste 12 måneder. Blant menn er andelen 29 prosent og blant kvinner 44 prosent. (Se vedleggstabell 2.6). Det er særlig unge mosjonister som benytter seg av denne typen tilbud. Hele 65 prosent av mosjonistene i alderen 16-24 år har vært på trenings- eller helsesenter i løpet av året, mens andelen blant 67-79-åring er 16 prosent.

Mest blant kvinner i alle aldersgrupper

I alle aldersgrupper er det flere kvinnelige enn mannlige mosjonister som benytter seg av trenings- eller helsesenter. Forskjellen mellom kjønnene er særlig stor blant de godt voksne. Blant 67-79 åringer er andelen 5 prosent blant menn og 28 prosent blant kvinner som benytter slike tilbud per år. I tillegg til ønsket om å komme i form, er kanskje også ønsket om å slanke seg noe av bakgrunnen for at kvinner er i flertall i denne sammenheng.

Tabell 2.7. Andel som har trent på trenings- eller helsesenter blant dem som trener minst en gang i måneden, etter kjønn og alder. 2001. Prosent

	Alle	Menn	Kvinner
Alle	36	29	44
16-24 år	65	63	68
25-44 år	38	32	45
45-66 år	22	12	32
67-79 år	16	5	28

Kilde: Levekårsundersøkelsen 2001.

Flest benytter helse- eller treningscenter i de store byene

Andelen som benytter seg av trenings- eller helsesenter henger sammen med hvor man bor. Blant mosjonister som bor i de store byene er det 54 prosent som benytter slike tilbud i løpet av året. Blant de som bor i spredtbygde strøk er andelen bare 19 prosent. En forklaring på denne forskjellen er at slike tilbud sannsynligvis er lettere tilgjengelig for befolkningen i de store byene i forhold til landsbygda

Det er også slik at andelen som bruker slike tilbud er høyere i de sentrale Østlandsstrøk enn i andre deler av landet: I Oslo/Akershus er det 49 prosent av mosjonistene som benytter trenings- eller helsesenter per år, mens andelen er 26 prosent i Nord-Norge. Vi finner derimot ingen klar forskjell i andelen som benytter trenings- eller helsesenter når vi ser det i forhold til utdanningsnivå eller husholdningsinntekt.

19 ganger på trenings- eller helsesenter

De som trener minst en gang i måneden trener i gjennomsnitt 19 ganger på trenings- eller helsesenter per år. Gjennomsnittet blant de som er brukere av slike tilbud er 52 ganger per år, 48 ganger blant menn og 55 ganger blant kvinner. Generelt kan man si at et er forholdsvis liten variasjon i brukshyppigheten blant brukere sett i forhold til ulike bakgrunnsvariable. Mest avvikende er de med lavest husholdningsinntekt, som bruker slike tilbud oftere enn personer med høyere inntekt, når de først er brukere. Omvendt er det med brukere i Nord-Norge. De bruker tilbudet mindre enn de som bor i andre landsdeler.

Kortest vei til utmarksareal og idrettsplasser

En viktig forutsetning for disse fysiske aktiviteter i fritiden, er tilgjengeligheten av anlegg og andre tilbud hvor slike aktiviteter kan finne sted. Svært mange nordmenn har tilgang til trenings- og mosjonstilbud innenfor en rekkevidde på 20-30 minutter med bil. Atskillig færre har slike tilbud innenfor gang- eller sykkelavstand. 96 prosent kan komme til idrettsplass/fotballbane/stadion eller større utmarksareal på under 25 km. 91 prosent har de sammen mulighetene til å komme til svømmehall/basseng eller idrettshall. Derimot må nærmere 60 prosent reise mer enn 25 km for å komme til et alpinanlegg. Om lag 50 prosent må reise så langt for å spille golf.

Hele 82 prosent av befolkningen har under 4 kilometer til nærmeste større utmarksareal og har derfor mulighet til å komme seg dit til fots eller med sykkel. 72 prosent ha samme mulighet til å komme seg til en idrettsplass/fotballbane/stadion. Derimot er det bare 12 prosent som har under 4 kilometer til et alpinanlegg og 11 prosent har samme avstand en golfbane.

Det har skjedd noen forbedringer i avstanden til ulike idrettstilbud fra 1997 til 2001. (Vi ser her bort fra større utmarksareal og park/grøntområde der spørsmålsformuleringene i undersøkelsen er forandret mellom de to åra.) Det er større andel av befolkningen som har en avstand på under 25 kilometer til både golfbane, lysløype og idrettshall og idrettsplass i 2001 enn i 1997. Andelen som har under 25 kilometer har ikke sunket for noen av tilbudene. Andelen som har en avstand på under 4 kilometer til idrettshall og idrettsplass/forgallbane/stadion har også økt noe på de fire åra.

Tabell 2.8. Avstand til ulike idrettsanlegg i 1997 og 2001. Prosent

	Under 4 km		Under 25 km	
	1997	2001	1997	2001
Idrettsplass, fotballbane, stadion	67	72	91	96
Større utmarksareal ¹	70	82	92	96
Svømmehall, eller basseng	50	50	89	91
Idrettshall	53	58	84	91
Lysløype	49	50	77	84
Tilrettelagt badeplass	45	44	80	83
Park, grøntområde i (by) tettsted ²	46	65	66	82
Skytebane	23	20	67	68
Tennisbane	34	34	57	61
Golfbane	10	11	37	51
Alpinanlegg	12	12	38	44

¹ Større utmarksareal for tur- og friluftaktiviteter ble brukt i 1997-undersøkelsen

² "Park, grøntområde i by" ble brukt i 1997-undersøkelsen

Kilde: Levekårsundersøkelsene 1997 og 2001.

I et land som er så ujevnt som Norge, både topografisk og bosettingsmessig, er det naturlig at slike tilbud ikke er like lett tilgjengelig over alt. Likevel er ikke forskjellen i tilgjengelighet spesielt stor når vi ser på storbyer, mindre byer og tettsteder. Men de som bor i spredtbygde strøk har i særlig grad lang vei til ulike treningstilbud. Likevel er det også i spredtbygde strøk mer enn fire av ti som har under 4 km til idrettsplass, og mer enn tre av ti har like kort avstand til lysløype og tilrettelagt badeplass. Det er dessuten en mindre andel i spredtbygde strøk som har kortere avstand enn 25 kilometer til nærmeste tennisbane og golfbane. Skytebane det eneste tilbudet som befolkningen i storbyene har lengst avstand til i forhold til de som bor i mindre tett befolkede områder.

Kortest avstand til tennis- og golfbane i Oslo/Akershus

Det er ikke nødvendigvis slik at folk i Oslo-området har best tilgang på alle idrettstilbud, mens det er dårligst i Nord-Norge. Likevel har befolkningen i Oslo/Akershus kortest vei både golfbane og alpinanlegg. Befolkningen i Nord-Norge har på sin side lengst vei til både tennisbane og golfbane.

De har også lengst vei til tilrettelagt badeplass, men her må vi trekke fram vann- og lufttemperaturen som en forklaring. Alpinanlegg har de lengst avstand til i Agder/Rogaland. Her kan også værforhold og topografi være forklarende elementer.

Større utmarksareal brukes mest

Mer enn fire av fem personer som bor mindre enn 25 km unna et større utmarksareal benytter dette området til trening eller mosjon i løpet av en 12 måneders periode. I gjennomsnitt bruker de det omtrent 33 ganger, eller nesten tre ganger per måned. To av tre av dem som bor mindre enn 25 kilometer fra park eller grøntområder i tettsted benytter dette i løpet av et år. I gjennomsnitt benyttes det omtrent hver 14. dag. Badeplasser, svømmehaller og lysløyper blir også flittig brukt.

Tabell 2.9. Andel av de som bor under 25 km unna som har brukt mosjonstilbud siste 12 måneder og antall ganger de bruker dem i denne perioden. 1997 og 2001. Prosent

	Andel		Antall	
	1997	2001	1997	2001
Idrettsplass, fotballbane, stadion	19	22	7,6	5,1
Større utmarksareal ¹	66	84	26,4	33,1
Svømmehall, eller basseng	33	35	6,7	4,5
Idrettshall	19	23	9,7	7,2
Tilrettelagt badeplass	47	49	8,5	4,5
Lysløype	25	33	5,4	5,1
Skytebane	8	12	1,9	1,3
Park, grøntområde i tettsted (by) ²	50	66	19,9	25,8
Tennisbane	6	5	1,4	0,6
Alpinanlegg	12	16	1,7	1,2
Golfbane	5	8	2,0	0,9

¹ Større utmarksareal for tur- og friluftaktiviteter ble brukt i 1997-undersøkelsen

² "Park, grøntområde i by" ble brukt i 1997-undersøkelsen

Kilde: Levekårsundersøkelsene 1997 og 2001

Det er de færreste som bruker skytebaner, tennisbaner og golfbaner, selv om de har tilgang på slike tilbud innenfor en radius av 25 kilometer. Når disse tilbudene brukes lite, skyldes dette neppe bare mangel på interesse. Økonomi kan også ha en innvirkning. Andelen som bruker tennisbaner og golfbaner er størst blant dem som tilhører husholdninger med høyest inntekt. Mens 2 prosent av dem som har en inntekt på under 200 000 kr benytter seg av tennisbaner selv om de har det tilgjengelig under 25 kilometer unna, er andelen 9 prosent blant dem med husholdningsinntekt på 500 000 kr eller mer.

Hvilke trenings- og mosjonstilbud som benyttes mye og lite varierer ikke så mye med alder. I alle aldersgrupper er det større utmarksareal som benyttes av flest. Det er også dette tilbudet som blir oftest benyttet av alle aldersgruppene. Det er blant de unge at andelen som benytter idrettsplasser, idrettshaller og alpinanlegg, golfbaner og tennisbaner er størst. Større utmarksareal, lysløyper og park/grøntområder blir omtrent like mye brukt i alle aldersgrupper.

De unge bruker gang- og sykkelvei mest

En av tre som har gang- og sykkelvei innen en kilometer fra boligen bruker den daglig, mens 19 prosent bruker den sjeldnere enn hver måned. Den daglige bruken er særlig stor blant de unge. I alle aldersgrupper er det et klart flertall som bruker gang- og sykkelvei minst ukentlig. Bruken av gang- og sykkelvei er temmelig lik blant menn og kvinner.

Tabell 2.10. Brukshyppighet blant de som har gang-/sykkelvei innen én km fra boligen, etter alder. 2001. Prosent

	Daglig	Ukentlig	Månedlig	Sjeldnere	Antall svar
Alle	32	35	14	19	1 315
16-24 år	41	26	13	20	169
25-44 år	31	36	16	18	556
45-66 år	31	38	13	19	446
67-79 år	29	34	11	27	134

Kilde: Levekårsundersøkelsen 2001.

To av tre har gang-/sykkelvei nær hjemmet

35 prosent har gang- og sykkelvei innen én km fra boligen. Mens det i byene og andre tettbygde strøk er omtrent 70-80 prosent som har så kort avstand til et slikt tilbud, gjelder det bare i overkant av 30 prosent blant dem som bor i spredtbygde strøk. De som bor innen én km har i gjennomsnitt 214 meter til nærmeste gang-/sykkelvei.

3. Aktivitet i idrettslag og friluftslivsorganisasjoner

Trening og mosjon og friluftsliv er aktiviteter mange utfører på egenhånd, enten alene eller sammen med familie eller venner. Andre holder på med dette som en form for organisert virksomhet, f.eks. i et idrettslag eller i en friluftslivsorganisasjon. Medlemskap i slike foreninger og lag fører også ofte med seg andre aktiviteter enn de rent sportslige. Det kan gjelde slike ting som dugnader, transportering, være med å trene andre, eller administrative oppgaver. I denne artikkelen skal vi se hva dataene fra SSBs levekårsundersøkelse 2001 sier om disse forholdene.

En av fire er med i idrettslag

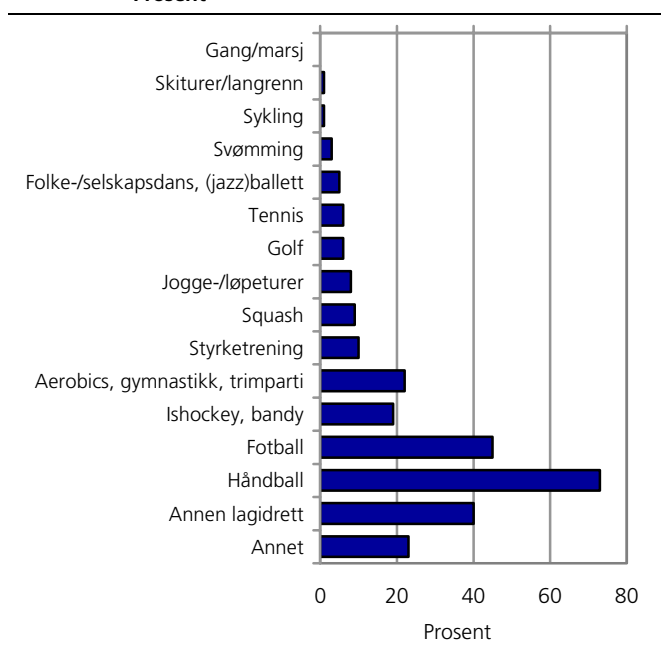
26 prosent av befolkningen i alderen 16-79 år er medlemmer av et idrettslag. Blant dem som driver med fysisk aktivitet minst én gang i måneden, er andelen som er medlemmer på 40 prosent. Blant dem som ikke er aktive er det 15 prosent som er medlemmer i et idrettslag.

Tre av fire håndballspillere knyttet til idrettslag

Andelen av mosjonistene som deltar gjennom idrettslag er høyest blant håndballspillerne. Tallene fra 2001 bekrefter tallene fra 1997. I 2001 var 73 prosent av dem som spiller regelmessig håndball på fritiden er knyttet til idrettslag. Dette er omtrent det samme som i 1997 (Vaage 2000). Blant dem som spiller fotball på fritiden er 45 prosent knyttet til idrettslag. Aktiviteter innenfor andre lagidretter er også sterkt knyttet til idrettslag. Et unntak er ishockey/bandy der 19 prosent av de aktive er med i noe idrettslag.

Fritidsaktiviteter innenfor individuelle idrettsgrener er i langt mindre grad organisert gjennom noe idrettslag eller bedriftslag enn lagidrettene. Mest organisert er trimpartier, aerobics og gymnastikk med 22 prosent. Dernest følger styrketrening, squash og jogging, der rundt 10 prosent av de aktive er organiserte. Blant tennis- og golfspillere er andelen som trener gjennom idrettslag på 6 prosent, blant dem som driver med ulike former for dans er andelen 5 prosent. Blant dem som driver med langrenn, svømming, sykling og gang/marsj er det svært få som er organisert gjennom noe idrettslag eller på annen måte.

Figur 3.1. Andel av dem som deltar regelmessig i ulike trenings- og mosjonsaktiviteter som hovedsakelig deltar gjennom idrettslag. Alder 6-15 år og 16-79 år. 2001. Prosent

Kilde: Levekårsundersøkelsen 2001.

For de fleste idrettsgrenene er organiseringsgraden nokså likt fordelt mellom kjønnene. Der det er forskjeller går de i ulik retning avhengig av hva slags idrett det er snakk om. Menn er i større grad knyttet til idrettslag når det gjelder individuelle idretter som jogging, og tennis. Innenfor lagidretter er de kvinnelige utøverne i større grad organiserte enn menn. Mens 80 prosent av kvinnene spiller håndball hovedsakelig knyttet til et idrettslag, gjelder det bare omtrent 60 prosent av mennene.

Det er ingen tydelige generelle forskjeller i organiseringsgraden av idrettsaktiviteter mellom de ulike aldersgruppene. Et unntak er dans, hvor de unge i større grad enn andre er med i idrettslag e.l. Innenfor lagidrettene er det en viss tendens til at de unge i større grad enn andre er aktive på eget initiativ. Et eksempel er ishockey.

Både lagidrett og individuell trening helst sammen med andre

De som trener utenom idrettslag er ikke nødvendigvis alene når de trener. Regelen er heller det motsatte. Selv for individuelle idretter er de fleste sammen med andre når de utfører aktiviteten. Naturlig nok er de fleste sammen med andre når de utøver lagidretter, eller der de helst må ha en partner i spillet, slik som tennis og squash og dans. I disse idrettene er 95 prosent eller flere sammen med andre. Det samme gjelder golf. Aerobics, gymnastikk og trimparti er også aktiviteter som mer enn 80 prosent utfører sammen med andre. Disse fysiske aktivitetene fungerer nok i stor grad som sosiale aktiviteter, i tillegg til den fysiske kroppsøvingen.

Den mest "individuelle" av de individuelle idretts-grenene er jogging og løpeturer. I 2001 var det 22 prosent som hovedsakelig løp sammen med andre. Dernest følger sykling med 31 prosent. Styrketrening er også en idrett som mindre enn 50 prosent i hovedsak holder på med sammen med andre. Både langrenn, svømming og gang/marsj er idrettsgrener vi helst utfører i et sosialt fellesskap. 75 prosent av dem som trener ved å gå skiturer er i hovedsak sammen med andre.

Trening kan være et sosialt press

Kvinner er i større grad enn menn sammen med andre under utøvelse av individuelle idretter som jogging, skiturer, svømming og gang/marsj. Den eneste idrettsaktiviteten kvinner i større grad enn menn utfører alene er styrketrening. Heléne Thomsson (1999) viser i en undersøkelse om kvinner og mosjon at de ofte uttrykker at de må tilpasse seg forventninger fra andre. Personer i deres omgivelser, arbeidskolleger og andre kvinnelige venner og slektninger har betraktelig makt og innflytelse på deres atferd, og får dem med på mosjonsaktiviteter i fritida. Hvis de måtte mosjonere alene, ville de ikke fortsette. Ifølge Thomsson kan dette være en effekt av kvinners tendens til å være relasjonelle heller enn instrumentelle, dvs. at egne aktiviteters forhold til andre personer er viktigere enn det direkte resultatet av aktivitetene i seg selv. Men det kan også ses på som en effekt av normative forventninger om hvordan en moderne kvinne skal handle og se ut.

De unge er også sterkt bundet til hva jevnaldrende venner mener og gjør. Dette gjenspeiles ved at de unge i større grad enn de voksne er sammen med andre når de trener eller mosjonerer. De eldste er i størst grad alene når de utøver individuelle idretter. Et eksempel er skiturer. Mens 91 prosent av dem som er i alderen 16-24 år er sammen med andre når de trener langrenn, er andelen blant 67-79-åringene 59 prosent. Et annet eksempel er gang/marsj. Her er andelen som går sammen med andre 65 prosent blant de unge, og 43 prosent blant de gamle.

Tabell 3.1. Andelen som er medlem i idrettsforening, andelen av disse som er svært aktive medlemmer, noe aktive og forholdsvis passive, etter kjønn og alder. 2001. Prosent

	Andel medlemmer	Svært aktiv	Noe aktiv	Forholdsvis passiv
Alle	26	29	39	32
Menn	32	31	37	32
Kvinner	21	26	42	32
16-24 år	30	52	38	10
25-44 år	32	33	43	25
45-66 år	26	17	37	46
67-79 år	15	8	26	66

Kilde: Levekårsundersøkelsen 2001.

Flest menn er med i idrettslag, spesielt blant de eldre

Som vi allerede har sett er bare et mindretall av dem som trener regelmessig som gjør dette i tilknytning til et idrettslag. Tallene fra 2001 viser at det i den norske befolkningen i alderen 16-79 år er 26 prosent som er medlem av et idrettslag, omtrent det samme som i 1997 (Vaage 2000). Blant mennene er 32 prosent medlemmer, blant kvinnene er andelen 21 prosent.

Forskjellen mellom menn og kvinner gjelder alle aldersgrupper, men ikke i like stor grad. Blant de unge i alderen 16-24 år er 30 prosent medlemmer, 32 prosent blant guttene og 27 prosent blant jentene. Forskjellen mellom kjønnene er omtrent den samme også for aldersgruppen 25-44 år. Her er 32 prosent av alle medlemmer, 35 prosent blant menn og 28 prosent for kvinner. Høyere opp i aldersgruppene er det en større forskjell mellom kjønnene. Blant 45-66-åringene er 26 prosent medlemmer i idrettslag, 33 prosent blant menn og 19 prosent blant kvinner. Blant 67-79-åringene er 15 prosent medlemmer. I denne aldersgruppen er 24 prosent blant menn og bare 8 prosent blant kvinner medlemmer i idrettslag.

Medlemskap i idrettslag øker med økende utdanning. Mens 17 prosent av dem med bare grunnskoleutdanning er medlemmer i idrettsforening, gjelder det 37 prosent av dem som har lang universitets- eller høyskoleutdanning. Denne sammenhengen mellom høy utdanning og medlemskap gjelder voksne stort sett uansett alder. Husholdningsinntekt har også sammenheng med medlemskap. Blant dem som har en brutto husholdningsinntekt på under 200 000 kr er medlemsandelen på 17 prosent, mens den er 36 prosent blant dem som har en inntekt på 500 000 kr eller mer. Denne forskjellen finner vi også i alle aldersgrupper.

Det er ingen klar forskjell i andelen som er medlemmer i idrettslag i byer i forhold til på landsbygda totalt sett. Det er likevel en viss tendens til at kvinner i noe større grad er medlemmer i spredtbygde strøk enn andre steder.

Tre av ti er svært aktive medlemmer i idrettslag

29 prosent av medlemmene i idrettslag sier at de er svært aktive i laget. 39 prosent karakteriserer seg som noe aktive, og 32 prosent er forholdsvis passive. Andelen som er svært aktive er litt høyere blant menn enn blant kvinner. På den annen side er det en noe større andel av kvinnene som er noe aktive, slik at de forholdsvis passive er like godt representert blant menn og kvinner.

Andelen som er passive medlemmer øker betydelig med alderen. I aldersgruppen 67-79 år er 66 prosent av både mannlige og kvinnelige medlemmer forholdsvis passive.

Det er ingen klar sammenheng mellom utdanningsnivå og om man er aktivt eller passivt medlem av idrettslag. Det samme gjelder størrelsen på husholdningsinntekten. Hvor man bor har derimot betydning: Mens nærmere 40 prosent av medlemmer i byene er svært aktive, gjelder det bare 17 prosent blant medlemmer som bor i spredtbygde strøk.

7 prosent av medlemmene trener aldri

Etter å ha sett på hvilke utenomidrettslige aktiviteter medlemskap i idrettslag fører med seg, kan det være på sin plass se om dette har sammenheng med idrettslige aktiviteter. Vi kan slå fast at det er atskillig færre som aldri trener eller mosjonerer blant dem som er medlem av et idrettslag enn blant dem som ikke er medlem.

Mens det blant dem som ikke er medlem i idrettslag er 19 prosent som aldri trener eller mosjonerer, er andelen blant medlemmene 7 prosent. (Se vedleggstabell 3.7.) Denne forskjellen finner vi både blant menn og kvinner. Omvendt blir det da blant dem som trener ofte: 43 prosent av dem som ikke er medlemmer av idrettslag trener mer enn en gang i uka. Andelen er 64 prosent blant dem som er medlemmer av idrettslag. Blant dem som trener daglig har derimot ikke medlemskap noen betydning: Både blant medlemmer og ikke-medlemmer er det om lag 10 prosent som trener daglig.

Idrettsaktiviteten er omtrent like høy blant mannlige og kvinnelige medlemmer i idrettslag. Alder har derimot betydning for aktiviteten. Eldre medlemmer er betydelig mindre aktive med trening og mosjon enn de yngre medlemmene.

Én av tjue er medlem av miljøvern- eller historielag

Det er langt færre som er medlem av miljøvernorganisasjoner, historielag eller fortidsminneforeninger i forhold til i idrettslag. 5 prosent er medlemmer i slike foreninger, 7 prosent blant menn og 4 prosent blant kvinner. Det er flest medlemmer blant dem som er godt voksne. I aldersgruppen 16-24 år er 1 prosent av guttene og 3 prosent av jentene medlemmer. I gruppen 67-79 år er 15 prosent av mennene og 5 prosent av kvinnene medlemmer i slike foreninger.

Tabell 3.2. Andelen som er medlem av miljøvernorganisasjon, historielag eller fortidsminneforening, andelen av disse som er svært aktive medlemmer, noe aktive og forholdsvis passive, og andelen medlemmer som utfører gratisarbeid for foreningen, etter kjønn og alder. 2001. Prosent

	Andel medlemmer	Svært aktiv	Noe aktiv	Forholdsvis passiv	Utfører gratis arbeid	Antall svar
Alle	5	9	29	61	49	137
Menn	7	9	32	59	56	87
Kvinner	4	10	25	65	36	50
16-24 år	2	:	:	:	:	3
25-44 år	3	9	30	61	35	25
45-66 år	9	12	28	60	53	79
67-79 år	9	7	41	52	58	29

Kilde: Levekårsundersøkelsen 2001.

Medlemskap i slike foreninger er ikke knyttet til husholdningsinntektens nivå eller om man bor i byer eller i spredtbygde strøk. Det er derimot en tendens til at de som har høyere utdanning i noe større grad er medlemmer enn de som har lav utdanning. Blant dem med bare grunnskole utdanning er det 3 prosent som er medlemmer i miljøvernorganisasjoner, historielag eller fortidsminneforeninger. Blant dem som har lang universitets- eller høyskoleutdanning er andelen 12 prosent. Blant 67-79-åringene er 5 prosent med grunnskoleutdanning og 21 prosent med universitet eller høyskoleutdanning medlemmer av slike foreninger.

Den generelle aktiviteten blant medlemmene er også lavere i slike foreninger enn den er i idrettsforeninger. Én av ti er svært aktive, mens seks av ti er forholdsvis passive. Aktivitetsnivået er nokså likt mellom menn og kvinner. Også aldersmessig er det små forskjeller, men blant de eldste er aktiviteten noe høyere enn for de yngre medlemmene. Aktivitetsnivået ser ikke ut til å være knyttet verken til bostedstrøk eller nivået på husholdningsinntekten.

Om lag halvparten av dem som er medlemmer i slike foreninger sier at de hender de utfører gratisarbeid for foreningen. På samme måte som for medlemskap er det menn og de som er godt voksne som er de mest aktive. Denne aktiviteten varierer heller ikke systematisk med verken bostedstrøk eller husholdningsinntektens nivå.

Mest dugnader, vedlikeholdsarbeid o.l.

Blant dem som er medlemmer av slike foreninger er det 34 prosent som utfører gratisarbeid for foreningen ved å være med på dugnader, gjøre vedlikeholdsarbeid, transport, innsamlinger o.l. Det gjelder 41 prosent blant mennene og 23 prosent blant kvinnene. 25 prosent av medlemmene er med på administrasjon eller styreverv, 32 prosent blant menn og 14 prosent blant kvinner. 16 prosent gir opplæring og veiledning til andre medlemmer. Dette gjelder 19 prosent av de mannlige medlemmene og 10 prosent av de kvinnelige.

Blant dem som har utført gratisarbeid er det 69 prosent som har vært med på dugnader, vedlikeholdsarbeid, transport eller innsamlinger. 51 prosent har deltatt i administrasjon eller styreverv. 31 prosent har gitt opplæring og veiledning av medlemmer.

35 timer gratisarbeid per medlem

I løpet av et år legges det ned et betydelig antall timer i gratisarbeid også i slike foreninger. Hvert medlem bruker i gjennomsnitt 35 timer, dvs. en hel arbeidsuke til denne typen aktiviteter. Menn bruker dobbelt så mye tid som kvinner; 42 timer mot 20 timer. Dette er gjennomsnittstall for alle, medregnet dem som ikke har utført noe arbeid. Blant dem som faktisk har utført noe gratisarbeid, er tiden 70 timer per år; 76 timer blant mennene og 56 timer blant kvinnene.

Fordeles de 70 timene med gratisarbeid per år på de ulike typene aktiviteter som blir utført, viser det seg at 31 timer går med til administrasjon eller styreverv, 21 timer går til dugnader osv. og 19 timer går med til opplæring og veiledning av medlemmer.

Ser vi på de som har utført de ulike aktivitetene har de som har gitt opplæring og veiledning i gjennomsnitt 62 timer per år, de som har deltatt i administrasjon eller styreverv har brukt 60 timer og de som har deltatt på dugnader, vedlikeholdsarbeid osv. har i gjennomsnitt brukt 30 timer per år.

Friluftslivsorganisasjoner mest for godt voksne menn

14 prosent av befolkningen er medlemmer i friluftslivsorganisasjoner. Som for både idrettslag og miljøvernforeninger er det flere menn enn kvinner som er medlemmer, 20 prosent blant menn og 8 prosent blant kvinner. Det er godt voksne folk som helst er medlemmer av friluftslivsorganisasjoner, men blant eldre er medlemsandelen lav. 17 prosent er medlemmer i aldersgruppen 45-66 år, 25 prosent blant menn og 10 prosent blant kvinner. I aldersgruppen 67-79 år er andelen 8 prosent, 14 prosent blant menn og 3 prosent blant kvinner.

Det er en nokså klar sammenheng mellom utdanningsnivå, husholdningsinntekt og medlemskap i friluftslivsorganisasjoner. I aldersgruppen 25-44 år er medlemsandelen 11 prosent blant dem med utdanning på ungdomsskolenivå, mens den er 31 prosent blant dem som har lang universitet- eller høyskoleutdanning. Folks bostedstrøk ser derimot ikke ut til å ha noen sammenheng med om de er medlemmer av friluftslivsorganisasjoner eller ikke.

Tabell 3.3. Andelen som er medlem av friluftslivsorganisasjoner, andelen av disse som er svært aktive medlemmer, noe aktive og forholdsvis passive, og andelen medlemmer som utfører gratisarbeid for foreningen, etter kjønn og alder. 2001. Prosent

	Andel medlemmer	Svært aktiv	Noe aktiv	Forholdsvis passiv	Utfører gratis arbeid	Antall svar
Alle	14	11	36	53	31	321
Menn	20	13	34	53	36	223
Kvinner	8	6	40	54	17	98
16-24 år	11	10	39	52	22	31
25-44 år	15	11	38	51	31	138
45-66 år	17	9	34	57	31	129
67-79 år	8	26	30	44	44	23

Kilde: Levekårsundersøkelsen 2001.

En av ti medlemmer er svært aktive

Mens en av ti medlemmer i friluftslivsorganisasjoner er svært aktive medlemmer, er i overkant av en av tre noe aktive og omtrent en av to er forholdsvis passive. Også på dette feltet er menn mer aktive enn kvinner. De eldste medlemmene, dvs. de som er i alderen 67-79 år er mer aktive enn dem som er yngre. Det ser ikke ut til å være noen klar sammenheng mellom aktivitetsnivå i slike organisasjoner og verken utdanning, husholdningsinntekt eller bostedsstrøk.

Tre av ti medlemmer utfører gratisarbeid for de friluftslivsorganisasjonene de er medlemmer i. Og menn og de eldre er igjen de mest aktive. Andelen som utfører gratisarbeid har ingen særlig sammenheng med utdanning eller husholdningsinntekt, men hvor folk bor ser ut til å ha betydning: Mens 20 prosent av de medlemmene som bor i storbyer utfører gratisarbeid, er andelen 45 prosent blant dem som bor i spredtbygde strøk.

Blant medlemmene i friluftslivsorganisasjoner er det 22 prosent som siste 12 måneder har vært med på dugnader, vedlikeholdsarbeid, transport, innsamlinger o.l. 13 prosent har gitt opplæring og veiledning til medlemmer, og 11 prosent har deltatt i administrasjon eller hatt styreverv. Mannlige medlemmer er mer aktive enn kvinner på alle tre områdene. F.eks. har 28 prosent av mennene deltatt på dugnader osv. siste 12 måneder, mens andelen blant kvinner er 9 prosent.

Eldre medlemmer mest aktive

Eldre medlemmer er mer aktive på ulike felt enn yngre. 20 prosent av dem som er i aldersgruppen 67-79 år har vært med i administrasjon eller har hatt styreverv siste år. Dette er dobbelt så stor andel som det er blant de yngre. Medlemmer i spredtbygde strøk peker seg ut ved i større grad å være med på dugnader, vedlikeholdsarbeid o.l. enn de medlemmene som bor i tettbygde strøk og i byene.

Blant de medlemmene som utfører gratisarbeid for friluftslivsorganisasjonene er det 73 prosent som er med på dugnader o.l., 42 prosent gir instruksjon og veiledning til medlemmene og 37 prosent er med i administrasjon eller styreverv.

Det utføres i gjennomsnitt 21 timer gratisarbeid per år per medlem i friluftslivsorganisasjoner. Dette er 14 timer mindre enn blant medlemmer av miljøvernorganisasjoner, hvor det altså er færre medlemmer, men som yter mer gratisarbeid. Blant dem som faktisk er med på å utføre gratisarbeid er derimot ikke forskjellen stor: 67 timer blant de som er medlemmer av friluftslivsorganisasjoner og 70 timer blant medlemmer av miljøvernforeninger. Tilsvarende tall for medlemmer i idrettsforeninger i 1997 (Vaage 2000) var 80 timer, altså noe mer.

Mest tid til instruksjon og veiledning

De 67 timene som går med til gratisarbeid for friluftslivsorganisasjoner er i gjennomsnitt 27 timer brukt til opplæring og veiledning av medlemmer. 20 timer er brukt til administrasjon og styreverv, og 20 timer er brukt til dugnader, vedlikeholdsarbeid, transport og innsamlinger. Blant dem som faktisk har utført de ulike aktivitetene har de som har vært med på opplæring og veiledning av medlemmer bruk 66 timer, de som har vært med på administrasjon eller styreverv har i gjennomsnitt 54 timer og de som har vært med på dugnader, vedlikeholdsarbeid, transport eller innsamlinger har brukt 27 timer.

En av ti er medlemmer av jakt- og fiskeforening

En av fem nordmenn er medlem i en friluftslivsorganisasjon. 9 prosent er medlemmer i en

jakt- og fiskeforening. Like mange er medlemmer i en turistforening eller turlag. En prosent er medlemmer i en speiderorganisasjon. Det er mer enn dobbelt så mange menn som kvinner som er medlemmer i en friluftslivsorganisasjon. I jakt- og fiskeforeningene er den helt dominerende andelen av medlemmene menn. 16 prosent av mennene er medlemmer i en slik forening, mens andelen blant kvinner er 2 prosent. Medlemmer i friluftslivsorganisasjoner er nokså jevnt fordelt aldersmessig. Naturlig nok finner vi at den største andelen av medlemmene i speiderorganisasjonene er blant den yngre delen av befolkningen.

Personer med høy utdanning og høy husholdningsinntekt er i større grad med i friluftslivsorganisasjoner enn dem som har lav utdanning og inntekt. Blant personer med lang universitets- eller høyskoleutdanning er andelen som er medlemmer 37 prosent, mens den bare er 16 prosent blant dem som bare har ungdoms- eller videregående skole. Det er særlig medlemskap i turistforeningene og turlagene at utdannings- og inntektsforskjellen er stor. Medlemskap i jakt- og fiskeforeningene er likere sosialt fordelt.

Medlemmer i jakt- og fiskeforeningene finner vi helst i mindre tettbygde og i spredtbygde strøk, i indre Østlandet, i Trøndelag og i Nord-Norge. Medlemmer i turistforeningene og turlagene er i størst grad å finne i storbyene, i Oslo/Akershus og i Agder/Rogaland.

Andelen medlemskap i større miljøvernforeningene er langt lavere enn i friluftslivsorganisasjonene. Medlemskap er jevnere fordelt i befolkningen enn for friluftslivsorganisasjonene totalt.

Tabell 3.4. Andel som er medlemmer av ulike friluftslivs- og naturvernorganisasjoner. Alle 16-79 år, etter kjønn og alder. 2001. Prosent

	Alle	Menn	Kvinner	16-24 år	25-44 år	45-66 år	67-79 år
Norges jeger- og fiskeforbund eller annen jakt- og fiskeforening	9	16	2	9	10	9	7
Den Norske Turistforening eller annen turistforening eller turlag	9	10	8	8	8	11	5
Speiderorganisasjon	1	2	1	2	2	1	0
Annen friluftslivsorganisasjon	4	6	3	4	5	4	4
Friluftslivsorganisasjoner totalt	20	28	12	19	20	22	16
Norges Naturvernforbund/Natur og Ungdom	1	1	1	1	1	2	1
Bellona, Greenpeace, Norges Miljøvern-forbund, Verdens naturfond (WWF - Norge)	1	1	1	2	1	2	1
Miljøvernforeningene totalt	2	2	2	2	2	3	1

Kilde: Levekårsundersøkelsen 2001.

4. Friluftslivsaktiviteter

Den varierte naturen og variasjonen av temperatur og vær gjennom årstidene gir nordmenn store muligheter til utendørs aktiviteter i fritiden. Det er heller ikke tvil om at muligheten også benyttes. Levekårsundersøkelsen 2001 viser at slike aktiviteter hyppig blir bedrevet i de fleste aldre, strøk og samfunnslag. Men som for andre aktiviteter er det også på dette området forskjeller mellom ulike grupper i samfunnet, og de endres over tid.

Helst fotturer og spaserturer

Fotturer¹ og kortere spaserturer i nærheten av hjemmet² er de friluftslivsaktivitetene flest nordmenn utøver. Åtte av ti personer i alderen 16-79 år har vært på fottur i løpet av siste 12 måneder og like mange har vært på spasertur. I gjennomsnitt går nordmenn på 35 fotturer per år.

Sju av ti nordmenn bader ute i løpet av året, og omtrent annenhver nordmann er på fisketur³ og på skitur⁴. Båtturer⁵ er også populært. En av tre er på motor- eller seilbåttur og mer enn en av ti er på tur med enten kano, kajakk eller robåt. Fire av ti drar på sykkeltur i naturomgivelser⁶, mens en av ti er på jakt i løpet av året. To av ti benytter alpinanlegg per år, en av ti går på skøyter på islagte vann eller vassdrag. Tre prosent er på ridetur i løpet av et år.

Ti sykkelturner per år

Vi er på omtrent ti sykkelturner per år, på over sju fisketurer, seks båtturer og skiturer, to bær- eller soppturer og to turer på jakt. Vi er i gjennomsnitt på 1,5 turer i alpinanlegg, en ride tur og en halv tur på skøyter på islagt vann eller vassdrag

¹ Fottur omfatter kortere dagstur (under 3 timer), lengre dagstur (3 timer eller mer) og flerdagers tur.

² Kortere spasertur i nærheten av hjemmet omfatter ikke handletur og tur til/fra arbeidet.

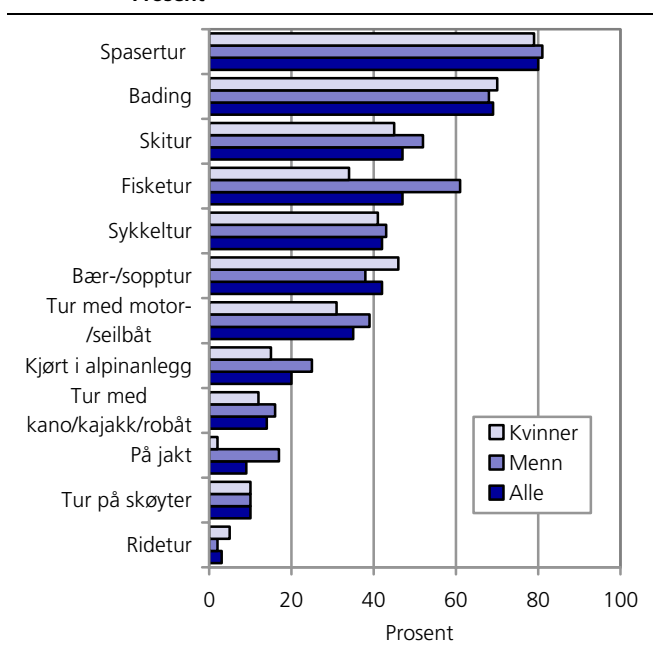
³ Fisketur omfatter fising både i saltvann og i ferskvann.

⁴ Skitur omfatter kortere skitur (under 3 timer), lengre skitur (3 timer eller mer) og flerdagers skitur.

⁵ Båttur omfatter både dagstur og overnattingstur.

⁶ Sykkeltur i naturomgivelser omfatter både dagstur og flerdagerstur.

Figur 4.1. Andel som har deltatt på ulike friluftslivsaktiviteter siste 12 måneder etter kjønn, personer 16-79 år. 2001. Prosent

Totalt utfører vi om lag 120 friluftslivsaktiviteter i løpet av et år. Forskjellen er liten mellom kjønnene. Blant mennene er antallet 123, blant kvinnene 118.

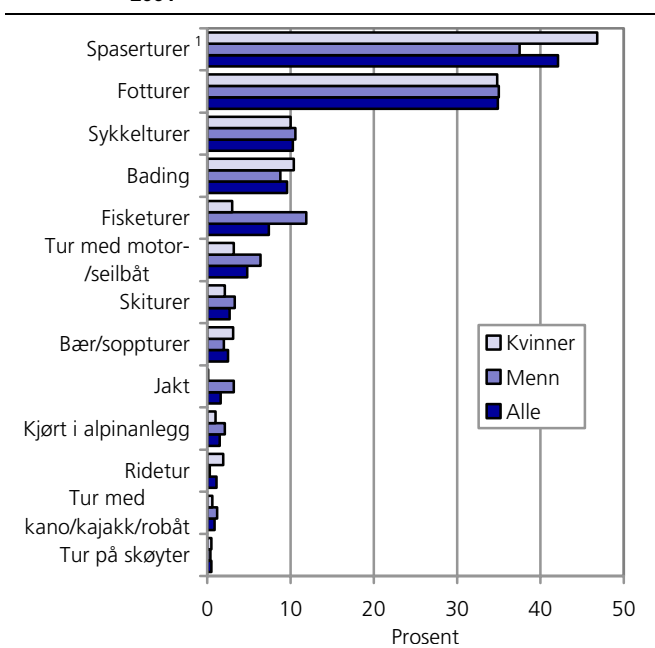
Ivrige på fottur både i skog og fjell

Nordmenn er ivrige turgåere. Dette gjelder både turer i skog og i fjellet. I 2001 hadde 73 prosent av befolkningen i alderen 16-79 år vært på fottur i skogen og 47 prosent vært på fottur i fjellet i løpet av de siste 12 måneder. Vi går i gjennomsnitt 29 ganger på fottur i skogen og 6 ganger i fjellet. Blant dem som faktisk deltar i slike aktiviteter blir det 39 turer i skogen per år og 13 ganger i fjellet. De som er aktive turgåere i skog eller fjell går 43 turer per år. Det blir omtrent en tur hver åttende dag året igjennom.

Menn og kvinner omtrent like mye på fottur

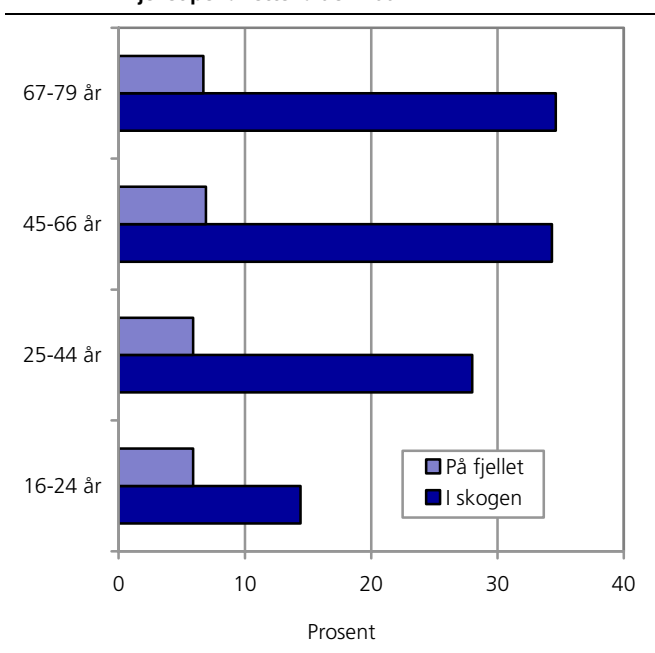
83 prosent av mennene og 78 prosent av kvinnene går på fottur i løpet av året. Antall turer er også temmelig likt mellom kjønnene; 35 både blant menn og kvinner.

Figur 4.2. Antall friluftslivsaktiviteter i gjennomsnitt siste 12 måneder blant alle og etter kjønn, personer 16-79 år, 2001

Tall fra 1997.

Figur 4.3. Antall ganger i gjennomsnitt på fottur i skogen og på fjellet per år etter alder, 2001

De skiller seg likevel noe fra hverandre ved at menn går flest turer i fjellet, mens kvinnene i litt større grad går på tur i skogen.

De unge er stort sett mer aktive enn de voksne. Slik er det ikke med fotturer. Blant alle mellom 25 og 66 år er andelen som går på tur om lag 85 prosent. I aldersgruppen 16-24 år er andelen 76 prosent. Blant de aller eldste, aldersgruppen 67-79 år, er det 61 prosent som går fottur. Verd å merke seg er at andelen aktive menn

i denne aldersgruppen er 68 prosent, mens den bare er 56 prosent blant kvinnene.

De godt voksne går mest på tur

De voksne er mer aktive turgåere enn de unge. Mens 16-24 åringer i gjennomsnitt går på 20 fotturer per år, går personer i alderen 45-66 år hele 41 turer, altså nesten tre ganger så ofte. Mens de aktive 16-24-åringene i gjennomsnitt går 27 fotturer, går de aktive i alderen 67-79 år hele 67 turer i samme tidsrom. Denne aldersforskjellen i turaktivitet gjelder både turer i skogen og på fjellet, men forskjellen gjelder særlig skogsturer.

Akademikere mest på tur

Utdanning har klar sammenheng med turgåing. Mens 67 prosent av de med bare grunnskoleutdanning går på fottur per år, er andelen 96 prosent blant dem med lang universitets- eller høyskoleutdanning.

Denne forskjellen er klar også om man tar hensyn til alder. I aldersgruppen 25-44 år er det 73 prosent som har gått på fottur siste 12 måneder blant personer med bare grunnskoleutdanning. Blant personer med lang universitets- eller høyskoleutdanning er andelen 99 prosent.

Flest fotturer blant østlendinger

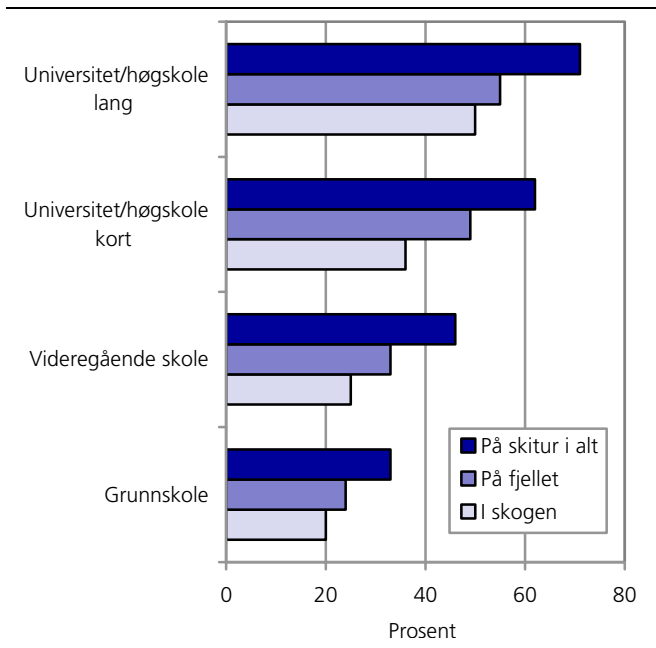
Det fins myter som sier at turfolket i særlig grad er byfolk og spesielt storbyboere, mens befolkningen på landsbygda ikke har sansen for den slags aktiviteter. Dette er ikke riktig. Turaktiviteten er høy uansett befolkningstetthet og geografi, dvs. at heller ingen landsdel peker seg spesielt ut. Det er likevel slik at personer som bor på Østlandet utenom Oslo og Akershus går flere fotturer per år enn gjennomsnittet for landet som helhet. Ut fra naturgitte forhold er det også slik at de som bor på Vestlandet og i Nord-Norge i noe større grad går på tur i fjellet, mens østlendingene i større grad enn andre går på tur i skogen. Det er dessuten slik at fotturer synker med økende befolkningstetthet. Mens de som bor i storbyene i gjennomsnitt går 29 fotturer per år, er antallet 44 turer blant dem som bor i spredtbygde strøk.

Halve befolkningen er på skitur i løpet av året

Det er nok også bare en myte at alle nordmenn går på skitur om vinteren. Bare halvparten benytter de eventuelle muligheter de har. 48 prosent av nordmenn i alderen 16-79 år tar en eller flere skiturer i løpet av året. Til sammen går vi i gjennomsnitt 6 skiturer per år. Det blir 13 turer blant de som faktisk går på skitur. En noe større andel går på ski i fjellet enn i skogsområder. Forholdet er 36 mot 28 prosent.

Menn er noe mer aktive skiløpere enn kvinner. 52 prosent av mennene går på ski per år, blant kvinner er andelen 45 prosent. Menn går i gjennomsnitt 7 ganger på skitur i året, mens kvinnene går ut på ski 5 ganger.

Figur 4.4. Andelen som går på skiturer i skogen, på fjellet og i alt etter utdanning, 16-79 år. 2001. Prosent

Andelen som går på ski i løpet av et år er omtrent like stor blant de unge som blant de godt voksne. I aldersgruppene 45-66 år er det 50 prosent som tar en eller flere skiturer i løpet av vinteren, blant 16-24-åringene er andelen 48 prosent. Blant dem som er mellom 67 og 79 år er andelen som går på skitur 33 prosent. Den aktive delen av denne aldersgruppen går likevel de som går flest skiturer per år. De går om lag 17 skiturer, mens de aktive 16-24-åringene i gjennomsnitt går om lag 10 ganger.

Flest på skitur blant dem med høyest utdanning

På samme måte som for fotturer, er skiturer en aktivitet som i større grad utøves av personer med høyere utdanning enn av andre. Mens 33 prosent av dem med bare grunnskoleutdanning går på ski i løpet av året, er det 71 prosent som er aktive på dette feltet blant personer med lang universitets- eller høgskoleutdanning. Forskjellen opprettholdes også om vi tar hensyn til alder. I aldersgruppen 25-44 år er det for eksempel slik at andelen som er på en eller flere skiturer per år er 31 prosent blant dem med bare grunnskoleutdanning. De med lang universitets- eller høgskoleutdanning har en andel på 81 prosent. Til tross for denne forskjellen går de aktive blant dem med grunnskoleutdanning like ofte på ski som de aktive med høyest utdanning. I begge gruppene går de aktive i gjennomsnitt 15 ganger på skitur i sesongen.

Like gjerne på skitur i byene som på landet

Man skulle kanskje tro at personer som bor på landsbygda har større mulighet til å gå på skitur, og at de benytter seg av dette privilegiet. Dette ser ikke ut til å være tilfelle. Skituraktiviteten er om lag like stor

blant dem som bor i storbyene, som blant dem som bor på småsteder og i spredtbygde strøk.

Dette gjelder både skiturer i skogen og på fjellet. Årsaken ligger nok bl.a. i at mange reiser fra storbyen og til sine hytter i fjellet for å gå på ski. 62 prosent av dem som har egen hytte har vært på skitur siste 12 måneder, mot 39 prosent av dem som ikke eier eller disponerer hytte. Antallet skiturer i gjennomsnitt per år er henholdsvis 10,2 og 4,1 for de med og de uten hytte.

Nord-Norge er landsdelen med høyest andel skiløpere. 60 prosent av nordlendingene går på ski i løpet av året. Rundt 50 prosent av dem som bor på Østlandet og i Trøndelag går på ski, mens det gjelder rundt 40 prosent av dem som bor i Agder/Rogaland og på Vestlandet.

Skiturer har sammenheng med inntekt og husholdningstørrelse

Husholdningsøkonomien har også sammenheng med skiløping. Blant dem som bor i husholdninger med inntekt på 400 000 kr eller mer er andelen som går på ski per år på rundt 60 prosent. Er den inntekten under 200 000 kr er andelen skigåere i underkant av 30 prosent.

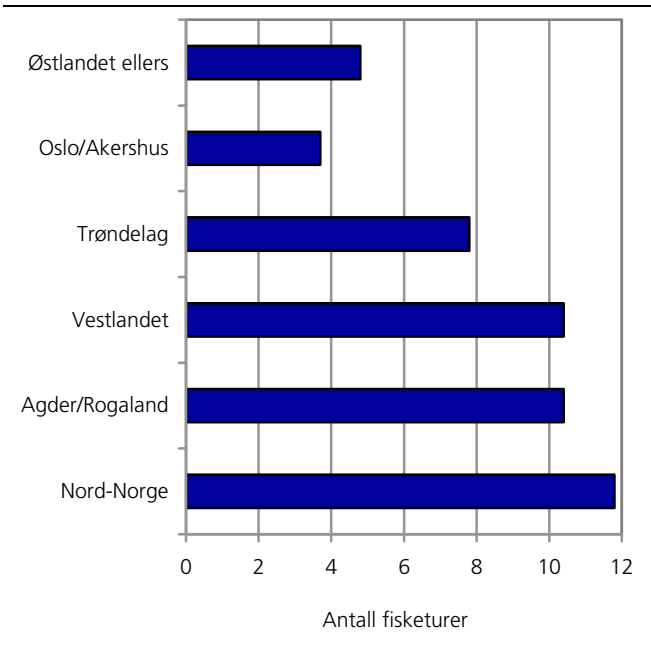
Husholdningsinntekt har sammenheng med antall personer i husholdningen og skiturer er nok ofte en sosial aktivitet. Blant dem som bor alene er det en andel på 35 prosent som har vært på skitur siste 12 måneder. Andelen stiger med antall medlemmer i husholdningen. Blant dem som bor i husholdninger med 5 personer eller mer er andelen som går på skitur 65 prosent. Antall skiturer per år er derimot konstant blant skiturgårerne, uavhengig av hvor mange som bor i husholdningen.

Fire av ti på bær- eller sopptur

Selv om matauk ikke lenger er et sentralt begrep i norske husholdninger, er det fremdeles 42 prosent av befolkningen i alderen 16-79 år som er på bær- eller sopptur i løpet av året. I gjennomsnitt er vi på 2,5 slike turer per år. Kvinner er i noe større grad på slike turer enn menn. Blant kvinnene er andelen på 46 prosent, mot 38 prosent blant mennene.

Selv om de som har høye utdanning i noe større grad går på slike turer, er det ikke noen betydelig sammenheng mellom utdanning og bær- og soppturer. Derimot betyr det en del hvor man bor. Selv om det er mulig å gå på sopp- og bærsanking i umiddelbar nærhet av de fleste byer i landet, er muligheten trolig atskillig større for dem som bor i landlige omgivelser. Derfor finner vi at andelen som går på slike turer i spredtbygde strøk er på 50 prosent, mens den blant de som bor i de store byene bare er på 33 prosent. Personer som bor i Trøndelag går dessuten i større grad på bær- eller soppturer enn de som bor i andre landsdeler. Andelen er særlig lav på Vestlandet og i Agder/Rogaland.

Figur 4.5. Antall fisketurer i gjennomsnitt siste 12 måneder, etter landsdel. 16-79 år. 2001

Bær- og sopptur mer hobby enn økonomi

Man skulle kanskje tro at det å sanke sopp og bær er en aktivitet som særlig personer med små midler benytter for å spe på inntekten. Det er ikke tilfelle. I hvert fall er det slik at denne aktiviteten er på omtrent samme nivå blant personer i alle inntektsgrupper. Derfor er det nok slik at sopp- og bærsanking mer er å regne som en hobby- og fritidsatspredelse enn som en aktivitet av økonomisk betydning.

De som bor alene er i mindre grad på bær- og soppturer enn de som bor sammen med noen. Det er likevel ikke slik at denne aktiviteten har sammenheng med antall personer man bor sammen med. Det er derfor ingen typisk barnefamilieaktivitet.

Fisking helst for menn

Selv om vi ser bort fra det rene yrkesfisket, kan fisking også ellers være en måte å spe litt på husholdningsbudsjettet. Men uavhengig av det økonomiske, er det også mange som tar fiskestanga på nakken for å koble av fra dagliglivet. Blant personer i alderen 16-79 år er det 47 prosent som har vært på fisketur siste 12 måneder. I gjennomsnitt er vi på 7,4 fisketurer per år. Det er særlig mennene som bedriver denne formen for friluftaktivitet. Andelen blant menn er 61 prosent og antall turer er 12. Blant kvinnene er andelen bare 34 prosent og antall turer blant dem er 3, altså under en tredjedel i forhold til mennene.

Andelen som er aktive på dette feltet er høyest blant de unge og yngre voksne. Blant personer i alderen 16-44 år er andelen i overkant av 50 prosent. Under 30 prosent er på fisketur i løpet av året i aldersgruppen 67-79 år. Blant de aktive er antall fisketurer nokså jevnt

fordelt mellom aldersgruppene, og gjennomsnittet for alle aktive er 15,6 fisketurer per år.

Flest hobbyfiskere i vest og nord

Hobbyfiskerne skiller seg ikke spesielt ut verken når det gjelder utdanning, inntekt eller bostedsstrøk. Vi finner likevel færrest på fisketur blant dem med lavest inntekt og utdanning, og flest på fisketur blant dem som bor i spredtbygde strøk. Derimot er det tydelig at geografi betyr en del: I Nord-Norge, på Vestlandet og i Agder/Rogaland er andelen som drar på fisketur høyest. På Østlandet er andelen betydelig lavere. Nordlendingene har flest antall fisketurer per år; 11,8 ganger for befolkningen i landsdelen som helhet, eller 20,9 ganger blant dem som er aktive på dette feltet. Forskjellen mellom landsdelene har naturlig nok sammenheng med tilgangen på fisk. Sannsynligvis har det også sammenheng med vaner og tradisjoner knyttet til hva man bruker fritida til.

En og en halv jaktur i året

9 prosent av 16-79-åringene er på jakt per år. Disse er i gjennomsnitt 17,2 ganger på jakt. Dette blir 1,6 ganger på jakt i gjennomsnitt for hele befolkningen. På samme måte som for fisketurene er det mennene som går på jakt. 17 prosent av mennene og kun 2 prosent av kvinnene har vært på jakt siste 12 måneder. Blant dem som går på jakt går menn 18,5 ganger mens kvinner går 5 ganger per år.

Det er personer i alderen 16-44 år som i særlig grad går på jakt. Utdanning og inntekt har liten betydning for jaktaktiviteten. Derimot er bostedsstrøk betydningsfullt: Mens 5 prosent går på jakt blant dem som bor i storbyene, er andelen 18 prosent i spredtbygde strøk. Dessuten er andelen jegere høyest i Trøndelag og Nord-Norge. De jegerne som går oftest på jakt befinner seg i Nord-Norge. Jegerne i denne landsdelen går i gjennomsnitt 22,3 ganger på jakt i året.

De unge sykler mest

Menn og kvinner er omtrent like aktive på sykkelturen. I aldersgruppen 16-44 år er det i underkant av 50 prosent som tar en eller flere sykkelturen per år. I aldersgruppen 67-79 år er andelen 27 prosent. De unge, dvs. aldersgruppen 16-24 år tar i gjennomsnitt om lag 15 sykkelturen i løpet av året, mens de over 66 år i gjennomsnitt tar om lag 9 turer. Blant de som er aktive på sykkel i disse gruppene er det derimot ingen forskjell: 33 turer per år for begge aldersgrupper.

Man skulle kanskje tro at det er de som er dårlig økonomisk stilt som i størst grad benytter sykkel når de drar på tur. Dette er ikke riktig. Det er en høyere andel som bruker sykkel på tur per år blant dem som har en høy husholdsinntekt i forhold til dem med lav inntekt. De aktive sykkelbrukerne som har lav inntekt bruker derimot sykkel mer på tur enn de med bedre husholdøkonomi.

Tursyklistene er nokså jevnt fordelt mellom storbyene, småbyer og mindre steder. Det er i spredtbygde strøk at vi finner minst sykkelturnaktivitet. Andelen som drar på sykkelturn er høyest i Agder/Rogaland og i Oslo/Akershus. Det er likevel i Nord-Norge vi likevel finner det høyeste gjennomsnittlige antall sykkelturner i løpet av året. Her er tallet 13,2, mot 7,8 på Vestlandet.

Spaserturer - ikke bare i byen

Det å gå på spaserturn i nærheten av hjemmet blir gjerne sett på som et byfenomen. I en viss grad er det riktig; det er en større andel som spaserer i storbyene enn på landsbygda. Men i alle bostedsstrøk og landsdeler er det over 75 prosent eller mer som går på spaserturn per år. Dette finner vi igjen på landsdelsnivå. I Oslo/Akershus der det 85 prosent som tar en eller flere spaserturner per år. I Nord-Norge er andelen 74 prosent.

Kvinner går i omtrent like stor grad på spaserturn som menn. Vi finner den høyeste andelen som går på spaserturn i aldersgruppen 16-24 år, dvs. 88 prosent. Andelen synker med alderen, og i gruppen 67-79 år er det 63 prosent som tar minst en spaserturn årlig.

Sju av ti bader i sjø eller vann

69 prosent bader i salt- eller ferskvann per år. Mens forskjellen mellom kvinner og menn er små, er det stor forskjell mellom aldersgruppene. I alderen 16-44 år er det rundt 80 prosent som er ute og bader per sesong, andelen er 65 prosent blant 45-66-åringene og 34 prosent blant 67-79-åringene.

Bading i sjø eller vann er mer vanlig blant folk som bor i byene enn på landet. Og mens mer enn tre av fire er på badetur per år blant dem som bor på Sørlandet og Østlandet, er det omtrent 60 prosent på Vestlandet og i Trøndelag. Den laveste andelen finner vi i Nord-Norge, med i underkan av 50 prosent. Vi må anta at klimatiske forhold har en betydning for denne fordelingen.

10 bad per år

Den norske befolkningen bader i gjennomsnitt omtrent 10 ganger i salt- eller ferskvann i løpet av året. Blant dem som benytter seg av denne muligheten, er gjennomsnittlig antall bad 14. Blant dem som er aktive badere varierer antall bad lite, enten vi ser på kjønn, alder, utdanning, inntekt eller bosted - unntatt landsdel. Mens sørlendinger som er aktive badere er ute i det våte element 16 ganger i sesongen, dypper de aktive nordlendingene seg bare 8 ganger. Dette har nok sammenheng med at badesesongen vanligvis er kortere nord i landet enn i sør.

Båttur helst foruten årer

Robåten eller færingen har tradisjonelt vært en vanlig og ofte nødvendig eiendel i husholdningene langs kysten. Blant voksne er det nå mer enn dobbelt så mange som drar på lengre turer med motor- eller

seilbåt i forhold til tur med båt som drives for håndkraft, dvs. kano, kajakk eller robåt.

Det er helst menn som tar båtturer. Mens menn i gjennomsnitt tar 6,4 turer med motor-/seilbåt og 1,2 turer med kano/kajakk/robåt, er tallene henholdsvis 3,2 og 0,6 for kvinnene. I alt drar altså menn på i underkant av 8 småbåtturer per år, mens kvinner drar på 4 slike turer.

De unge er mest i båt

Andelen som drar på båtturer synker med alderen. Mens 26 prosent er på tur med kano, kajakk eller robåt blant dem som er i alderen 16-24 år, er andelen blant 67-79-åringene på bare 3 prosent. For tur med motor- eller seilbåt er andelen blant de to aldersgruppene henholdsvis 48 prosent og 14 prosent.

Det er en viss sammenheng mellom båtturer og sosioøkonomisk status. Andelen på båtturer øker med økende utdanning og husholdningsinntekt. Særlig gjelder dette turer med motor- og seilbåt. Det er derimot ingen klar sammenheng mellom antall båtturer man tar og utdanning eller inntekt.

Det er ikke slik at en større andel er på båttur per år i spredtbygde strøk enn blant dem som bor i byene. Andelen på båttur både med årer og med motor eller seil er høyest på Sørlandet og på Vestlandet. Personer som bor i Nord-Norge som er aktive med motor- eller seilbåt er på 19 slike turer per år, mens andelen blant trøndere er 9 turer.

En av fem i alpinanlegg

20 prosent av befolkningen bruker alpinanlegg⁷⁷ i løpet av sesongen. Det er godt under halvparten så stor andel som det er som går på skitur. I gjennomsnitt bruker hver nordmann alpinanlegg 1,5 ganger per år. De som er aktive alpinanleggbrukere er i bakken 7,7 ganger i gjennomsnitt per år.

Klare demografisk og sosiale skiller i alpinbakken

25 prosent av mennene og 15 prosent av kvinnene bruker alpinanlegg i løpet av et år. I tillegg til at dette er en friluftaktivitet mest for menn, er det også de unge som er mest aktive. I alderen 16-24 år er det 48 prosent som bruker slike anlegg per år. I motsetning til for skiturene, synker denne aktiviteten betydelig med alderen: 24 prosent for gruppen 25-44 år, 9 prosent for gruppen 45-66 år og 2 prosent for gruppen 67-79 år. Blant gutter i alderen 16-24 år er det 51 prosent som bruker alpinanlegg per år, blant jentene i samme alder er andelen 44 prosent.

⁷⁷ Bruke alpinanlegg omfatter snowboard, telemarkski eller alpinski i alpinanlegg.

Tabell 4.1. Andel som har kjørt ulike former for alpinidrett siste 12 måneder etter alder. 2001. Prosent

	Alle	Menn	Kvinner	16-24 år	25-44 år	45-66 år	67-79 år
Kjørt med snowboard i alpinanlegg	5	6	4	24	4	0	0
Kjørt med telemarkski i alpinanlegg	5	8	3	14	8	1	0
Kjørt med alpinutstyr i alpinanlegg	12	15	9	18	16	9	1
Kjørt i løssnø i tilknytning til alpinanlegg	5	7	2	20	4	0	0
Kjørt i løssnø i fjellet utenom alpinanlegg	3	4	2	10	3	0	0

At unge gutter mer er mer aktive enn jentene i alpint viser seg også blant de aktive. De aktive guttene i alderen 16-24 år har i gjennomsnitt vært 14 ganger i alpinbakken i løpet av sesongen. Blant de aktive jentene er antallet 7 ganger.

Andelen som bruker alpinanlegg har klar sammenheng med utdanning. Mens andelen blant personer med bare grunnskoleutdanning er på 13 prosent, er andelen blant dem som har lang universitets- eller høyskoleutdannelse 30 prosent. Nokså tilsvarende er forholdet for husholdningsinntekt. Jo høyere inntekt, jo større er sjansen for at man bruker alpinanlegg.

Mest alpint blant storbyboere

Ellers er det personer i storbyene som helst er i alpinbakken. Blant dem er andelen 27 prosent per år. Blant dem som bor i spredtbygde strøk er andelen 16 prosent. Geografisk finner vi at andelen er høyest i Oslo/Akershus med 25 prosent, mens den er lavest i Nord-Norge med 9 prosent.

Som nevnt er det 20 prosent som bruker alpinanlegg per år. Forholdet mellom de ulike typer utstyr fordeler seg med 5 prosent på snowboard, 5 prosent på telemarkski og 12 prosent på tradisjonelt alpinutstyr. Menn er mer aktive enn kvinner i alle disse grenene.

Snowboard mest "in" blant de unge

Snowboard er særlig populært blant de unge, og det denne typen alpinutstyr denne aldersgruppen foretrekker framfor annet utstyr for å komme seg nedover bakkene på. Blant dem er det 24 prosent som har brukt snowboard per år, 18 prosent har brukt alpinutstyr og 14 prosent har brukt telemarkski. Blant gruppen 25-44 år er det derimot bare 4 prosent som har brukt snowboard, 8 prosent har brukt telemarkski og 16 prosent har brukt alpinutstyr.

Kjøring i løssnø er også dominert av unge og fortrinnsvis menn. I aldersgruppen 16-14 år er det blant guttene hele 27 prosent som har kjørt i løssnø i tilknytning til alpinanlegg siste 12 måneder, mens det blant jentene er 11 prosent. Guttene er også atskillig mer aktive i løssnø i fjellet og i bruk av telemarkski i alpinanlegg. Andelen er derimot nokså lik mellom gutter og jenter i bruken av snowboard og vanlig alpinutstyr per år.

En av ti er aktive på skøyter

10 prosent av befolkningen har vært på tur på skøyter på islagt vann eller vassdrag i løpet av et år. Andelen er like stor blant kvinner som blant menn. Gjennomsnittlig antall turer blant de aktive er 4,8. Her er menn noe mer aktive enn kvinner. Naturlig nok er det også innenfor denne idrettsgrenen en større andel aktive blant de unge enn blant eldre. Likevel er det ikke de yngste som dominerer i samme grad som f.eks. innenfor alpint. 15 prosent er aktive både blant 16-24-åringene og blant 25-44-åringene.

Interessen for å gå på skøyter på vann/vassdrag er omtrent like stor i byene som på landet. Andelen som utfører denne formen for idrett per år er likevel størst i Agder/Rogaland (16 prosent) og på Vestlandet (13 prosent). Minst interesse er det i Trøndelag (7 prosent) og i Nord-Norge (6 prosent).

Ridetur mest for unge jenter

Tre prosent har vært på ridetur i naturomgivelser siste 12 måneder. Gjennomsnittlig antall rideturer for de aktive er 33,8 turer i året. Det er særlig unge jenter som bruker tid på rideturer. Andelen som har vært på ridetur siste år blant jenter i alderen 16-24 år er 14 prosent, blant gutter i samme alder er den 3 prosent. Antall rideturer blant jenter i denne gruppen i gjennomsnitt er 9,4 turer per år, blant guttene er gjennomsnittet bare 0,1 turer.

Andelen som har vært på tur med hest siste år er nokså uavhengig av utdanning og husholdsinntekt. Fem prosent av dem som bor på Østlandet utenom Oslo/Akershus og i Ager/Rogaland har vært på ridetur, mens andelen er bare én prosent i Nord-Norge.

Risikoidretter er for de få

To prosent eller mindre av befolkningen har vært med på noen form for risikoidrett i løpet av en 12-måneders periode, enten vi ser på fjell-/isklatring, brevandring, juv-/grottevandring, rafting eller elvepadling.

Som for de andre idrettsgrenene er det i hovedsak de unge som er aktive innenfor risikoidrettene. Klatring er den aktiviteten som flest unge har vært med på i løpet av et år, dernest kommer rafting og elvepadling.

Tabell 4.2. Andel som har utført ulike former for risikoidretter siste 12 måneder. Alle 16-79 år, etter kjønn og alder. 2001. Prosent

	Alle	Menn	Kvinner	16-24 år	25-44 år	45-66 år	67-79 år
Klatret i fjell eller is	2	2	1	7	2	1	0
Vært på brevandring	1	2	1	3	1	1	0
Vært på juvvandring, grottevandring e.l.	1	1	1	3	1	0	0
Vært med på rafting	2	2	2	5	2	1	0
Drevet med elvepadling i kano, kajakk eller elvebrett	1	1	1	4	0	1	0

Tabell 4.3. Andel som har utført ulike former for terrengaktiviteter siste 12 måneder. Alle 16-79 år, etter kjønn og alder. 2001. Prosent

	Alle	Menn	Kvinner	16-24 år	25-44 år	45-66 år	67-79 år
Vært på sykkelstur på sti/ute i terrenget	12	15	10	15	15	11	5
Drevet med skiseiling	0	1	0	1	1	0	0
Kjørt snøscooter i fritiden	6	8	4	12	8	4	0
Kjørt med hundespann/trekkhund	1	1	1	2	1	1	0

Sykkel og snøscooter i terrenget

Mens 12 prosent av befolkningen har vært på sykkelstur på sti eller ute terrenget i løpet av et år, har 6 prosent kjørt med snøscooter i fritiden, én prosent har kjørt med hundespann og under én prosent har drevet med skiseiling.

Både terrengsykling og kjøring med snøscooter er mest populært blant menn. Terrengsykling er jevnere fordelt mellom aldersgruppene enn snøscooterkjøring, men i begge tilfeller er det de unge og yngre voksne som er de mest aktive.

10 ganger så mange på snøscootertur i Nord-Norge som på Vestlandet

De som er aktive terrengsykklistere tar i gjennomsnitt 13 turer i terrenget med sykkelen i løpet av året, mens de aktive snøscooterkjørerne i gjennomsnitt tar om lag 15 turer. Mens 2 prosent av befolkningen på Vestlandet tar en snøscootertur per år og gjennomsnittlig turer for

alle i denne landsdelen er 0,1 tur per år, er de tilsvarende tallene for Nord-Norge henholdsvis 20 prosent og 4,2 ganger.

Økning i fotturer fra 1997 til 2001

Tall fra tidligere undersøkelser om friluftsliv viser at det har vært en nokså jevn nedgang i andelen som går på lengre fotturer i skogen, fra 38 prosent i 1970 til 23 prosent i 2001. Andelen som har vært på 3 eller flere turer per år har sunket fra 28 til 19 prosent i denne perioden. Det var en økning i andelen som hadde vært på lengre fotturer i fjellet fra 1970 til 1997. Fra 1997 til 2001 har det vært en liten nedgang igjen, fra 33 prosent til 29 prosent. Ser vi på fotturer totalt, dvs. tar med både korte og lange dagsturer og overnattingsturer, har det vært en økning fra 31,3 turer til 35,3 turer fra 1997 til 2001.

Færre skiturer

Antall skiturer per år har sunket fra 11 til 6,1 fra 1970 til 2001. Nedgangen fra 1997 til 2001 har vært temmelig liten. Nedgangen de siste 30 åra gjelder både lengre skiturer i fjellet og i skogen. Andelen som har gått på skitur i løpet av sesongen har derimot holdt seg på omtrent samme nivå i 1974 og 2001, henholdsvis 51 prosent og 49 prosent.

Færre er på tur etter bær og sopp - og med årer

Andelen som har vært på bær- eller sopptur har sunket fra 1974 til 2001, fra 54 prosent til 42 prosent. Det samme gjelder turer med kano, kajakk eller robåt, hvor nedgangen har vært fra 35 prosent til 14 prosent mellom disse åra, altså mer enn en halvering. Turer med motorbåt eller seilbåt, har derimot holdt seg mer stabilt, selv om det har vært en del variasjoner de siste 30 åra. Andel som var på en slik tur var 36 prosent både i 1970 og i 2001. (Se tabell 4 og vedleggstabell v4.9.)

Andelen på badetur per år i salt- eller ferskvann økte fra 1970-tallet til 1980-tallet, men har deretter holdt seg på et nokså stabilt nivå. Andelen på fisketur har holdt seg på omtrent samme nivå helt fra midten på 1970-tallet og fram til 2001. Andelen om er på jakt per år har hatt en liten, men stabil økning de siste 30 åra.

Tabell 4.4. Antall ganger på noen ulike friluftaktiviteter i 1970, 1997 og 2001, 16-74 år. Prosent

	Ingen ganger			1-2 ganger			3 eller flere		
	1970	1997	2001	1970	1997	2001	1970	1997	2001
Lengre fotturer i fjellet	75	67	71	10	14	10	15	19	19
Lengre fotturer i skogen	62	74	77	10	7	6	28	19	17
Lengre skiturer i fjellet	72	80	81	6	8	7	22	12	13
Lengre skiturer i skogen	71	90	92	4	4	3	25	6	5
Fisketurer i ferskvann	66	71	72	7	9	7	27	20	21
Fisketurer i saltvann	60	62	66	9	11	7	31	27	27
Jakt	94	91	90	2	2	2	4	7	8
Tur med motor-/seilbåt	64	58	64	11	14	8	25	29	28
Tur med kano/kajakk/robåt	70	80	86	7	9	6	23	12	8
Bær/sopptur	49	52	58	22	18	13	29	30	30

Kilde: Friluftundersøkelsen 1970 og Levekårsundersøkelsene 1997 og 2001.

Nedgang for begge kjønn

Nedgangen i andelen som har vært på fotturer og skiturer i skogen i løpet av året gjelder både menn og kvinner (se vedleggstabell v4.10). Også nedgangen i bær- og soppturer og turer med kano, kajakk og robåt gjelder begge kjønn. Når andelen som går på lengre turer i fjellet har sunket, så gjelder dette først og fremst menn. Den tidligere forskjellen mellom kjønnene for denne aktiviteten er derfor nesten visket ut i 2001.

Forskyvning mellom aldersgrupper

Andelen som går på lengre fotturer i skogen per år har hatt en nokså jevn nedgang i alle aldersgrupper. Vi finner noe av samme tendensen for bær- og soppturer, men det gjelder ikke de som er over 55 år. For dem har slike turer holdt seg på omtrent samme nivå de siste åra, og hatt en økning når vi ser på tall fra 1970-tallet. Andelen som går på lengre skiturer i skogen har noe av samme tendensen. Her har det vært nedgang blant de unge og voksne i yrkesaktiv alder, mens aktiviteten har økt blant dem som er kommet i pensjonsalderer. Også for lengre skiturer i fjellet og bading i naturen har det vært en økning blant de godt voksne som vi ikke finner igjen blant de yngre. Den lille økningen i turer på jakt finner vi derimot hovedsakelig blant de yngre.

Unge mindre aktive i det tradisjonelle friluftslivet

Totalt sett ser vi nokså tydelig tegn på at de unges aktiviteter på de tradisjonelle friluftsområdene har stagnert eller sunket, mens de eldre har økt sin aktivitet betydelig på flere felter. Når de unge faller fra, må dette ses i sammenheng med deres aktivitet på andre og kanskje mer spennende og fartsfylte områder, slik som alpint, aktiviteter i terrenget og risikoidretter.

I Sverige har man også opplevd en økning av friluftaktivitetene blant de eldre på 70- og 80-tallet (Statistiska sentralbyrå 1993). Dette forklares med at i denne aldersgruppen har det kommet en betydelig andel personer som allerede tidligere har vært forholdtvis friluftaktive. De har beholdt sin helse og tatt med seg denne livsstilen inn i pensjonsalderen.

Annen forskning (Scott og Willits, 1998) viser at de former for fritidsaktiviteter som man utøver og venner seg til i ungdommen, ofte vedvarer inn i moden alder. Dette kan ha sammenheng med at individet søker etter kontinuitet i livet når det gjelder aktiviteter, dyktighet, omgivelser, roller og forbindelser. Dette gjør det enklere for eldre mennesker å forholde seg til negative fysiske og mentale forandringer og gjør livet i en aldriingsprosess lettere. Eldres friluftaktiviteter kan derfor ha sine røtter i barne- og ungdomsårene. At dette også mest sannsynlig vil gjelde dagens unge, er muligens et dårlig tegn for framtida når det gjelder nordmenns tradisjonelle friluftslivsaktiviteter.

Tabell 4.5. Hvor ofte man de siste 12 måneder har drevet med friluftslivsaktiviteter i sitt nærområde, dvs. innen 2 km fra der de bor. Alle 16-79 år, etter kjønn og alder. 2001. Prosent

	Alle	Menn	Kvinner	16-24 år	25-44 år	45-66 år	67-79 år
Omtrent daglig	7	7	7	5	6	8	10
3-4 ganger i uka	9	9	9	6	9	10	10
1-2 ganger i uka	24	24	23	20	27	23	18
1-2 ganger i måneden	21	23	20	24	25	21	8
sjeldnere enn hver måned	18	17	19	26	19	15	8
Aldri	21	20	23	18	13	23	45

Tabell 4.6. Andel som siste 12 måneder har drevet med friluftaktiviteter i dagsturområdet (mellom 2 og 50 km fra der de bor) og ferieturområdet (minst 50 km fra der de bor) og antall turer blant alle og blant de som har benyttet området. 16-79 år, etter kjønn og alder. 2001. Prosent

	Dagsturområde			Ferieturområde		
	Andel aktive	Antall bl. alle	Antall bl. aktive	Andel aktive	Antall bl. alle	Antall bl. aktive
Alle	50	17,7	35,4	39	5,7	14,6
Kjønn						
Menn	55	19,7	35,7	42	6,6	15,7
Kvinner	45	15,8	35,0	36	4,8	13,2
Alder						
16-24 år	49	10,1	20,4	38	6,3	16,7
25-44 år	60	18,6	31,0	45	5,6	12,5
45-66 år	49	20,9	42,5	41	6,5	16,0
67-79 år	23	16,3	69,4	20	3,4	17,2

To av fem bruker nærområdet til friluftslivsaktiviteter per uke

Under 10 prosent bruker sitt nærområde, dvs. området innen 2 kilometer fra der de bor, til friluftslivsaktiviteter daglig. I løpet av en uke er det 40 prosent som bruker nærområdet sitt til slik aktivitet. 21 prosent bruker aldri sitt nærområde til slikt.

Bruken av nærområdet til friluftslivsaktiviteter er temmelig jevnt fordelt mellom kjønnene. Det er de eldre som i størst grad bruker nær området sitt daglig eller flere ganger i uka. Men det er også i denne gruppen vi finner flest som aldri bruker nærområdet på denne måten. I aldersgruppen 67-79 år er dt hele 45 prosent som aldri bruker nærområdet sitt til friluftslivsaktiviteter.

Halve befolkningen bruker dagsturområdet

50 prosent bruker sitt dagsturområde, det vil si området mellom 2 og 50 kilometer fra der de bor, til friluftslivsaktiviteter i løpet av de siste 12 måneder. I gjennomsnitt bruker vi dette området i underkant av 18 ganger per år til slike aktiviteter. Aktiviteten er større blant menn enn blant kvinner, 55 prosent blant menn og 45 prosent blant kvinnene. Blant de aktive er det omtrent like stor aktivitet for begge kjønnene, om lag 35 ganger per år. Det er blant de unge voksne

andelen brukere er høyest. Blant dem er det 60 prosent som bruker sitt dagstueområde til friluftaktiviteter per år. Lavest andel har aldersgruppen 67-79 år, med 23 prosent. Det er likevel i den gruppen vi finner de ivrigste aktive. De aktive blant dem benytter dagstueområdet i gjennomsnitt 69 ganger per år. De aktive i aldersgruppen 16-24 år bruker dette området bare 20 ganger per år.

39 prosent bruker ferieturområdet, det vil si et område som ligger minst 50 kilometer fra der de bor, til friluftaktiviteter i løpet av et år. Også på dette området er menn noe mer aktive enn kvinner. Aldersgruppen 25-44 år er de ivrigste brukerne av ferieturområdet. Dette kan henge sammen med at det er i denne aldersgruppen vi finner den største andelen småbarnsforeldre. I alderen 67-79 år er det 20 prosent som bruker ferieturområdet til friluftaktiviteter per år. De aktive i de ulike aldersgruppene bruker ferieturområdet omtrent like mange ganger i løpet av året.

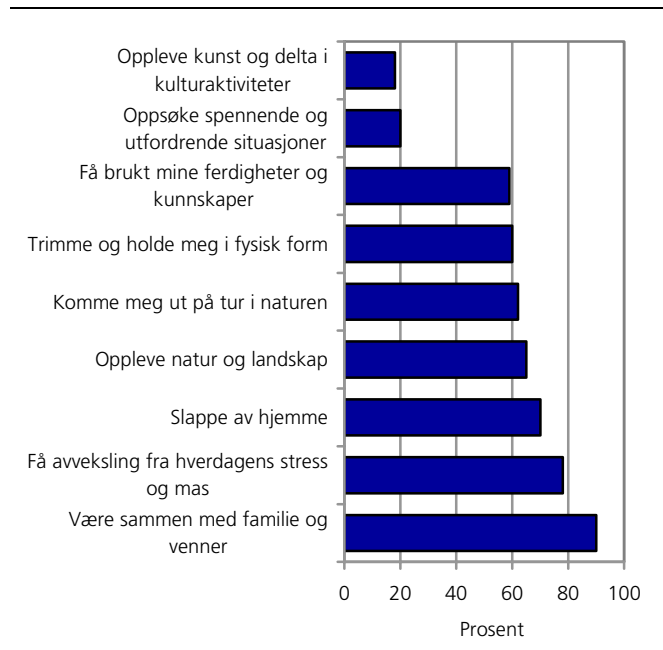
Viktigst å være sammen med familie og venner

På spørsmål om hvilke forhold som er viktig for dem i fritiden, svarte hele 90 prosent at det er svært viktig eller viktig for dem å være sammen med familie og venner. 78 prosent la vekt på å få avveksling fra hverdagens stress og mas. Ingen av disse svarene er i motsetning til idretts- og friluftslivsaktiviteter. De forteller bare at aktivitetene gjerne bør være i en sosial sammenheng og avveksling fra dagliglivet. I en hverdag som mange sikkert opplever som komplisert og stressende, er det heller ikke vanskelig å forstå at 70 prosent legger vekt på å slappe av hjemme.

Et klart flertall legger stor vekt på idrett og friluftsliv. 65 prosent mener det er svært viktig eller viktig for dem å oppleve natur og landskap, 62 prosent legger vekt på å komme seg ut på tur i naturen og 60 prosent vektlegger viktigheten av å trimme og holde seg i fysisk form. En av fem mener det er svært viktig eller viktig å oppsøke spennende og utfordrende situasjoner i fritiden. Enda færre, 18 prosent, legger vekt på å oppleve kunst og delta i kulturaktiviteter.

Mange av disse forholdene blir prioritert nokså like høyt blant menn og kvinner (se vedleggstabell v4.7). Kvinnene legger likevel mer enn mennene vekt på å være sammen med familie venner, slappe av hjemme og å oppleve kunst og delta i kulturaktiviteter. Mennene legger noe mer vekt på oppsøke spennende og utfordrende situasjoner.

Figur 4.6. Andel som mener at ulike forhold er svært viktig/viktig for dem i sin fritid. 2001. Prosent

De unge legger mindre vekt på natur og kultur

De unge, dvs. aldersgruppen 16-24 år legger større vekt enn de som er eldre enn dem på å få brukt sine ferdigheter og kunnskaper i fritiden. De legger også atskillig større vekt enn andre på å oppsøke spennende og utfordrende situasjoner. Denne innstillingen kommer for øvrig klart til uttrykk i de friluftslivsaktivitetene de deltar i. De unge legger derimot atskillig mindre vekt enn andre på å oppleve kunst og delta i kulturaktiviteter. Det samme gjelder å oppleve natur og landskap og å komme seg ut i naturen.

Det er personer i alderen fra 45 år og oppover som i størst grad mener det er svært viktig eller viktig å komme seg ut i naturen og å oppleve natur og landskap. Det er også de som er mest opptatt av å oppleve kunst og delta i kulturaktiviteter i fritiden. Derimot er de i liten grad opptatt av å oppsøke spennende og utfordrende situasjoner. De er også i mindre grad enn andre opptatt av å få brukt sine ferdigheter og kunnskaper i fritiden. Av naturlige årsaker er 67-79-åringene i mindre grad enn andre opptatt av at fritiden skal være avveksling fra hverdagens stress og mas, selv om det også blant dem er et klart flertall som mener dette er svært viktig eller viktig.

Mer overskudd og mindre stress teller mest

Blant de som har drevet aktivt med friluftsliv siste 12 måneder er det minst 70 prosent som mener at følgende forhold er svært viktig eller viktig for at de driver med friluftsliv (tabell v4.8): De får samlet krefter og overskudd, de kommer bort fra stress og mas, de får mosjon og trening, de kan ta vare på egen

helse, de får oppleve naturens stillhet og fred, de får bruke kroppen allsidig og de får forandring fra daglige rutiner. Under 30 prosent legger vekt på at de får utviklet sine ferdigheter, at de får være alene, at de lærer å mestre slitsomme og utfordrende situasjoner. I tillegg er det kun 15 prosent som legger vekt på at de får oppleve fart og spenning, og bare 7 prosent mener det er svært viktig eller viktig at de får søke utfordringer som kan innebære risiko.

Kvinner velger mer nærhet og helse, menn velger mer spenning

Det er visse forskjeller mellom kvinner og menn i vurderinger av disse forholdene. Kvinnene legger særlig mer vekt enn mennene på å få være sammen med familie og være sammen med venner, samle nye krefter og overskudd, ta vare på egen helse, få mosjon og trening, få komme til steder man er spesielt glad i og å få oppleve storheten i Guds skaperverk. Mennene legger særlig mer enn kvinnene vekt på å få oppleve fart og spenning og få søke utfordringer som kan innebære risiko.

En del holdninger er relativt jevnt fordelt mellom aldersgruppene, eller det er ingen klar tendens som kan knyttes til alder. Holdninger som i særlig grad øker med alderen er å komme til steder man er spesielt glad i, å få oppleve samhørighet med naturen, få oppleve plante- og dyreliv, få oppleve storheten i Guds skaperverk, få mulighet til å høste fra naturen, lære om naturen og få bruke kroppen allsidig. Holdninger som særlig synker med alderen er å få oppleve fart og spenning og få søke utfordringer som kan innebære risiko. De godt voksne og eldre legger altså mest vekt på det åndelige og det nyttige ved friluftslivet. De unge legger mer vekt på spenningen og det utfordrende ved friluftslivet.

5. Tid til idrett og friluftsliv

Tidsbruksundersøkelsene som Statistisk sentralbyrå har gjennomført fra 1971 og hvert tiende år deretter, gir mulighet til å se på hvem som bruker tid på idrett og friluftsliv og hvor mye tid de bruker på det. Disse undersøkelsene viser (Vaage, 2002) at fra 1971 til 2000 har den tiden nordmenn i alderen 16-74 år bruker til husholdarbeid sunket med ca. 50 minutter per døgn. Tid til personlige behov slik som nattesøvn, personlig pleie og måltider sunket med en halv time. Inntektsgivende arbeid har derimot bare økt med 9 minutter i samme periode. Dette har ført til at den resterende tiden, altså tiden til fri disposisjon har økt med om lag en time og et kvarter.

Vi skal her se nærmere på hvor mye av fritiden som brukes til idrett og friluftsliv, hvordan dette har endret seg de siste 30 åra og hvem som er aktive på dette feltet.

Mindre del av fritiden brukes til idrett og friluftsliv

Fra 1971 til 2000 har nordmenns daglige fritid økt fra 5 timer og 7 minutter til 6 timer og 24 minutter. Dette er en økning på 25 prosent. I samme periode har tiden som brukes til idrett og friluftsliv økt fra 28 minutter til

31 minutter, dvs. 11 prosent. Til sammenligning har tiden som brukes til fjernsynsseing økt fra 1 time og 1 minutt til 1 time og 48 minutter, eller 77 prosent. Og mens fjernsynsseingen har økt med 29 prosent mellom 1990 og 2000, har tiden til idrett og friluftsliv ikke endret seg i det hele tatt.

Sett på en annen måte kan vi si at mens 9 prosent av fritiden ble brukt til idrett og friluftsliv i 1971, er andelen i 2000 nede på 8 prosent. Tiden foran fjernsynsskjermen har derimot økt fra 20 prosent av fritiden i 1971 til 28 prosent i 2000.

Disse tallene gjelder hele befolkningen i alderen 16-74 år. De slår noe forskjellig ut for menn og kvinner, men tendensen er den samme: For menn har fritiden generelt økt med 22 prosent og for kvinner med 28 prosent fra 1971 til 2000. Tiden til idrett og friluftsliv har økt med 6 prosent for menn og 17 prosent for kvinner. For begge kjønn er det altså slik at en mindre del av fritiden brukes til idrett og friluftsliv nå enn for 30 år siden. Fjernsynsseing har på den annen side øket med 73 prosent for menn og 79 prosent for kvinner, noe som betyr at begge kjønn bruker mer av sin fritid til fjernsynsseing nå enn før.

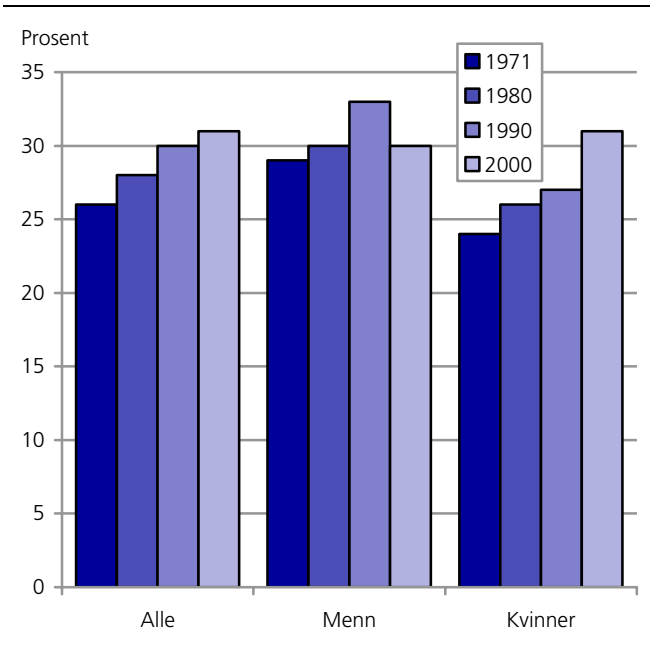
Tabell 5.1. Tid brukt til ulike fritidsaktiviteter etter kjønn. Timer og minutter en gjennomsnittsdag, 1971-2000

	Alle 16-74 år				Menn				Kvinner			
	1971	1980	1990	2000	1971	1980	1990	2000	1971	1980	1990	2000
Fritid	5.07	6.00	6.11	6.24	5.17	6.05	6.21	6.27	4.58	5.55	6.01	6.20
Idrett og friluftsliv	0.28	0.29	0.31	0.31	0.32	0.34	0.37	0.34	0.24	0.25	0.25	0.28
TV-seing	1.01	1.16	1.24	1.48	1.10	1.24	1.36	2.01	0.53	1.09	1.14	1.35

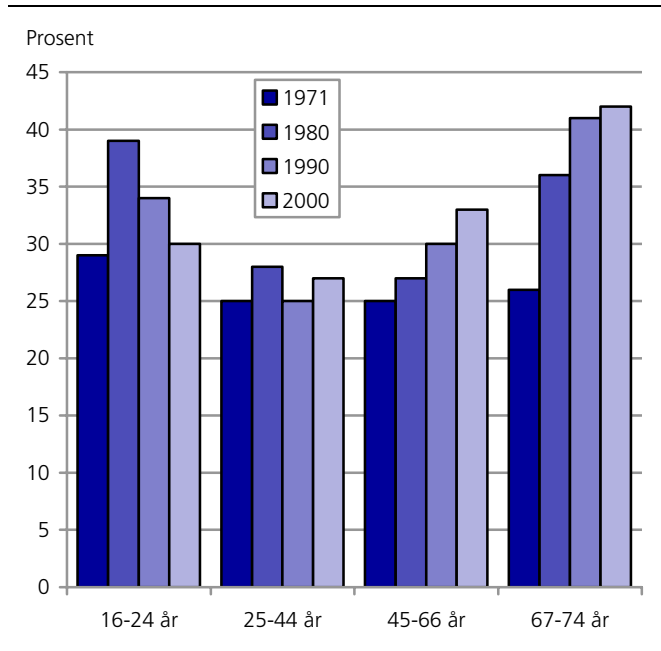
Tabell 5.2. Tid brukt til ulike fritidsaktiviteter etter alder. Timer og minutter en gjennomsnittsdag, 1971-2000

	Fritid				Idrett og friluftsliv				TV-seing			
	1971	1980	1990	2000	1971	1980	1990	2000	1971	1980	1990	2000
16-24 år	5.50	6.50	6.48	6.58	0.39	0.45	0.42	0.35	0.48	1.00	1.03	1.39
25-44 år	4.55	5.33	5.39	5.42	0.27	0.27	0.25	0.27	1.01	1.10	1.18	1.37
45-66 år	4.58	5.51	6.08	6.34	0.26	0.25	0.29	0.33	1.03	1.25	1.38	1.58
67-74 år	5.54	7.13	7.47	8.14	0.20	0.30	0.41	0.34	1.16	1.51	1.59	2.23

Figur 5.1. Andel som har brukt tid til idrett og friluftsliv, alle og etter kjønn. En gjennomsnittsdag. 1971-2000 Prosent

Figur 5.2. Andel som har brukt tid til idrett og friluftsliv etter alder. En gjennomsnittsdag. 1971-2000 Prosent

Nedgang blant de unge, økning blant eldre

Ser vi på de ulike aldersgruppene har de unge, dvs. aldersgruppen 16-24 år økt sin fritid fra 1971 til 2000 med 1 time og 8 minutter, eller 19 prosent. Tiden til idrett og friluftsliv har derimot gått ned med 10 prosent, mens fjernsynsseingen har økt med 106 prosent. Vi finner altså at tiden til idrett og friluftsliv blant de unge var 11 prosent av den totale fritiden per dag i 1971, mens den var 8 prosent i 2000. Fjernsynsseing var på sin side 14 prosent i 1971 og 24 prosent i 2000. For aldersgruppen 67-74 år har fritiden økt med 2 timer og 20 minutter, som er 40 prosent. Tiden til idrett og friluftsliv har derimot økt med 70 prosent. For den gruppen er det altså slik at mer av fritiden brukes til idrett og friluftsliv i 2000 enn i 1971.

De tallene vi hittil har sett på er gjennomsnittstid for alle. En forklaring på endringer i tiden kan være at det er en endring i andelen som utfører aktiviteten per dag, ikke tiden som brukes blant de personene som utfører aktiviteten.

Liten økning i andelen aktive

Andelen som bruker tid på idrett og friluftsliv har økt fra 26 prosent av befolkningen i 1971 til 31 prosent i 2000. Dette har samme utviklingsprofil som tiden som brukes til dette. Det er derfor ikke tiden hver enkelt aktive bruker på dette feltet som har økt, men i første rekke andelen. Det samme ser vi i forskjellen mellom menn og kvinner. Andelen av menn som bruker tid til idrett og friluftsliv per dag har holdt seg på omtrent samme nivå de siste 30 åra. Blant kvinner har den økt, og var i 2000 omtrent på samme nivå som blant menn.

Tabell 5.3. Tid brukt til idrett og friluftsliv blant de aktive per dag etter kjønn. Timer og minutter. 1971-2000

	1971	1980	1990	2000
Alle	1.47	1.44	1.43	1.41
Menn	1.51	1.53	1.52	1.54
Kvinner	1.42	1.35	1.35	1.29

Flere aktive blant de godt voksne

Aldersfordelingen viser at det blant de unge, det vil si aldersgruppen 16-24 år, var en økning i andelen som brukte tid på idrett og friluftsliv fra 1971 til 1980. Siden har den sunket, og var i 2000 på samme nivå som i 1971. Blant de unge voksne (25-44 år) har andelen holdt seg på omtrent samme nivå i hele 30-årsperioden. For de som er eldre har tendensen gått i positiv retning. Blant 45-66-åringene har det vært en nokså jevn økning i andelen aktive fra 25 prosent til 33 prosent i denne perioden. Blant 67-74-åringene har økningen vært enda større, fra 26 prosent i 1971 til 42 prosent i 2000. Mens aktivitetsnivået per dag var på omtrent på samme nivå i alle aldersgruppene i 1971, har altså utviklingen vært slik at de eldste var mest aktive i 2000. Disse tallene har temmelig klare paralleller til utviklingen i tidsbruken. Det er altså i først rekke andelen aktive som har økt, ikke økning i tiden hver enkelt aktive bruker per dag.

Blant dem som har deltatt i idrett eller friluftsliv en gjennomsnittsdag har tiden vært nokså lik fra 1971 til 2000. Dette gjelder befolkningen generelt og blant menn. Blant kvinnene har det vært en liten nedgang. I 2000 brukte de som var aktive på dette feltet om lag en time og 40 minutter i løpet av dagen. Mennene brukte en time og 54 minutter, kvinnene en time og 29 minutter.

Tabell 5.4. Tid brukt til idrett og friluftsliv etter årstid. Timer og minutter en gjennomsnittsdag og -uke. 1971-2000

	En gjennomsnittsdag				En gjennomsnittsuke			
	1971	1980	1990	2000	1971	1980	1990	2000
Vinter	0.17	0.21	0.22	0.23	1.59	2.27	2.34	2.41
Vår	0.35	0.34	0.32	0.30	4.05	3.58	3.44	3.30
Sommer	0.41	0.46	0.46	0.44	4.47	5.22	5.22	5.08
Høst	0.20	0.19	0.25	0.27	2.20	2.13	2.55	3.09

Mest idrett og friluftsliv om sommeren

Befolkningen bruker mest tid på idrett og friluftsliv om sommeren, det vil si i månedene juni, juli og august. I 2000 brukte vi i gjennomsnitt 44 minutter på denne type aktiviteter per dag, eller 5 timer og 8 minutter per uke. Om våren (mars, april mai) er vi nesten 40 minutter mindre aktive per uke enn om sommeren. Om høsten (september, oktober, november) er vi omtrent 20 minutter mindre aktive enn det igjen. Minst aktive er vi om vinteren (desember, januar og februar), med 2 timer og 41 minutter, som er bare litt mer en 50 prosent av den aktiviteten vi har per uke om sommeren. Fra 1971 til 2000 har idretts- og friluftslivsaktiviteten om sommeren økt med 21 minutter, om høsten med 49 minutter, om vinteren med 42 minutter. Om våren har aktiviteten derimot sunket med 35 minutter fra 1971 til 2000. Dette kan ha sammenheng med at påskeferien ikke lenger ser ut til å ha den plassen i folks friluftsliv som den hadde for en del år siden. Tall fra Statistisk sentralbyrås ferieundersøkelser gir indikasjon om at en større andel av befolkningen dro på påskeferie i 1970-åra enn 20 år seinere (Lystad 1999).

Flest aktive om sommeren, færrest om vinteren

Ser vi på andelen som er aktive i idrett og friluftsliv en gjennomsnittsdag, viser også disse tallene at aktiviteten i alle åra har vært høyest om sommeren og lavest om vinteren. (Vedleggstabell v5.1) I alle sesonger har det

vært en liten økning i løpet av de 30 åra, men mest om vinteren og høsten og minst om våren. I 2000 var det 25 prosent som var aktive en gjennomsnittsdag om vinteren og 37 prosent om sommeren. Disse tallene viser ingen klar endring i andelen som har vært aktive om våren. Dette tyder på at den antatte nedgangen i andelen på påsketur likevel ikke har påvirket andelen som er aktive innenfor idrett og friluftsliv i løpet av vårmånedene, men at aktiviteten blant de som er aktive er blitt noe mindre.

Tiden som brukes til idrett og friluftsliv fordelt på ulike ukedager viser at det brukes betydelig mer tid de enkelte helgedager enn på hver enkelt hverdag. I 2000 brukte den norske befolkningen i gjennomsnitt 26 minutter per dag fra mandag til fredag på slike aktiviteter og 44 minutter per dag på lørdager og søndager. Ser vi på virkedagene totalt og på weekend-dagene totalt, finner vi at det på de fem virkedagene til sammen blir brukt 2 timer og 10 minutter til idrett og friluftsliv, mens de to weekend-dagene blir det brukt 1 time og 28 minutter. Slik var ikke situasjonen for 30 år siden. I 1971 ble det gjennomsnittlig brukt mer tid til slike aktiviteter på de to weekend-dagene samlet enn det ble brukt på alle virkedagene til sammen. Tendensen er altså den at mer av den tiden vi bruker til slike aktiviteter fordeler seg på de vanlig virkedagene. Denne utviklingen har vært nokså jevn mellom tiåra fra 1971 til 2000.

Ser vi bare på de som er sysselsatte, det vil si de som er aktive i yrkeslivet, finner vi nokså parallelle tall som for befolkningen generelt. For alle sysselsatte, for unge og eldre sysselsatte er aktiviteten på lørdager og søndager omtrent dobbelt så stor per dag som for de andre dagene i uka. Sammenlagt bruker de 20-30 minutter mer til idrett og friluftsliv på alle hverdagene til sammen i forhold til fridagene lørdag og søndag.

Tabell 5.5. Tid brukt til idrett og friluftsliv etter ukedag blant alle 16-74 år, alle sysselsatte og sysselsatte etter alder. Timer og minutter en gjennomsnittsdag og dager sammenlagt. 1971-2000

	Mandag-fredag				Lørdag-søndag			
	1971	1980	1990	2000	1971	1980	1990	2000
En gjennomsnittsdag:								
Alle 16-74 år	0.19	0.21	0.23	0.26	0.50	0.52	0.49	0.44
Alle sysselsatte	0.18	0.17	0.19	0.23	0.56	0.54	0.49	0.44
Sysselsatte 16-44 år	0.19	0.18	0.19	0.24	0.59	0.58	0.48	0.43
Sysselsatte 45-74 år	0.16	0.15	0.19	0.22	0.52	0.47	0.51	0.46
Dager sammenlagt:								
Alle 16-74 år	1.35	1.45	1.55	2.10	1.40	1.44	1.38	1.28
Alle sysselsatte	1.30	1.25	1.35	1.55	1.52	1.48	1.38	1.28
Sysselsatte 16-44 år	1.35	1.30	1.35	2.00	1.58	1.56	1.36	1.26
Sysselsatte 45-74 år	1.20	1.15	1.35	1.50	1.44	1.34	1.42	1.32

Sysselsatte også aktive på hverdagene

Man skulle kanskje tro at sysselsatte brukte mindre tid til denne typen aktiviteter på arbeidsdager og mer i helgene i forhold til hele befolkningen, men denne forskjellen er ikke stor. I 2000 brukte befolkningen generelt 3 timer og 38 minutter på idrett og friluftsliv per uke. 40 prosent av dette var i løpet av lørdag/søndag. For sysselsatte var disse tallene henholdsvis 3 timer og 23 minutter og 43 prosent. For yngre sysselsatte (16-44 år) var tallene 3 timer og 26 minutter og 42 prosent og for eldre sysselsatte (45-74 år) var tallene 3 timer og 22 minutter og 46 prosent. Vi ser altså at sysselsatte er litt mindre aktive per uke enn befolkningen generelt (15 minutter og 7 prosent). Forholdet mellom aktiviteter på hverdagene og i helgene er derimot nokså jevnt. Aktiviteten blant yngre og eldre sysselsatte er nokså likt og fordelingen i aktivitet mellom hverdager og helg er heller ikke så forskjellig.

Mindre tid brukes til idrett/friluftsliv i helgene

Som for befolkningen generelt viser utviklingen for sysselsatte 1971 til 2000 at mer av den tiden vi bruker til idrett og friluftsliv skjer på hverdager og mindre i helgene. Denne tendensen gjelder både for yngre og eldre sysselsatte. For sysselsatte har det vært en nedgang i denne perioden på 24 minutter i helgene; 32 minutter for yngre sysselsatte og 16 minutter for eldre sysselsatte. Denne noe overraskende utviklingen må dessuten ses i lys av at svært mange fremdeles hadde

seks dagers arbeidsuke i 1971 og at arbeid på lørdag derfor var nokså vanlig. I tillegg har tiden til fritidsaktiviteter økt i helgene. På lørdager og søndager sammenlagt var fritiden på 14 timer og 28 minutter i 1971, mot 15 timer og 48 minutter i 2000, det vil si en økning på 1 time og 20 minutter. For yngre sysselsatte var økningen på 45 minutter, for eldre sysselsatte var økningen på 2 timer og 7 minutter. I helgene er det altså slik at en betydelig mindre del av den disponible fritiden går med til idrett og friluftsliv.

Tallene for tidsbruksundersøkelsen i 1971 er ikke så godt sammenlignbare med de seinere undersøkelsene på et mer detaljert nivå. Derfor skal vi videre bare holde oss til å sammenligne tallene fra 1980, 1990 og 2000.

I tabell 5.6 er tiden som brukes til ulike idretts- og friluftslivsaktiviteter regnet ut på ukenivå. Turer med aktiv mosjon er spesifisert: Skiturer, fotturer, spaser-turer og sykkel-turer. Under "andre friluftslivsaktiviteter" faller aktiviteter som f.eks. bading/soling, båtturer og fisketurer, som ikke er kroppslig aktivitet samme grad som dem som er nevnt ovenfor. I tillegg inneholder gruppen andre friluftslivsaktiviteter som bær- og soppturer og jakt (ikke tatt med i tabellen fordi så få utfører aktiviteten per dag), klargjøring og pakking av utstyr for idretts- og friluftslivsaktiviteter, omkleddning og personlig hygiene direkte knyttet til slike aktiviteter.

Tabell 5.6. Tid brukt til idrett og friluftsliv etter kjønn. Timer og minutter per uke. 1980-2000

	Alle 16-74 år			Menn			Kvinner		
	1980	1990	2000	1980	1990	2000	1980	1990	2000
Konkurransetidrett/trening	0.35	0.49	0.35	0.42	1.03	0.49	0.21	0.28	0.28
Turer med aktiv mosjon	1.38	1.31	1.45	1.45	1.31	1.45	1.31	1.24	1.45
Skiturer	0.14	0.07	0.07	0.21	0.07	0.07	0.14	0.07	0.07
Fotturer	0.21	0.21	0.21	0.21	0.21	0.21	0.14	0.14	0.14
Spaserturer	0.56	0.56	1.10	0.56	0.56	1.03	0.56	0.56	1.17
Sykkelturer	0.07	0.07	0.07	0.07	0.07	0.07	0.07	0.00	0.07
Andre idretts- og friluftslivsaktiviteter	1.17	1.17	1.17	1.31	1.38	1.24	1.03	1.03	1.03
Bading og soling	0.21	0.28	0.21	0.21	0.21	0.21	0.28	0.35	0.28
Båtturer	0.07	0.07	0.07	0.14	0.07	0.07	0.07	0.07	0.07
Fisketurer	0.14	0.14	0.14	0.21	0.21	0.21	0.07	0.07	0.07

Tabell 5.7. Tid brukt til idrett og friluftsliv etter alder og kjønn. Timer og minutter en gjennomsnittlig uke

	Konkurransetidrett/trening			Turer med aktiv mosjon			Andre idretts- og friluftslivsaktiviteter		
	1980	1990	2000	1980	1990	2000	1980	1990	2000
Menn									
16-24 år	1.52	2.20	2.13	1.45	1.03	0.42	2.06	3.02	1.59
25-44 år	0.42	1.03	0.42	0.13	1.17	1.10	1.31	1.03	1.24
45-66 år	0.21	0.42	0.28	1.52	1.45	2.34	1.10	1.17	1.24
67-74 år	0.14	0.35	0.28	2.55	3.16	3.23	1.17	2.27	0.56
Kvinner									
16-24 år	1.03	1.17	1.10	1.38	1.03	0.56	1.45	1.24	1.24
25-44 år	0.21	0.21	0.21	1.17	1.10	1.45	1.03	0.46	1.10
45-66 år	0.14	0.14	0.14	1.38	1.45	1.59	0.42	0.56	0.56
67-74 år	0.14	0.14	0.07	1.38	1.59	2.27	0.49	0.56	0.42

Tabell 5.8. Andel som har brukt tid til ulike idretts- og friluftslivsaktiviteter en gjennomsnittsdag etter kjønn. 1980-2000 Prosent

	Alle 16-74 år			Menn			Kvinner		
	1980	1990	2000	1980	1990	2000	1980	1990	2000
Konkurransedrett/trening	6	8	7	7	10	8	5	6	6
Turer med aktiv mosjon	16	16	19	17	17	17	16	16	21
Andre idretts- og friluftslivsaktiviteter	9	9	12	10	11	13	8	8	10

Tabell 5.9. Tid brukt til idrett og friluftsliv etter årstid. Timer og minutter en gjennomsnittlig uke

	Vinter			Vår			Sommer			Høst		
	1980	1990	2000	1980	1990	2000	1980	1990	2000	1980	1990	2000
Konkurransedrett/trening	0.35	0.49	0.35	0.35	0.49	0.35	0.28	0.49	0.42	0.35	0.49	0.42
Turer med aktiv mosjon	1.31	1.17	1.17	2.06	1.38	1.52	1.45	1.45	2.06	1.10	1.17	1.38
Andre idretts- og friluftslivsaktiviteter	0.21	0.35	0.49	1.17	1.17	1.03	3.02	2.55	2.27	0.35	0.49	0.49

Én time og tre kvarter på aktive turer per uke

I gjennomsnitt bruker befolkningen i overkant av en halv time på konkurransedrett og trening i løpet av en uke. Vi bruker én time og tre kvarter på turer med aktiv mosjon, helst spaser-turer. Vi bruker 1 time og 17 minutter på andre idretts- og friluftslivsaktiviteter, av dette i underkant av en halv time på bading og soling. Menn er noe mer aktive enn kvinner innenfor konkurransedrett og trening. Begge kjønn er derimot omtrent like aktive per uke med turer med aktiv mosjon. Menn er noe mer aktive enn kvinner innenfor andre idretts- og friluftslivsaktiviteter. menn bruker mest tid på fisketurer, kvinner mest på bading og soling.

Utviklingstrekkene i tallene fra 1980 til 2000 viser at det ikke har vært store endringer i treningsaktiviteter, turer eller annen aktivitet knyttet til idrett og friluftsliv. Det er en tendens til at vi bruker noe mindre tid på skiturer i 2000 enn 1980 og noe mer tid på spaser-turer. Disse tendensene gjelder både menn og kvinner.

Menn konkurrerer og trener mer enn kvinner

Det er en klar tendens til at tiden som brukes til konkurransedrett og trening synker med alderen. Dette gjelder både menn og kvinner. I alle alders-grupper er likevel menn noe mer aktive enn kvinnene. I 2000 brukte gutter i aldersgruppen 16-24 år godt over to timer per uke på denne typer aktiviteter. Jentene i samme aldersgruppe brukte nesten bare halve denne tiden. Mens menn i aldersgruppen 67-74 år i gjennomsnitt brukte i underkant av en halv time per uke på slike aktiviteter, var gjennomsnittstiden bare 7 minutter blant kvinner i samme gruppe. Ser vi på utviklingen fra 1980 til 2000, er det ikke noen klare trekk til forandring i noen grupper, selv om aktiviteten har forandret seg noe. Hovedtendensen er at tiden som brukes til konkurransedrett og trening har holdt seg noenlunde stabil for begge kjønn og i ulike aldersgrupper de siste 20 åra.

Eldre er mer aktive på tur nå enn før

Tendensen er annerledes for turer med aktiv mosjon, det vil si skiturer, fotturer, spaser-turer og sykkel-turer. For det første er det de eldre som er mest aktive og aktiviteten minker med synkende alder, både for menn

og kvinner. De som befinner seg i aldersgruppen 67-74 år bruker i gjennomsnitt om lag tre og en halv time per uke til slike aktiviteter for mennenes del og om lag to og en halv time blant kvinnene. Blant de unge, det vil si aldersgruppen 16-24 år er tiden til slike mosjons-turer omtrent tre kvarter blant guttene per uke og i underkant av en time blant jentene. For de godt voksne har tiden til slike aktiviteter økt med en halv time eller mer per uke fra 1980 til 2000, blant de unge har den sunket til det halve i denne perioden.

Tiden som brukes til andre idretts- og friluftslivs-aktiviteter per uke er høyest blant de unge og synker med alderen, både blant menn og kvinner. Det er ingen klar utviklingstendens mellom 1980 og 2000 i disse tallene.

Liten endring i ulike aktiviteter fra 1980 til 2000

Andelen som har utført de ulike idretts- og friluftslivsaktivitetene en gjennomsnittsdag har endret seg lite siste 20 år. Det har vært en viss økning mellom 1990 og 2000 i andelen som deltar på turer med aktiv mosjon. Denne økningen skyldes kvinnene, der andelen aktive har økt fra 16 prosent til 21 prosent. For mennenes del har andelen aktive holdt seg på 17 prosent både i 1980, 1990 og 2000. Det er ikke noe holdepunkt i dataene om at andelen som deltar i konkurransedrett eller trening har endret seg i noen retning de siste 20 åra.

Det er ingen klar generell tendens til at den norske befolkningen bruker mer tid per uke på konkurransedrett eller trening i en spesiell årstid framfor de andre. Verken i 1980 eller 1990 var det nevneverdig forskjell. I 2000 ble det likevel brukt noe mer tid til slike aktiviteter om sommeren og høsten enn om vinteren og våren. I alle sesonger ble det brukt lengre tid til slike aktiviteter i 1990 enn i 1980 og 2000.

Aktive turer mest om våren og sommeren

De aktive mosjonsturene bruker vi mest tid på om sommeren og våren. Tiden som brukes til denne typen aktiviteter har sunket noe om vinteren og våren, men økt om sommeren og høsten. Andre idretts- og friluftsliv

livsaktiviteter bruker vi også mest tid til om sommeren og våren. Det har likevel vært en økning i denne typen aktiviteter om vinteren og høsten fra 1980 til 2000.

Helst turer i helgene

Til tross for at mye av tiden vi har til disposisjon på hverdagene går med til arbeid og andre nødvendige gjøremål, bruker vi i gjennomsnitt mer tid til konkurranseidrett og trening på hverdagene til sammen enn når vi legger sammen tiden vi bruker på fridagene lørdag og søndag. Denne typen aktivitet er dermed nokså godt fordelt over de ulike dagene i uka. Tiden til turer med aktiv mosjon er derimot like lang de to helgedagene som de fem hverdagene til sammen, selv om totaltiden på hverdager har økt noe fra 1990 til 2000. Helgedagene er derfor i større grad avsatt til turer enn hverdagene. I forhold til antall dager bruker vi også mer tid på andre idretts- og friluftslivsaktiviteter i helgene enn de andre dagene i uka.

Tabell 5.10. Tid brukt til idretts- og friluftslivsaktiviteter for alle hverdager og begge helgedager sammenlagt. Timer og minutter totalt. 1980-2000

	Mandag-fredag			Lørdag-søndag		
	1980	1990	2000	1980	1990	2000
Konkurranseidrett/ trening	0.25	0.35	0.30	0.10	0.12	0.10
Turer med aktiv mosjon	0.40	0.40	0.55	0.56	0.46	0.50
Andre idretts- og friluftslivsaktiviteter	0.40	0.40	0.45	0.38	0.40	0.28

Spaserturer i helgene både sommer og vinter

Hvilke aktiviteter er vi så opptatt av i helgene om vinteren i forhold til om sommeren? Konkurranseidrett og trening i helgene er nokså jevnt fordelt på sommer og vinter. Mens vi brukte om lag like mye tid på mosjonsturer om vinteren som om sommeren i 1980, har slike aktiviteter sunket de siste 20 åra om vinteren. Derfor brukte vi mer tid på dette om sommeren enn om vinteren i 2000. Denne utviklingen skyldes en nedgang i tiden som brukes til skiturer i helgene, men også spaserturer bruker vi mindre tid på om vinteren nå enn for 20 år siden. Av nokså naturlige grunner bruker vi mest tid til fotturer og sykkelsturer i helgene om sommeren, men tiden til skiturer er konsentrert om vintersesongen. Derimot bruker vi mye til på spaserturer i helgene både sommer og vinter.

Vi bruker atskillig mer tid til andre idretts- og friluftslivsaktiviteter i helgene om sommeren enn om vinteren. En betydelig nedgang i tiden til slike aktiviteter om sommeren kompenseres delvis ved en liten økning om vinteren. Både bading/soling, båtturer og fisketurer er nokså typiske sommeraktiviteter. Vi bruker i gjennomsnitt mindre tid på båtturer i 2000 enn tidligere. Fisketurer ser også ut til å ha en nedadgående utvikling.

Tabell 5.11. Tid brukt til idrett og friluftsliv lørdager/søndager sammenlagt om vinter og sommer. Timer og minutter

	Vinter			Sommer		
	1980	1990	2000	1980	1990	2000
Konkurranseidrett/trening	0.10	0.14	0.10	0.08	0.16	0.10
Turer med aktiv mosjon	0.58	0.42	0.36	1.00	0.50	0.52
Skiturer	0.16	0.12	0.08	0.00	0.00	0.00
Fotturer	0.06	0.04	0.04	0.24	0.20	0.20
Spaserturer	0.36	0.24	0.26	0.30	0.26	0.28
Sykkelturer	0.00	0.00	0.00	0.06	0.04	0.04
Andre idretts- og friluftslivsaktiviteter	0.10	0.14	0.16	1.32	1.28	0.58
Bading og soling	0.00	0.00	0.04	0.30	0.40	0.30
Båtturer	0.00	0.00	0.00	0.16	0.12	0.10
Fisketurer	0.02	0.00	0.02	0.16	0.16	0.12

Tabell 5.12. Andel som bruker tid til ulike typer idrett og friluftsliv lørdager/søndager om vinter og sommer. Timer og minutter en gjennomsnittsdag

	Vinter			Sommer		
	1980	1990	2000	1980	1990	2000
Konkurranseidrett/trening	6	7	5	3	7	6
Turer med aktiv mosjon	29	24	22	30	26	27
Skiturer	6	4	3	0	1	0
Fotturer	2	2	2	8	6	6
Spaserturer	23	18	17	21	20	19
Sykkelturer	0	0	0	3	3	3
Andre idretts- og friluftslivsaktiviteter	5	5	10	29	30	22
Bading og soling	1	0	2	15	16	14
Båtturer	0	0	0	3	4	3
Fisketurer	0	0	1	5	4	2

Tabell 5.13. Tid brukt til ulike idretts- og friluftslivsaktiviteter per uke og mandag/fredag og lørdag/søndag samlet, alle 9-79 år og etter alder 9-24 år. Timer og minutter. 2000

	Fritid	Idretts- og friluftsliv	Konkurransetidrett/ trening	Turer med aktiv mosjon	Andre idretts- og friluftslivsaktiviteter	Reising knyttet til idrett/ friluftslivsaktiviteter
Alle ukedager						
Alle 9-79 år	46.33	3.44	0.42	1.38	1.17	0.28
9-12 år	55.53	5.22	1.59	0.49	2.27	0.56
13-15 år	56.42	4.54	2.06	1.10	1.38	0.56
16-24 år	48.46	4.12	1.38	0.49	1.45	0.42
Mandag-fredag						
Alle 9-79 år	29.50	2.25	0.35	0.55	0.50	0.15
9-12 år	36.15	3.25	1.30	0.35	1.15	0.40
13-15 år	36.10	3.00	1.10	0.40	1.05	0.35
16-24 år	31.20	2.50	1.05	0.35	1.10	0.30
Lørdag-søndag						
Alle 9-79 år	16.44	1.30	0.12	0.48	0.30	0.10
9-12 år	20.32	2.02	0.28	0.14	1.18	0.14
13-15 år	20.38	1.56	0.54	0.32	0.32	0.22
16-24 år	17.52	1,24	0.32	0.16	0.36	0.12

Tabell 5.14. Tid brukt til ulike idretts- og friluftslivsaktiviteter per uke etter kjønn og alder, 9-15 år. Timer og minutter 2000

	Idretts- og friluftsliv	Konkurransetidrett/ trening	Turer med aktiv mosjon	Andre idretts- og friluftslivsaktiviteter	Reising knyttet til idrett/ friluftslivsaktiviteter	Antall svar
Gutter:						
9-12 år	6.25	2.48	0.35	3.02	0.42	208
13-15 år	5.57	2.48	1.17	1.45	1.03	183
Jenter:						
9-12 år	4.12	1.17	1.03	1.52	1.10	215
13-15 år	3.44	1.10	1.03	1.31	0.49	172

Færre på skitur i helgene

Vi finner mye av de samme tendenser som for tidsbruken når vi ser på andelen som utfører ulike idretts- og friluftslivsaktiviteter en gjennomsnittsdag i helgene om vinteren og sommeren. Andelen som går på mosjonsturer om vinteren har sunket fra 1980 til 2000. Dette gjelder både skiturer og spaserturer. Andelen som deltar i andre idretts- og friluftslivs aktiviteter har sunket om sommeren fra 1990 til 2000, men det har vært en økning i samme tidsperiode om vinteren. Andelen som deltar på fisketur som sommeraktivitet er synkende.

I 2000-undersøkelsen var barn i alderen 9-15 år for første gang med i tidsbruksundersøkelsen. Dette gir mulighet til å se på den gruppens bruk av tid til idretts- og friluftsliv i forhold de ungdom og voksne.

Barn i alderen 9-15 år har rundt 56 timer fritid per uke, 13-15-åringene har nesten en time mer enn 9-12-åringene. I forhold til befolkningen generelt har barna om lag ti timer mer fritid per uke. De unge i alderen 16-24 år har bare to timer mer fritid per uke enn den generelle befolkningen.

Fem og en halv time til idrett/friluftsliv per uke blant de yngste barna

9-12-åringene bruker nær fem og en halv time til idrett- og friluftsliv per uke, 13-15-åringene i underkant av fem timer. Dette er henholdsvis 10 prosent og 9 prosent av den fritida som er til rådighet. Blant be-

folkningen generelt er prosentandelen av fritiden som brukes til idrett og friluftsliv 8 prosent. Til sammenligning er denne andelen blant de unge 9 prosent. De yngste er altså både mest aktive totalt sett og i forhold til det potensialet som ligger i fritiden de har til rådighet.

1 timer og 30 minutter, eller 40 prosent av den tiden befolkningen generelt bruker til idrett og friluftsliv per uke brukes i helga, altså lørdag og søndag. For 9-12-åringene er denne andelen 38 prosent og for 13-15-åringene er andelen 39 prosent. Barna er med andre ord mer aktive på dette feltet både på hverdage og i helgene. Blant de unge i alderen 16-24 år er derimot tiden som brukes til idrett og friluftsliv i helgene bare 33 prosent av den totale tiden som brukes til dette i løpet av uka. Derfor er de mindre aktive i helgene enn den generelle befolkningen.

De yngste er mest aktive også på hverdage

At barna er mer aktive i løpet av uke innenfor idrett og friluftsliv generelt, viser seg også tydelig innenfor konkurranseidrett og trening. Mens befolkningen generelt bruker i underkant av tre kvarter på slike aktiviteter per uke, bruker barna om lag 2 timer. Mens det blant de yngste barna, altså aldersgruppen 9-12 år, er 24 prosent av dette som foregår i helgene, er andelen 43 prosent i aldersgruppen 13-15 år og 49 prosent i aldersgruppen 16-24 år. For de yngste barnas del er altså konkurranseidrett og trening mer konsentrert om hverdage enn for de eldre barna og de unge.

Turer med aktiv mosjon, det vil si skiturer, fotturer, spaserturer og sykkelturner, er noe barn bruker mindre tid på per uke enn det befolkningen generelt gjør. 9-12-åringene bruker bare halvparten så mye tid på dette som hele befolkningen i gjennomsnitt gjør. Også de eldre barn og de unge bruker mindre tid enn befolkningen generelt. Og denne forskjellen gjelder både for hverdagene og for helgene.

Barn bruker mer tid til reising enn voksne

Når de yngste barna bruker mindre tid enn andre på turer, bruker de til gjengjeld mer på andre idretts- og friluftslivsaktiviteter og tid knyttet til slike aktiviteter. Over uka som helhet bruker de tre kvarter mer enn de eldre barna på denne typer aktiviteter. Særlig er forskjellen stor i helgene. På lørdager og søndager bruker de mer enn dobbelt så mye som andre aldersgrupper på denne typer aktiviteter, det vil si andre typer idretts- og friluftslivsaktiviteter enn det som er nevnt før, men også tid til å gjøre seg i stand til disse aktivitetene, skifte, vaske seg osv. I tillegg bruker barn i gjennomsnitt om lag en time på reising knyttet til idrett og friluftslivsaktiviteter. Dette er dobbelt så mye som for befolkningen generelt. Særlig er forskjellen stor på hverdagene.

Guttene er mest aktive

Guttene bruker mer tid enn jentene på idrett og friluftslivsaktiviteter per uke både i aldersgruppen 9-12 år og 13-15 år. Særlig bruker guttene mer tid til konkurranseidrett og trening. Mens guttene bruker om lag 2 timer og tre kvarter per uke, bruker jentene rundt en time og et kvarter, altså under halvparten.

Det er særlig de yngste guttene som bruker liten tid per uke på turer med aktiv mosjon. Til gjengjeld bruker de mye mer tid enn jentene og de eldre guttene på andre idretts- og friluftslivsaktiviteter, godt over en time mer enn andre. Totalt sett bruker ikke guttene mer tid enn jentene på reising i forbindelse med idrett og friluftslivsaktiviteter. Blant guttene er det likevel slik at det er den eldste gruppen som bruker mest tid på slikt, blant jentene er det de yngste.

Tabell 5.15. Andel som har utført ulike idretts- og friluftslivsaktiviteter en gjennomsnittsdag alle 9-79 år og 9-24 år etter alder. 2000 Prosent

	Idretts- og friluftsliv	Konkurranseidrett/training	Turer	Andre idretts- og friluftslivsaktiviteter	Reising knyttet til idrett/friluftslivsaktiviteter
Alle 9-79 år	32	8	19	12	10
9-12 år	39	18	13	19	20
13-15 år	40	16	15	20	18
16-24 år	30	13	10	17	16

Barn er mest på konkurranse/trening, voksne er mest på turer

Det er en høyere andel av barna enn blant de unge og i befolkningen generelt som er aktive innenfor idrett og friluftsliv en gjennomsnittsdag. I tråd med det vi har sett ovenfor, er det særlig innenfor konkurranseidrett og trening at andelen aktive er høyere, særlig i forhold til den generelle befolkningen. Andelen som er deltaker per dag er også høyere blant barn og unge innenfor andre idretts- og friluftslivsaktiviteter og når det gjelder reising knyttet til idrett og friluftsliv. Andelen som er med på turer med aktiv mosjon er derimot lavere blant barna enn blant befolkningen generelt.

Andelen som er aktive innenfor idrett og friluftsliv per dag er noe høyere blant guttene enn blant jentene (se vedleggstabell 8). Forskjellen er særlig stor for konkurranseidrett og trening. Blant gutter i alderen 9-12 år er det 24 prosent som er aktive på dette feltet en gjennomsnittsdag. I gruppen 13-15 år er andelen 19 prosent. Blant jentene er det 12 prosent aktive i begge disse aldersgruppene.

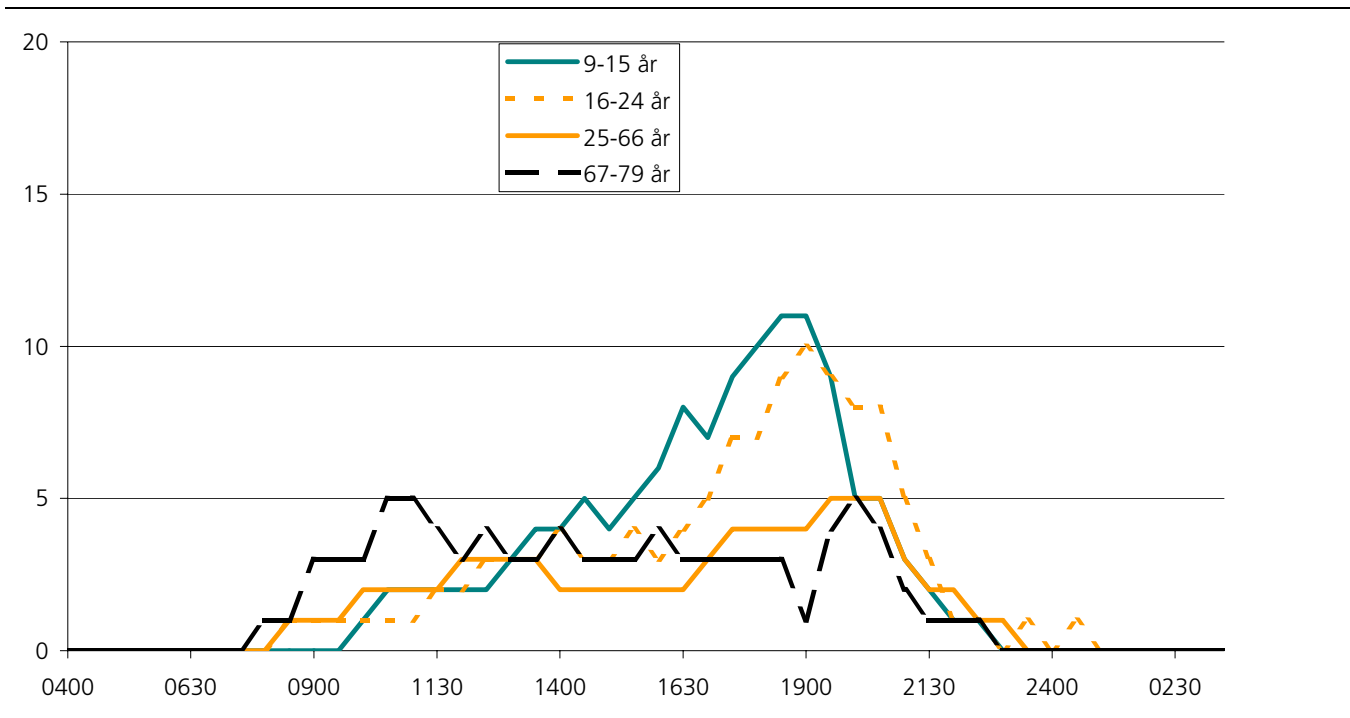
Særlig i den yngste aldersgruppen er turaktiviteten lavere blant guttene enn blant jentene. 8 prosent av gutter i aldersgruppen 9-12 år er på tur med aktiv mosjon per dag. Blant jentene i samme aldersgruppe er andelen 18 prosent. I aldersgruppen 9-12 år er det like stor andel blant gutter og jenter som reiser i tilknytning til idrett og friluftsliv. I gruppen 13-15 år er det derimot en betydelig forskjell: 23 prosent blant guttene og 13 prosent blant jentene.

Vi har hittil ikke sett på de i aldersgruppen 75-79 år, som for første gang ble tatt med i tidsbruksundersøkelsen i 1990. Vi skal her konsentrere oss om 2000-tallene.

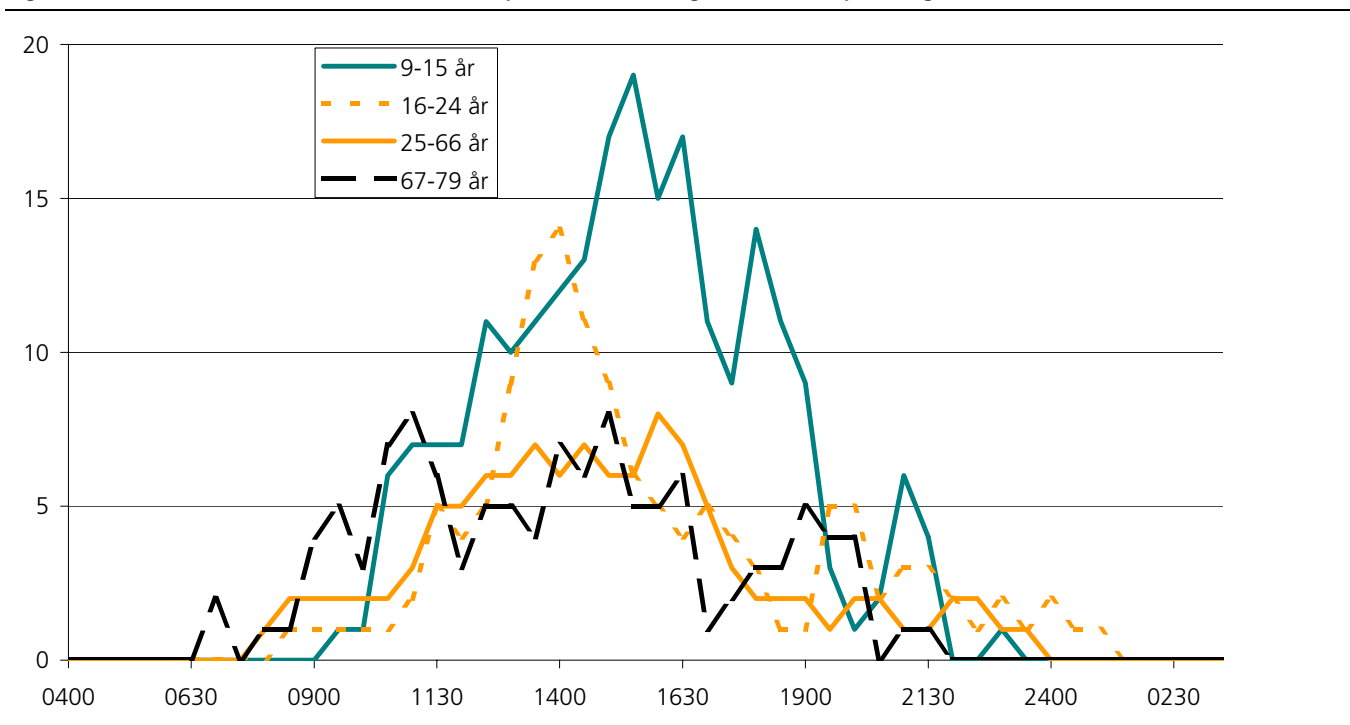
Tabell 5.16. Tid brukt til ulike idretts- og friluftslivsaktiviteter per uke etter kjønn og alder, 67-79 år. Timer og minutter. 2000

	Idrett og friluftsliv	Konkurranseidrett/trening	Turer med aktiv mosjon	Andre idretts- og friluftslivsaktiviteter	Reising knyttet til idrett/friluftslivsaktiviteter	Antall svar
Alle:						
67-74 år	3.58	0.14	2.55	0.49	0.14	398
75-79 år	2.34	0.14	1.59	0.21	0.14	210
Menn:						
67-74 år	4.40	0.28	3.23	0.56	0.21	204
75-79 år	3.37	0.21	2.41	0.35	0.07	104
Kvinner:						
67-74 år	3.23	0.07	2.27	0.42	0.07	194
75-79 år	1.52	0.07	1.31	0.14	0.14	106

Figur 5.3. Andel som deltar i idrett eller friluftsliv på ulike tider av døgnet etter alder på mandag-fredag, 2000. Prosent

Figur 5.4. Andel som deltar i idrett eller friluftsliv på ulike tider av døgnet etter alder på lørdag, 2000. Prosent

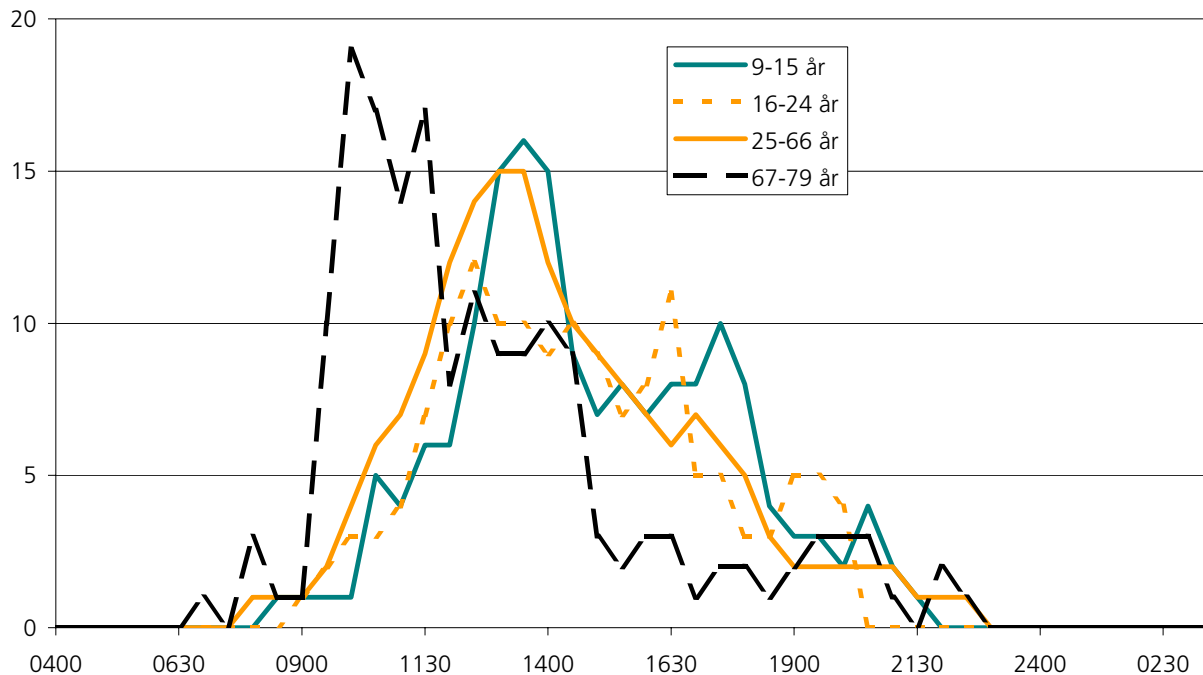

Alderen begrenser aktiviteten

Generelt sett bruker aldersgruppen 75-79 år atskillig mindre tid på idrett og friluftsliv enn 67-74-åringene. Mens den yngste av disse gruppene i gjennomsnitt bruker nær fire timer på idrett og friluftsliv per uke, bruker den eldste gruppen om lag to og en halv time. Det er særlig innenfor turer med aktiv mosjon, som disse to gruppen bruker mest tid på, at vi også finner den største forskjellen: Den yngste av disse gruppene

bruker nærmere en time mer enn den eldste. Konkurransetidrett og trening er på et nokså lavt nivå blant begge grupper og aktiviteten er omtrent like lav i begge grupper. Det samme gjelder reising knyttet til idrett og friluftslivsaktiviteter. I begge aldersgrupper er menn mer aktive enn kvinner både innenfor idrett og friluftsliv generelt, og innenfor de ulike undergruppene. For begge kjønn er det stort sett slik at de yngste er mer aktive enn de eldste.

Figur 5.5. Andel som deltar i idrett eller friluftsliv på ulike tider av døgnet etter alder på søndag, 2000. Prosent

Ett av ti barn i aktivitet kl. 18 på hverdager

Tidsbruksundersøkelsene gir mulighet til å se på hvordan ulikeaktiviteter fordeler seg over døgnet og over ulike dager i uka. På hverdager er det naturlig at idretts- og friluftslivsaktiviteter er mest konsentrert om ettermiddagen. Særlig er barn og unge aktive mellom 16 og 22, barna noe tidligere på ettermiddagen og kvelden enn de unge. Mellom kl. 18 og 19 er ett av ti barn i aktivitet med idrett eller friluftsliv på hverdager. Blant de voksne fordeler denne typen aktiviteter seg mer jevnt over dagen. De eldre har to topper på hverdager, en ved 11-tiden og en ved 20-tiden.

På lørdagene er barn og ung særlig aktive på dette feltet i forhold til de voksne. Nær 20 prosent av barna er med på en slik aktivitet rundt kl. 15.30. Så sent som kl. 18 er 14 prosent av barna fremdeles i aktivitet. De unges aktivitet er på topp ved 14-tiden. De voksne har også på lørdager en aktivitetsprofil som er jevnere over dagen. For dem er aktiviteten høyest ved 16-tiden. De eldre er tidligst ute med sin aktivitet. Allerede kl. 9.30 er fem prosent av de eldre i sving med idretts- eller friluftslivsaktivitet.

De eldre tidlig ute om søndagen

Også på søndagene er de eldre tidlig ute. Kl. 10.30 er nær 20 prosent av de eldre i gang med idretts- eller friluftslivsaktivitet. Ellers preges søndagen av at alle grupper er aktive og at aktiviteten sprer seg ut over søndagen. Både for voksne og barn er det likevel mellom kl. 13 og 14 at flest er i aktivitet. For barn og unge er det økende aktivitet igjen mellom kl. 16 og 18.

Litteratur

Bourdieu, P. (1978): Sport and social class. Social science information vol.17 nr. 6

Lamprecht, Markus og Hanspeter Stamm (1996): Age gender patterns of sport involvement among the Swiss labor force. I: Sociology of Sport Journal 1996, nr. 13.

Lystad, Jan-Erik (1999): *Nordmenns ferievaner 1998*. Rapport 1999/33, Statistisk sentralbyrå.

Rønning, Elisabeth (2002): *Statistisk sentralbyrås tidsbruksundersøkelse 2000/01. Dokumentasjon og resultater fra intervjuet*. Rapport 2002/26, Statistisk sentralbyrå.

Sage, George H. (1990): Power and ideology in American sport. Champaign Illinois

Scott, David and Fern K. Willits (1998): Adolescent and Adult Leisure Patterns: A Reassessment. *Journal of Leisure Research* 1998, **30**. Nr.3, s. 319-330.

Statistiska centralbyrån (1993): *Fritid 1976-1991*. Sveriges officiella statistik Rapport nr. 85

Statistisk sentralbyrå (1971): *Friluftslivundersøkelse 1970*. Norges offisielle statistikk A 459

Thomsson, Helene (1999): Yes, I used to exercise, but... -A feminist study of exercise in the life of Swedish women. *Journal of Leisure Research* 1999, **31**, nr. 1.

Vågane, Liva (2002): *Samordnet levekårsundersøkelse 2001 - tverrsnittsundersøkelsen*. Dokumentasjonsrapport, Notater 2002/56, Statistisk sentralbyrå

Vaage, Odd Frank (1999a): Trening og mosjon: Få svetter alene. *Samfunnsspeilet* nr.3/1999. Statistisk sentralbyrå

Vaage, Odd Frank (1999b): Trening og mosjon: Kvinner og menn er like aktive. *Samfunnsspeilet* nr. 3/1999. Statistisk sentralbyrå

Vaage, Odd Frank (1999c): Friluftaktiviteter: Ut på tur.... *Samfunnsspeilet* nr. 4/1999. Statistisk sentralbyrå.

Vaage, Odd Frank (2000): *Kultur- og fritidsaktiviteter. Om idrett og friluftsliv, musikk, lesing og andre kulturaktiviteter*. Statistiske analyser 38, Statistisk sentralbyrå.

Vaage, Odd Frank (2002): *Til alle døgnets tider. Tidsbruk 1971-2000*. Statistiske analyser 52, Statistisk sentralbyrå.

Tabeller

Tabell v2.1. Hyppighet av trening/mosjonering etter utdanning i ulike aldersgrupper. 2001. Prosent

	Aldri	Sjeldnere enn hver mnd.	1-2 ganger i mnd.	1 gang i uka	2 ganger i uka	3-4 ganger i uka	Omtrent daglig	Antall svar
16-24 år:								
Grunn-/videregående skole	10	13	8	13	22	18	15	192
Universitet/høgskole	9	4	14	4	42	24	4	23
25-44 år								
Grunn-/videregående skole	13	11	12	17	23	16	6	468
Universitet/høgskole	6	8	12	17	29	20	7	315
45-66 år								
Grunn-/videregående skole	18	6	11	18	20	16	12	428
Universitet/høgskole	11	4	9	22	22	18	15	230
67-79 år:								
Grunn-/videregående skole	34	8	4	13	10	15	16	178
Universitet/høgskole	15	2	2	28	21	14	18	37

Tabell v2.2. Hvor ofte man driver med fysisk aktivitet for å trene eller mosjonere, i ulike befolkningsgrupper. 2001. Prosent

	Aldri	Sjeldnere enn hver mnd.	1-2 ganger i mnd.	1 gang i uka	2 ganger i uka	3-4 ganger i uka	Omtrent daglig	Antall svar
Alle	15	9	10	17	21	17	11	1925
Kjønn								
Menn	14	9	12	18	19	18	11	958
Kvinner	17	9	8	15	23	17	11	967
Alder								
16-24 år	10	12	8	12	24	19	15	252
25-44 år	11	10	12	17	25	17	7	792
45-66 år	16	6	10	19	20	17	13	662
67-79 år	32	7	4	15	11	15	16	216
Utdanning								
Grunnskole	26	11	6	15	14	15	12	204
Videregående skole	16	9	11	16	21	17	10	1065
Universitet/høgskole, kort	9	6	11	19	27	18	10	478
Universitet/høgskole, lang	7	5	6	18	28	23	11	127
Bosted								
Tettbygd 100 000 el. flere	13	8	10	12	28	20	9	436
Tettbygd 20 000-99 000	13	8	10	18	21	18	13	379
Tettbygd under 20 000	16	8	9	18	21	17	11	679
Spredtbygd	18	12	11	17	16	15	10	429
Husholdsinntekt								
Under 200 tusen	22	9	9	16	18	14	12	299
200-299 tusen	18	10	9	17	18	17	11	365
300-399 tusen	16	9	10	16	20	18	12	406
400-499 tusen	11	9	9	20	24	18	10	434
500 tusen eller mer	11	6	12	15	28	19	10	419
Landsdel								
Oslo/Akershus	14	8	10	15	26	17	10	425
Østlandet ellers	17	9	11	16	18	16	14	493
Agder/Rogaland	13	8	11	17	23	20	8	269
Vestlandet	16	7	9	17	23	16	12	330
Trøndelag	17	8	8	20	20	20	7	191
Nord-Norge	15	12	9	17	19	18	10	217
Familiefase								
16-24 år hos foreldre	11	11	4	14	20	19	20	132
Enslige ellers 16-44 år	8	11	13	15	23	22	8	232
Par 16-44 år uten barn	7	9	8	16	28	22	10	170
Enslige forsørgere	13	19	7	16	26	9	10	63
Par med barn 0-6 år	13	11	15	16	25	14	5	289
Par med barn 7-19 år	12	7	13	21	24	18	6	336
Par 45-79 år uten barn	20	8	8	14	17	17	15	517
Enslige 45-79 år	30	2	7	21	16	13	11	178

Tabell v2.3. Andelen av mosjonister som trener lite og mye innenfor ulike aktiviteter. Prosent

	1997		2001	
	Trener lite	Trener mye	Trener lite	Trener mye
Jogge-/løpeturer	28	43	25	43
Skiturer/langrenn	35	38	49	51
Slalåm, telemark, snowboard	17	25	24	29
Svømming	36	37	36	43
Sykling	41	52	52	65
Gang/marsj	50	47	64	73
Folke-/selskaps-dans, (jazz)ballett	8	7	10	11
Aerobics, gymnastikk, trimparti	20	24	19	23
Styrketrening	13	36	18	40
Fotball	13	21	15	18
Håndball	2	7	2	6
Ishockey, bandy	3	6	3	5
Annen lagidrett	6	8	7	8
Tennis	3	8	4	5
Squash	4	8	6	7
Golf	4	6	5	8
Annet	9	15	11	12
Antall svar	503	365	287	464

Tabell v2.4. Andel som utfører ulike fysiske aktiviteter på fritiden blant dem som driver med en eller flere aktiviteter regelmessig (minst 1 gang i mnd.). 2001. Prosent

	Jogge-/løpeturer	Skiturer/langrenn	Slalåm, telemark, snowboard	Svømming	Sykling	Gangmarsj	Folke-/selskaps-dans, ballett	Aerobics, gym, trim	Styrketrening
Alle	37	51	26	40	61	69	10	23	32
Kjønn									
Menn	43	57	31	38	59	62	8	9	29
Kvinner	31	45	21	42	63	76	11	39	36
Alder									
16-24 år	69	47	54	46	64	58	11	31	65
25-44 år	36	57	30	44	66	71	8	24	34
45-66 år	27	48	10	31	58	73	10	17	16
67-79 år	13	40	4	33	45	70	16	21	9
Utdanning									
Grunnskole	40	39	25	39	56	66	14	19	25
Videregående skole	36	49	23	38	61	68	10	21	32
Universitet/høgskole kort	35	57	27	43	62	72	9	29	35
Universitet/høgskole lang	41	69	33	50	63	73	8	22	33
Bosted									
Tettbygd 100 000 el. flere	44	54	33	45	62	64	9	28	44
Tettbygd 20 000-99 000	36	50	29	46	63	68	9	24	38
Tettbygd under 20 000	35	47	22	37	62	71	10	21	25
Spredtbygd	35	54	21	33	57	70	11	20	24
Husholdsinntekt									
Under 200 tusen	38	42	22	44	58	65	17	24	42
200-299 tusen	36	48	19	35	59	68	10	19	25
300-399 tusen	35	47	23	40	58	73	11	20	24
400-499 tusen	35	53	26	39	65	67	5	26	33
500 tusen eller mer	44	60	38	43	63	69	8	26	38
Landsdel									
Oslo/Akershus	42	55	32	45	64	65	11	30	40
Østlandet ellers	36	49	23	41	62	71	9	23	29
Agder/Rogaland	36	41	30	37	58	66	11	21	29
Vestlandet	39	50	28	40	56	75	13	24	33
Trøndelag	38	60	26	37	65	66	8	22	32
Nord-Norge	28	55	12	32	63	68	6	11	26

Tabell v2.5. Andel som utfører ulike fysiske aktiviteter på fritiden blant dem som driver med en eller flere aktiviteter regelmessig (minst 1 gang i mnd.). 2001. Prosent

	Fotball	Håndball	Ishockey, bandy	Annen lagidrett	Tennis	Squash	Golf	Annet	Antall personer
Alle	17	4	4	7	4	5	6	12	1163
Kjønn									
Menn	26	3	5	10	6	8	9	15	590
Kvinner	7	5	2	4	1	3	4	9	573
Alder									
16-24 år	40	14	10	15	7	11	14	26	176
25-44 år	19	2	3	8	4	7	6	12	529
45-66 år	4	1	2	1	3	1	4	7	364
67-79 år	0	0	0	0	3	0	1	1	93
Utdanning									
Grunnskole	18	8	9	5	3	2	5	14	82
Videregående skole	17	4	3	8	3	5	6	10	604
Universitet/høgskole kort	13	2	3	3	4	7	8	12	341
Universitet/høgskole lang	15	1	2	11	9	7	5	16	102
Bosted									
Tettbygd 100 000 el. flere	18	4	5	8	6	10	8	14	298
Tettbygd 20 000-99 000	21	7	4	7	3	6	7	14	224
Tettbygd under 20 000	14	3	3	6	3	3	6	10	420
Spredtbygd	16	4	2	7	4	4	5	12	220
Husholdsinntekt									
Under 200 tusen	16	5	3	10	3	6	7	12	161
200-299 tusen	10	2	1	5	3	4	5	14	204
300-399 tusen	16	2	2	6	2	5	5	9	233
400-499 tusen	21	5	6	7	4	4	6	12	279
500 tusen eller mer	19	6	4	7	7	8	9	12	285
Landsdel									
Oslo/Akershus	16	4	5	7	7	8	7	11	277
Østlandet ellers	15	5	5	6	4	4	5	12	290
Agder/Rogaland	19	5	2	8	5	7	11	11	178
Vestlandet	14	4	0	4	1	5	6	17	187
Trøndelag	16	3	6	12	3	3	5	12	117
Nord-Norge	23	0	1	7	1	3	3	7	114

Tabell v2.6. Andel som har trent på trenings- eller helsesenter siste 12 måneder blant dem som trener minst en gang i måneden, antall ganger på trenings/helsesenter blant alle som trener minst en gang i måneden og antall ganger blant dem som vært på trenings/helsesenter siste 12v måneder, i ulike befolkningsgrupper. 2001

har	Prosentandel	Antall ganger alle	Antall ganger besøkende	Antall svar
All	36	19	52	1163
Kjønn				
Menn	29	14	48	590
Kvinner	44	24	55	573
Alder				
16-24 år	65	30	46	176
25-44 år	38	22	59	529
45-66 år	22	10	46	364
67-79 år	16	6	:	93
Utdanning				
Grunnskole	30	14	46	82
Videregående	36	19	53	604
Universitet/høgskole kort	41	22	54	341
Universitet/høgskole lang	28	17	59	102
Bosted				
Tettb. 100 000 el flere	54	27	52	298
Tettbygd 20 000-99 000	46	27	60	224
Tettbygd under 20 000	28	13	45	420
Spredtbygd	19	10	50	220
Husholdsinntekt				
Under 200 tusen	45	30	69	161
200-299 tusen	29	16	53	204
300-399 tusen	29	13	44	233
400-499 tusen	36	15	42	279
500 tusen el. mer	42	22	51	285
Landsdel				
Oslo/Akershus	49	27	55	277
Østlandet ellers	36	18	51	290
Agder/Rogaland	34	14	41	178
Vestlandet	29	17	60	187
Trøndelag	34	19	56	117
Nord-Norge	26	10	37	114

Tabell v2.7. Avstand til nærmeste ulike typer trenings-/mosjonstilbud etter bostedsstrøk. Prosent 2001

	Tettbygd 100 000 el. mer		Tettbygd 20 000-99 000		Tettbygd under 20 000		Spredtbygd	
	Under 4 km	Under 25 km	Under 4 km	Under 25 km	Under 4 km	Under 25 km	Under 4 km	Under 25 km
Idrettsplass, fotballbane, stadion	80	95	81	96	80	98	43	93
Større utmarksareal	68	95	84	96	85	96	90	97
Svømmehall, eller basseng	56	92	58	97	60	92	22	84
Idrettshall	68	93	73	97	65	92	24	82
Tilrettelagt badeplass	42	88	52	90	47	83	34	73
Lysløype	44	82	63	90	55	86	36	78
Skytebane	13	49	20	70	24	73	20	77
Park, grøntområde i tettsted	88	96	80	94	67	83	25	57
Tennisbane	51	78	45	77	33	56	10	38
Alpinanlegg	14	48	13	50	14	45	5	31
Golfbane	15	65	14	55	12	49	5	37

Tabell v2.8. Avstand til nærmeste ulike typer trenings-/mosjonstilbud etter landsdel. Prosent 2001

	Oslo/Akershus		Østlandet ellers		Agder/Rogaland		Vestlandet		Trøndelag		Nord-Norge	
	Under 4 km	Under 25 km	Under 4 km	Under 25 km	Under 4 km	Under 25 km	Under 4 km	Under 25 km	Under 4 km	Under 25 km	Under 4 km	Under 25 km
Idrettsplass, fotballbane, stadion	78	95	69	98	76	96	71	97	72	96	64	92
Større utmarksareal	74	95	87	96	82	94	87	97	81	96	81	94
Svømmehall, eller basseng	56	92	44	93	56	91	50	94	42	91	54	83
Idrettshall	63	92	54	96	69	94	53	85	53	91	52	83
Tilrettelagt badeplass	41	89	43	90	63	93	53	82	34	78	25	54
Lysløype	55	90	55	93	48	78	25	60	53	90	64	90
Skytebane	14	58	23	74	20	66	22	66	23	75	18	72
Park, grøntområde i tettsted	81	93	61	87	71	84	54	71	61	78	55	69
Tennisbane	34	88	33	68	39	70	23	44	24	53	20	35
Alpinanlegg	24	67	10	48	2	11	6	28	10	52	14	44
Golfbane	30	84	10	50	16	65	13	80	7	52	4	18

Tabell v2.9. Andel av de som bor under 25 km unna som bruker trenings- mosjonstilbud og antall ganger de bruker dem etter alder. 2001

	Alle		16-24 år		25-44 år		45-66 år		67-79 år	
	Andel	Antall	Andel	Antall	Andel	Antall	Andel	Antall	Andel	Antall
Idrettsplass, fotballbane, stadion	22	5,1	33	11,0	29	6,1	11	2,0	6	0,4
Større utmarksareal	84	33,1	68	20,0	86	31,1	89	38,7	77	42,8
Svømmehall, eller basseng	35	4,5	41	4,8	42	4,8	25	3,8	26	5,0
Idrettshall	23	7,2	46	19,4	26	7,7	11	2,0	8	1,5
Tilrettelagt badeplass	49	4,5	54	5,7	58	5,5	40	2,9	29	2,8
Lysløype	33	5,1	31	4,2	37	5,5	30	4,9	31	5,1
Skytebane	12	1,3	13	1,4	15	1,8	10	0,9	8	0,8
Park, grøntområde i tettsted	66	25,8	59	14,1	69	25,9	68	30,3	58	32,4
Tennisbane	5	0,6	9	0,4	4	0,3	3	1,2	3	0,8
Alpinanlegg	16	1,2	34	3,6	20	1,1	6	0,3	4	0,1
Golfbane	8	0,9	19	1,7	8	0,6	5	0,9	1	0,7

Tabell v3.1. Andel av dem som deltar regelmessig i ulike fysiske aktiviteter som hovedsakelig deltar gjennom idrettslag og andelen deltakere utenom idrettslag som hovedsakelig deltar sammen med andre. Alder 16-79 år. 1997 og 2001. Prosent

	Andel som deltar gjennom idrettslag		Andel utenom idrettslag som deltar sammen med andre	
	1997	2001	1997	2001
Jogge-/løpeturer	12	8	31	22
Skiturer/langrenn	4	1	72	75
Svømming	4	3	72	73
Sykling	2	1	46	31
Gang/marsj	4	0	58	56
Folke-/selskaps-dans, (jazz)ballett	7	5	94	95
Aerobics, gymnastikk, trimparti	29	22	76	83
Styrketrening	13	10	46	46
Fotball	44	45	100	99
Håndball	74	73	100	100
Ishockey, bandy	19	19	100	98
Annen lagidrett	42	40	98	100
Tennis ¹	6	6	97	98
Squash	10	9	96	100
Golf	11	6	89	94
Annet	24	23	69	67

Tabell v3.2. Andelen som er medlem i idrettsforening, andelen av disse som er svært aktive medlemmer, noe aktive og forholdsvis passive, i ulike befolkningsgrupper. 2001 Prosent

	Andel medlemmer	Svært aktiv	Noe aktiv	Forholdsvis passiv	Antall svar
Alle	26	29	39	32	884
Kjønn					
Menn	32	31	37	32	513
Kvinner	21	26	42	32	371
Alder					
16-24 år	30	52	38	10	135
25-44 år	32	33	43	25	417
45-66 år	26	17	37	46	269
67-79 år	15	8	26	66	59
Utdanning					
Grunnskole	17	20	36	44	90
Videregående skole	26	29	38	33	472
Universitet/høgskole, kort	34	28	43	28	230
Universitet/høgskole, lang	37	25	42	33	65
Bosted					
Tettbygd 100 000 el. flere	25	38	43	19	196
Tettbygd 20 000-99 000	23	39	39	22	142
Tettbygd under 20 000	28	27	36	37	329
Sprettbygd	28	17	39	44	217
Husholdningsinntekt					
Under 200 tusen	17	28	41	31	118
200-299 tusen	22	27	40	33	137
300-399 tusen	26	26	38	37	173
400-499 tusen	32	32	42	26	215
500 tusen eller mer	36	30	35	35	241

Tabell v3.3. Andelen som er medlem av miljøvernorganisasjon, historielag eller fortidsminneforening, andelen av disse som er svært aktive medlemmer, noe aktive og forholdsvis passive og andelen som utfører gratisarbeid organisasjonen, i ulike befolkningsgrupper. 2001 Prosent

	Andel medlemmer	Svært aktiv	Noe aktiv	Forholdsvis passiv	Andel som utfører gratisarbeid	Antall svar
Alle	5	9	29	61	49	180
Kjønn						
Menn	7	9	32	59	56	114
Kvinner	4	10	25	65	36	66
Alder						
16-24 år	2	:	:	:	:	9
25-44 år	3	9	30	61	35	35
45-66 år	9	12	28	60	53	96
67-79 år	9	7	41	52	58	35
Utdanning						
Grunnskole	3	:	:	:	:	15
Videregående skole	4	5	37	58	45	77
Universitet/høgskole, kort	9	12	21	67	45	64
Universitet/høgskole, lang	12	:	:	:	:	22
Bosted						
Tettbygd 100 000 el. flere	4	11	33	56	41	36
Tettbygd 20 000-99 000	4	3	21	75	37	29
Tettbygd under 20 000	6	9	30	61	54	69
Sprettbygd	6	12	30	58	55	46
Husholdningsinntekt						
Under 200 tusen	4	4	32	64	50	27
200-299 tusen	6	10	36	54	47	39
300-399 tusen	6	17	19	65	46	38
400-499 tusen	6	8	37	55	54	42
500 tusen eller mer	5	6	21	73	48	34

Tabell v3.4. Andelen som er medlem av friluftsansjasjoner, andelen av disse som er svært aktive medlemmer, noe aktive og forholdsvis passive og andelen som utfører gratisarbeid organisasjonen, i ulike befolkningsgrupper. 2001 Prosent

	Andel medlemmer	Svært aktiv	Noe aktiv	Forholdsvis passiv	Andel utfører gratis arbeid	Antall svar
Alle	14	11	36	53	31	472
Kjønn						
Menn	20	13	34	53	36	331
Kvinner	8	6	40	54	17	141
Alder						
16-24 år	11	10	39	52	22	50
25-44 år	15	11	38	51	31	199
45-66 år	17	9	34	57	31	188
67-79 år	8	26	30	44	44	32
Utdanning						
Grunnskole	8	15	32	53	25	41
Videregående skole	12	14	41	45	38	213
Universitet/høgskole, kort	23	6	31	36	24	157
Universitet/høgskole, lang	30	9	22	68	25	53
Bosted						
Tettbygd 100 000 el. flere	16	10	26	64	20	128
Tettbygd 20 000-99 000	12	9	30	61	26	77
Tettbygd under 20 000	13	11	41	48	31	157
Spredtbygd	14	13	42	45	45	109
Husholdningsinntekt						
Under 200 tusen	7	20	34	47	30	49
200-299 tusen	13	14	39	48	34	83
300-399 tusen	16	9	31	60	30	103
400-499 tusen	15	12	33	55	30	99
500 tusen eller mer	20	6	40	54	30	138

Tabell v3.5. Prosentandel som har utført gratis arbeid for miljøvernorganisasjon, historielag eller fortidsminneforening med instruksjon/trening av medlemmer, i administrasjon/styreverv og dugnad/transport osv. blant alle som er medlemmer i en miljøvernorganisasjon, historielag eller fortidsminneforening, blant dem som har utført gratis arbeid, og antall timer brukt siste 12 mndr. blant dem som har arbeidet gratis innenfor de tre områdene. 16-79 år. 2001

	Andel blant alle som er medlemmer			Andel blant dem som utfører gratis arbeid			Timer brukt til gratis arbeid	
	Instruksjon osv.	Adm. og styreverv	Dugnader osv.	Instruksjon osv.	Adm. og styreverv	Dugnader osv.	Blant medlemmer	Blant dem som har utført gratis arbeid
Alle	16	25	34	32	52	70	35	70
Kjønn								
Menn	19	32	41	34	56	72	42	76
Kvinner	10	14	23	26	40	63	20	56
Alder								
16-24 år	:	:	:	:	:	:	:	:
25-44 år	14	11	27	:	:	:	26	:
45-66 år	21	32	35	39	60	77	41	77
67-79 år	9	31	42	:	:	:	34	:
Utdanning								
Grunnskole	:	:	:	:	:	:	:	:
Videregående skole	15	22	31	32	50	69	30	66
Universitet/høgskole I	17	26	32	38	57	70	39	85
Universitet/høgskole II+	:	:	:	:	:	:	:	:
Bosted								
Tettbygd 100 000 el. flere	19	24	32	:	:	:	56	:
Tettbygd 20 000-99 000	18	21	19	:	:	:	17	:
Tettbygd under 20 000	14	26	41	26	50	76	33	61
Spredtbygd	16	28	35	28	44	64	33	59
Husholdningsinntekt								
Under 200 tusen	8	22	44	:	:	:	40	:
200-299 tusen	15	15	28	:	:	:	19	:
300-399 tusen	14	28	36	:	:	:	27	:
400-499 tusen	19	29	34	:	:	:	42	:
500 tusen eller mer	23	35	30	:	:	:	50	:

Tabell v3.6. Prosentandel som har utført gratis arbeid for friluftsansjasjoner med instruksjon/trening av medlemmer, i administrasjon/styreverv og dugnad/transport osv. blant alle som er medlemmer i en miljøvernorganisasjon, historielag eller fortidsminneforening, blant dem som har utført gratis arbeid, og antall timer brukt siste 12 mndr. blant dem som har arbeidet gratis innenfor de tre områdene. 16-79 år. 2001

	Andel blant alle som er medlemmer			Andel blant dem som utfører gratis arbeid			Timer brukt til gratis arbeid	
	Instruksjon osv.	Adm. og styreverv	Dugnader osv.	Instruksjon osv.	Adm. og styreverv	Dugnader osv.	Blant medlemmer	Blant dem som har utført gratis arbeid
Alle	13	11	22	42	37	73	21	67
Kjønn								
Menn	15	14	28	43	39	77	27	75
Kvinner	6	4	9	36	25	52	4	24
Alder								
16-24 år	13	11	15	:	:	:	11	:
25-44 år	12	11	26	37	37	82	20	62
45-66 år	13	10	20	44	32	65	25	83
67-79 år	16	20	30	:	:	:	16	:
Utdanning								
Grunnskole	7	11	17	:	:	:	51	:
Videregående skole	16	14	27	41	37	72	22	59
Universitet/høgskole I	11	8	17	46	35	73	11	45
Universitet/høgskole II+	11	8	21	:	:	:	12	:
Bosted								
Tettbygd 100 000 el. flere	11	8	11	56	39	57	13	64
Tettbygd 20 000-99 000	14	5	14	:	:	:	9	:
Tettbygd under 20 000	12	13	26	39	42	82	21	66
Spredtbygd	15	16	35	32	37	78	37	81
Husholdningsinntekt								
Under 200 tusen	18	13	23	:	:	:	30	:
200-299 tusen	14	14	24	41	40	69	13	39
300-399 tusen	6	7	21	21	25	71	35	116
400-499 tusen	15	11	22	51	36	73	18	60
500 tusen eller mer	13	13	22	44	42	76	11	39

Tabell v3.7. Hyppighet av trening og mosjon blant alle og blant medlemmer av idrettslag fordelt etter kjønn og alder. 2001. Prosent

	Aldri	Sjeldnere enn hver mnd.	1-2 ganger i mnd.	1 gang i uka	2 ganger i uka	3-4 ganger i uka	Omtrent daglig	Antall svar
Alle 16-79 år	15	9	10	17	21	17	11	1925
Ikke medl. i idrettslag	19	11	10	17	18	14	11	1337
Medlemmer i idrettslag:								
Alle	7	4	8	16	30	24	10	588
Menn	8	3	11	16	28	23	12	346
Kvinner	7	5	4	17	32	26	8	242
16-24 år	4	2	2	6	34	29	23	91
25-44 år	5	5	9	19	30	26	7	270
45-66 år	10	3	11	21	28	20	8	186
67-79 år	19	3	8	9	32	19	11	41

Tabell v4.1. Prosentandel i ulike befolkningsgrupper som har vært på fottur siste 12 måneder i skogen, i fjellet og på fotturer i alt og gjennomsnittlig antall turer blant alle i hver gruppe og blant de aktive i gruppen. 16-79 år. 2001

	Fottur i skogen			Fotturer i fjellet			Fotturer i alt			Antal. svar
	Andel aktive	Antall bl. alle	Antall bl. aktive	Andel aktive	Antall bl. alle	Antall bl. aktive	Andel aktive	Antall bl. alle	Antall bl. aktive	
Alle	73	28,6	39,4	47	6,3	13,3	81	34,9	43,2	1925
Kjønn										
Menn	75	27,8	37,1	51	7,2	14,0	83	35,0	42,0	958
Kvinner	70	29,4	41,8	43	5,3	12,4	78	34,8	44,5	967
Alder										
16-24 år	66	14,4	21,9	51	5,9	11,5	76	20,3	26,6	252
25-44 år	77	28,0	36,3	49	5,9	12,1	86	33,9	39,6	792
45-66 år	77	34,3	44,5	50	6,9	13,9	85	41,2	48,7	662
67-79 år	55	34,6	63,2	33	6,7	20,3	61	41,2	67,3	216
Utdanning										
Grunnskole	61	22,2	36,2	35	5,5	15,6	67	27,7	41,3	204
Videregående skole	73	30,6	41,8	46	5,8	12,8	81	36,5	44,9	1065
Universitet/høgskole kort	79	28,5	36,0	59	7,6	13,0	90	36,1	40,0	478
Universitet/høgskole lang	90	34,4	38,2	66	7,1	10,8	96	41,5	43,4	127
Bosted										
Tettbygd 100 000 el. flere	69	21,2	30,7	49	7,5	15,4	80	28,7	36,0	436
Tettbygd 20 000-99 000	71	27,4	38,5	48	5,2	11,0	80	32,6	40,9	379
Tettbygd under 20 000	74	28,5	38,4	47	5,8	12,5	82	34,3	41,9	679
Spredtbygd	75	37,4	49,9	46	6,7	14,5	81	44,1	54,4	429
Husholdsinntekt										
Under 200 tusen	55	22,4	40,3	34	3,7	10,8	64	26,1	41,0	299
200-299 tusen	68	30,4	44,7	43	7,4	17,2	77	37,9	49,2	365
300-399 tusen	79	28,1	35,7	48	5,6	11,5	85	33,7	39,7	406
400-499 tusen	83	31,7	38,4	51	6,8	13,4	89	38,5	43,1	434
500 tusen eller mer	76	29,7	39,2	58	7,6	13,2	86	37,3	43,2	419
Landsdel										
Oslo/Akershus	74	30,8	41,9	45	4,4	9,9	81	35,3	43,7	425
Østlandet ellers	75	37,1	49,4	43	4,8	11,1	82	41,9	51,3	493
Agder/Rogaland	74	24,3	33,0	39	3,7	9,4	78	28,0	36,1	269
Vestlandet	66	21,8	33,0	57	11,2	19,9	80	33,1	41,5	330
Trøndelag	74	25,4	34,6	50	6,5	13,1	84	31,9	38,1	191
Nord-Norge	72	22,9	31,7	54	8,7	16,0	82	31,6	38,8	217

Tabell v4.2. Prosentandel i ulike befolkningsgrupper som har vært på skitur siste 12 måneder i skogen, i fjellet og på skiturer i alt og gjennomsnittlig antall turer blant alle i hver gruppe og blant de aktive i gruppen. Alder 16-79 år. 2001

	Skiturer i skogen			Skiturer i fjellet			Skiturer i alt		
	Andel aktive	Antall bl. alle	Antall bl. aktive	Andel aktive	Antall bl. alle	Antall bl. aktive	Andel aktive	Antall bl. alle	Antall bl. aktive
Alle	28	2,7	9,9	36	3,3	9,2	48	6,0	12,5
Kjønn									
Menn	30	3,3	10,9	39	3,7	9,6	52	7,0	13,5
Kvinner	25	2,1	8,7	32	2,9	8,9	45	5,0	11,3
Alder									
16-24 år	21	1,6	7,4	40	3,1	7,8	48	4,7	9,8
25-44 år	33	3,1	9,3	38	3,3	8,5	53	6,3	11,9
45-66 år	27	2,8	10,5	37	3,7	10,1	50	6,6	13,3
67-79 år	21	2,9	13,9	21	2,7	13,1	33	5,6	16,9
Utdanning									
Grunnskole	20	2,1	10,8	24	3,0	12,4	33	5,1	15,2
Videregående skole	25	2,6	10,3	33	2,8	8,6	46	5,4	11,8
Universitet/høgskole kort	36	3,2	8,8	49	4,3	9,0	62	7,5	12,0
Universitet/høgskole lang	50	5,3	10,5	55	5,6	10,2	71	10,9	15,3
Bosted									
Tettbygd 100 000 el. flere	29	3,0	10,3	37	3,4	9,3	49	6,4	13,1
Tettbygd 20 000-99 000	26	1,9	7,4	35	3,0	8,6	47	4,9	10,5
Tettbygd under 20 000	27	2,4	9,0	36	2,9	8,1	48	5,3	11,2
Spredtbygd	29	3,8	12,9	34	4,0	11,6	50	7,7	15,4
Husholdsinntekt									
Under 200 tusen	15	1,2	7,8	19	1,3	6,6	28	2,4	8,7
200-299 tusen	26	3,0	11,8	32	3,3	10,4	44	6,3	14,3
300-399 tusen	25	2,2	8,7	34	3,2	9,2	46	5,4	11,7
400-499 tusen	36	3,4	9,5	41	3,7	9,2	59	7,2	12,2
500 tusen eller mer	34	3,7	10,8	49	4,7	9,6	62	8,4	13,6
Landsdel									
Oslo/Akershus	33	3,4	10,3	37	3,0	8,2	51	6,4	12,6
Østlandet ellers	27	2,8	10,4	36	3,3	9,4	48	6,2	12,9
Agder/Rogaland	18	1,0	5,5	34	3,0	8,9	40	4,0	9,8
Vestlandet	15	1,0	6,9	34	2,8	8,2	41	3,8	9,4
Trøndelag	34	3,9	11,4	37	4,7	12,7	53	8,6	16,1
Nord-Norge	42	4,7	11,3	36	3,5	9,8	60	8,3	13,8

Tabell v4.3. Prosentandel i ulike befolkningsgrupper som har vært på tur med kano/kajakk/robåt og tur med motor- eller seilbåt siste 12 måneder og antall turer blant alle i hver gruppe og blant de aktive i gruppen. Alder 16-79 år. 2001

	Turer med kano/kajakk/robåt			Turer m. motor- eller seilbåt		
	Andel aktive	Antall bl. alle	Antall bl. aktive	Andel aktive	Antall bl. alle	Antall bl. aktive
Alle	14	0,9	6,6	35	4,8	13,6
Kjønn						
Menn	16	1,2	7,5	39	6,4	16,4
Kvinner	12	0,6	5,4	31	3,2	10,2
Alder						
16-24 år	26	1,4	5,4	48	7,4	15,5
25-44 år	16	1	6,2	41	4,9	12
45-66 år	11	0,9	8,3	31	4,6	14,6
67-79 år	3	0,3	10,6	14	2,1	15,1
Utdanning						
Grunnskole	10	0,6	6,2	19	1,8	9,3
Videregående skole	12	0,8	6,9	36	5,4	15,3
Universitet/høgskole kort	20	1,4	6,7	43	4,3	10
Universitet/høgskole lang	24	1,4	5,7	45	5,7	12,6
Bosted						
Tettbygd 100 000 el. flere	15	1	6,5	37	4,3	11,5
Tettbygd 20 000-99 000	14	0,9	6,4	38	6,2	16,4
Tettbygd under 20 000	13	0,9	6,6	33	4,2	12,5
Spredtbygd	15	1	6,9	33	5	15,1
Husholdsinntekt						
Under 200 tusen	10	0,7	6,2	26	3,5	13
200-299 tusen	12	0,7	5,4	25	3,4	13,8
300-399 tusen	12	1	8	35	4,6	13,3
400-499 tusen	17	1	6	39	5,2	13,3
500 tusen eller mer	17	1,2	7,3	49	7,1	14,4
Landsdel						
Oslo/Akershus	14	0,8	5,8	35	3,6	10,3
Østlandet ellers	12	0,7	5,6	31	4,2	13,6
Agder/Rogaland	17	1,1	6,7	44	7,6	17,2
Vestlandet	18	1,6	9,2	39	5,1	13,2
Trøndelag	12	0,7	5,8	31	2,8	9,2
Nord-Norge	11	0,6	5,8	32	6,1	19,1

Tabell v4.4. Prosentandel i ulike befolkningsgrupper som har vært på bær- eller sopptur, fisketur og jakt siste 12 måneder og antall turer blant alle i hver gruppe og blant de aktive i gruppen. Alder 16-79 år. 2001

	Bær- eller soppturer			Fisketurer			På jakt		
	Andel aktive	Antall bl. alle	Antall bl. aktive	Andel aktive	Antall bl. alle	Antall bl. aktive	Andel aktive	Antall bl. alle	Antall bl. aktive
Alle	42	2,5	6,0	47	7,4	15,6	9	1,6	17,2
Kjønn									
Menn	38	2,0	5,2	61	11,9	19,5	17	3,2	18,5
Kvinner	46	3,1	6,6	34	3,0	8,7	2	0,1	5,0
Alder									
16-24 år	19	0,7	3,5	52	8,8	17,1	12	2,5	21,1
25-44 år	40	2,0	5,0	53	8,5	16,2	11	1,7	16,4
45-66 år	54	3,6	6,6	46	6,8	14,7	9	1,5	16,3
67-79 år	46	3,8	8,3	29	4,2	14,4	5	0,7	15,2
Utdanning									
Grunnskole	42	2,8	6,7	37	6,1	16,6	6	1,3	22,9
Videregående skole	40	2,3	5,8	50	8,5	17,1	10	2,1	19,8
Universitet/høgskole kort	48	3,0	6,2	49	5,1	10,3	9	0,8	9,0
Universitet/høgskole lang	53	3,2	6,1	43	4,9	11,3	11	1,0	9,1
Bosted									
Tettbygd 100 000 el. flere	33	2,1	6,3	45	5,8	12,8	5	0,5	9,3
Tettbygd 20 000-99 000	41	2,0	4,9	45	6,2	13,7	8	0,7	7,9
Tettbygd under 20 000	43	2,7	6,2	46	8,0	17,3	8	1,4	18,6
Spredtbygd	50	3,2	6,3	53	9,1	17,3	18	3,9	22,3
Husholdsinntekt									
Under 200 tusen	31	1,5	5,0	33	5,4	16,3	6	0,8	12,1
200-299 tusen	42	2,5	6,0	42	6,2	14,8	9	1,9	21,8
300-399 tusen	48	3,4	7,0	51	9,4	18,5	9	1,1	11,1
400-499 tusen	45	2,8	6,2	55	8,3	15,2	9	2,1	22,3
500 tusen eller mer	43	2,2	5,1	54	7,3	13,5	13	2,2	17,0
Landsdel									
Oslo/Akershus	40	2,2	5,6	39	3,7	9,5	4	0,4	9,4
Østlandet ellers	45	2,6	5,8	38	4,8	12,8	11	2,1	19,2
Agder/Rogaland	34	1,5	4,4	56	10,4	18,6	8	1,1	13,9
Vestlandet	30	2,0	6,9	59	10,4	17,6	7	1,4	19,7
Trøndelag	48	2,9	6,0	48	7,8	16,2	15	1,8	12,1
Nord-Norge	62	4,6	7,3	56	11,8	20,9	16	3,5	22,3

Tabell v4.5. Prosentandel i ulike befolkningsgrupper som har badet i salt- eller ferskvann, vært på sykkeltur og spasertur siste 12 måneder og antall turer blant alle i hver gruppe og blant de aktive i gruppen. Alder 16-79 år. 2001

	Bading			Sykkeltur			Spasertur ¹		
	Andel aktive	Antall bl. alle	Antall bl. aktive	Andel aktive	Antall bl. alle	Antall bl. aktive	Andel aktive	Antall bl. alle	Antall bl. aktive
Alle	69	9,6	13,9	42	10,3	24,5	80	21,3	26,7
Kjønn									
Menn	68	8,8	13,0	43	10,6	24,5	81	19,2	23,8
Kvinner	70	10,4	14,8	41	10,0	24,4	79	23,2	29,6
Alder									
16-24 år	81	15,1	18,6	46	15,2	33,1	88	18,5	21,0
25-44 år	80	10,2	12,8	49	10,0	20,2	83	22,3	27,0
45-66 år	65	8,1	12,5	38	9,2	24,5	78	22,1	28,2
67-79 år	34	5,8	17,1	27	8,9	33,3	63	20,1	31,9
Utdanning									
Grunnskole	54	8,2	15,3	32	10,8	33,8	73	19,4	26,6
Videregående skole	69	9,4	13,6	41	9,0	22,3	81	21	26,1
Universitet/høgskole kort	79	10,8	13,6	53	11,7	21,9	83	24,3	29,2
Universitet/høgskole lang	78	9,3	11,9	46	13,3	29,0	77	20,0	25,9
Bosted									
Tettbygd 100 000 el. flere	77	11,9	15,5	43	11,4	26,7	85	21,7	25,6
Tettbygd 20 000-99 000	75	11,6	15,4	41	8,4	20,7	78	20,6	26,3
Tettbygd under 20 000	66	8,3	12,6	46	12,7	27,6	80	21,6	26,9
Spredtbygd	61	7,7	12,6	37	7,2	19,4	75	20,9	27,8
Husholdsinntekt									
Under 200 tusen	56	7,1	12,7	30	10,1	33,5	73	18,7	25,8
200-299 tusen	62	7,9	12,8	38	11,2	29,3	78	21,2	27,1
300-399 tusen	65	8,5	13,0	40	8,5	21,6	82	22,1	26,9
400-499 tusen	79	11,8	15,0	50	10,0	20,3	82	22,4	27,3
500 tusen eller mer	82	12,3	15,1	52	11,7	22,6	83	21,4	25,9
Landsdel									
Oslo/Akershus	76	11,4	14,9	45	11,3	25,0	85	21,0	24,6
Østlandet ellers	75	11,3	15,1	43	9,0	20,9	79	21,8	27,6
Agder/Rogaland	80	12,9	16,2	46	13,0	28,4	81	20,0	24,8
Vestlandet	60	7,7	12,8	36	7,8	21,6	76	21,5	28,3
Trøndelag	62	6,6	10,6	41	8,6	20,8	80	21,2	26,3
Nord-Norge	49	4,0	8,2	39	13,2	34,1	74	21,6	29,2

¹Tall for antall spaserturer er hentet fra Levekårsundersøkelsen 1997.

Tabell v4.6. Prosentandel i ulike befolkningsgrupper som har vært på ridetur i naturomgivelser, på tur med skøyter på islagt vann eller vassdrag og har kjørt i alpinanlegg siste 12 måneder og antall turer blant alle i hver gruppe og blant de aktive i gruppen. Alder 16-79 år. 2001

	Riding			På skøyter			I alpinanlegg		
	Andel aktive	Antall bl. alle	Antall bl. aktive	Andel aktive	Antall bl. alle	Antall bl. aktive	Andel aktive	Antall bl. alle	Antall bl. aktive
Alle	3	1,1	33,8	10	0,5	4,8	20	1,5	7,7
Kjønn									
Menn	2	0,3	17,7	10	0,4	4,2	25	2,1	8,4
Kvinner	5	1,9	40,3	10	0,5	5,4	15	1,0	6,5
Alder									
16-24 år	8	4,5	56,6	15	0,9	5,7	48	5,3	11,1
25-44 år	4	1,0	26,2	15	0,6	4,2	24	1,5	6,2
45-66 år	1	0,1	:	5	0,3	5,7	9	0,4	4,6
67-79 år	1	0,1	:	0	0,1	:	2	0,0	:
Utdanning									
Grunnskole	4	3,0	79,9	4	0,2	5,0	13	0,7	5,6
Videregående skole	3	0,8	23,8	10	0,4	4,1	18	1,5	8,2
Universitet/høgskole kort	4	0,9	23,4	13	0,8	6,5	24	1,4	5,9
Universitet/høgskole lang	3	0,2	:	13	0,4	2,6	30	1,7	5,7
Bosted									
Tettbygd 100 000 el. flere	2	0,2	11,6	9	0,6	5,9	27	2,4	9,2
Tettbygd 20 000-99 000	4	2,9	72,1	10	0,3	2,9	22	1,1	5,1
Tettbygd under 20 000	3	0,1	4,2	9	0,5	5,1	17	1,3	8,0
Spredtbygd	5	1,9	38,3	11	0,5	5,0	16	1,2	7,7
Husholdsinntekt									
Under 200 tusen	4	1,9	51,2	5	0,1	2,7	14	1,0	7,1
200-299 tusen	3	0,5	15,6	6	0,2	3,4	13	1,0	7,3
300-399 tusen	3	0,8	24,0	9	0,5	5,2	16	1,5	9,2
400-499 tusen	3	1,7	59,0	15	0,6	4,3	22	1,4	6,5
500 tusen eller mer	4	0,8	21,7	13	0,9	6,6	33	2,7	8,1
Landsdel									
Oslo/Akershus	2	0,1	5,2	8	0,5	5,7	25	1,7	6,6
Østlandet ellers	5	2,7	53,3	9	0,3	3,7	19	1,3	6,8
Agder/Rogaland	5	1,5	31,9	16	0,6	3,9	23	1,7	7,6
Vestlandet	3	0,8	30,7	13	0,5	4,0	21	1,7	8,2
Trøndelag	3	0,3	7,4	7	0,9	12,9	18	2	11,0
Nord-Norge	1	0,1	:	6	0,2	3,6	9	0,9	9,9

Tabell v4.7. Andel som mener at ulike forhold er svært viktig/viktig for dem i sin fritid. Alle 16-79 år, etter kjønn og alder. 2001. Prosent

	Alle	Menn	Kvinner	16-24 år	25-44 år	45-66 år	67-79 år
Være sammen med familie og venner	90	87	94	93	93	89	82
Få avveksling fra hverdagens stress og mas	78	76	79	77	84	78	57
Slappe av hjemme	70	65	74	62	72	72	67
Opplive natur og landskap	65	67	63	40	64	76	68
Komme meg ut på tur i naturen	62	62	63	37	61	73	70
Trimme og holde meg i fysisk form	60	58	61	64	57	63	54
Få brukt mine ferdigheter og kunnskaper	59	60	57	71	61	55	48
Oppsøke spennende og utfordrende situasjoner	20	23	17	44	21	12	10
Opplive kunst og delta i kulturaktiviteter	18	12	24	11	15	22	26
Antall svar	1922	956	966	252	792	662	216

Tabell v4.8. Andel som mener at ulike forhold som kan ha betydning for om man driver med friluftsliv er svært viktig/viktig. Alle som har drevet med friluftslivsaktiviteter siste 12 måneder, etter kjønn og alder. 2001. Prosent

	Alle	Menn	Kvinner	16-24 år	25-44 år	45-66 år	67-79 år
Får samlet nye krefter og overskudd	79	74	85	70	82	81	75
Kommer bort fra stress og mas	78	75	82	77	82	80	58
Får mosjon og trening	77	73	81	75	73	80	88
Kan ta vare på egen helse	76	71	81	63	74	82	82
Får oppleve naturens stillhet og fred	74	72	75	54	69	85	84
Får bruke kroppen allsidig	72	69	74	63	69	76	79
Får forandring fra daglige rutiner	70	67	74	62	73	71	63
Får oppleve landskap og stemninger i naturen	68	65	70	47	65	78	76
Får være sammen med familien	66	60	73	46	71	68	70
Være sammen med venner	61	56	66	72	64	52	57
Kommer til steder man er spesielt glad i	59	56	63	51	55	65	73
Får tid til å tenke over tilværelsen	57	54	60	57	52	61	62
Får oppleve samhørighet med naturen	50	47	53	33	44	61	67
Får være sammen med andre som har samme interesser	49	48	50	57	47	45	54
Får oppleve plante- og dyreliv	47	46	47	34	43	53	66
Kan ta seg ut og kjenne at man blir skikkelig sliten	46	43	49	46	46	47	36
Opplever frihet og uavhengighet	46	46	46	44	41	52	51
Får oppleve storheten i Guds skaperverk	38	35	42	24	29	51	66
Får oppleve å ha kontroll over kroppen	38	36	40	40	33	40	51
Får mulighet til å høste fra naturen	32	29	35	18	29	38	48
Lærer om naturen	32	33	30	24	27	38	48
Får utviklet ulike ferdigheter	29	31	27	39	30	24	26
Får være alene	27	26	27	24	25	30	27
Lære å mestre slitsomme og utfordrende situasjoner	22	24	20	33	21	20	19
Får oppleve fart og spenning	15	21	8	39	16	5	6
Får søke utfordringer som kan innebære risiko	7	10	4	22	6	3	2
Antall svar	1378	717	661	165	613	487	113

Tabell v4.9. Prosentandel som har vært på ulike fritidsturer siste 12 måneder, antall turer blant alle og bant de aktive. 16-74 år. 1970, 1974, 1982, 1997 og 2001

	Fottur ¹			Skitur			Bær/sopptur		
	Andel aktive	Antall bl. alle	Antall bl. aktive	Andel aktive	Antall bl. alle	Antall bl. aktive	Andel aktive	Antall bl. alle	Antall bl. aktive
1970	:	6,0		:	11,0		51	2,0	4,0
1974	64	13,0	20,0	51	8,0	16,0	54	2,0	4,0
1982	70	10,2	14,5	61	8,4	13,9	50	2,6	5,1
1997	80	31,3	39,2	45	6,3	13,8	48	2,3	4,8
2001	82	35,3	43,1	49	6,1	12,4	42	2,6	6,0

	Fisketur			Badning ute			Sykkeltur ²		
	Andel aktive	Antall bl. alle	Antall bl. aktive	Andel aktive	Antall bl. alle	Antall bl. aktive	Andel aktive	Antall bl. alle	Antall bl. aktive
1970	:	10,0		56	9,0	16,0	:	:	:
1974	55	10,0	18,0	52	7,0	13,0	17	3,0	18,0
1982	49	5,6	11,4	70	14,6	21,1	35	6,6	18,8
1997	50	6,8	13,7	68	12,6	18,6	34	4,8	14,2
2001	48	7,6	15,6	71	9,9	13,9	43	10,5	13,9

	Motorbåt/seiltur			Tur med kano/kajakk/robåt			På jakt		
	Andel aktive	Antall bl. alle	Antall bl. aktive	Andel aktive	Antall bl. alle	Antall bl. aktive	Andel aktive	Antall bl. alle	Antall bl. aktive
1970	36	4,0	11,0	30	3,0	10,0	6	1,0	17,0
1974	39	4,0	10,0	35	4,0	11,0	8	1,0	13,0
1982	45	4,9	10,8	31	2,6	8,6	9	0,8	9,7
1997	41	4,9	11,9	20	1,7	8,8	9	1,2	13,2
2001	36	4,9	13,7	14	1,0	6,6	10	1,7	17,3

¹ Spørsmålene om fotturer inkluderer fra 1997 også kortere fotturer under 3 timer.

² Spørsmålene om sykkeltur er endret i 2001 og kan derfor ikke direkte sammenlignes med tidligere år.

Kilde: Friluftundersøkelsene 1970 og 1974, Ferieundersøkelsen 1982 og Levekårsundersøkelsene 1997 og 2001.

Tabell v4.10. Prosentandel som har vært med på ulike frilftsaktiviteter etter kjønn, 1970-2001

	Menn			Kvinner		
	1970	1997	2001	1970	1997	2001
Lengre fotturer i fjellet	30	35	34	20	30	25
Lengre fotturer i skogen	43	30	26	33	23	19
Lengre skiturer i fjellet	33	25	21	22	16	18
Lengre skiturer i skogen	35	13	11	24	8	5
Fisketurer i ferskvann	48	39	39	20	18	16
Fisketurer i saltvann	51	48	44	30	29	25
Badet utendørs	65	71	70	50	69	72
Jakt	12	16	17	1	3	2
Tur med motor-/seilbåt	39	46	40	32	38	32
Tur med kano/kajakk/robåt	36	23	17	24	17	12
Bær/sopptur	47	43	38	55	53	47

Tabell v4.11. Prosentandel som har vært med på ulike frilftsaktiviteter etter alder, 1970-2001

	16-24 år			25-34 år			35-44 år		
	1970	1997	2001	1970	1997	2001	1970	1997	2001
Lengre fotturer i fjellet	32	32	36	30	30	26	29	39	30
Lengre fotturer i skogen	49	24	25	38	28	25	45	31	25
Lengre skiturer i fjellet	46	22	24	36	20	18	35	20	21
Lengre skiturer i skogen	48	11	10	34	10	7	38	12	9
Fisketurer i ferskvann	44	35	30	40	31	30	43	34	35
Fisketurer i saltvann	53	42	38	46	43	40	50	45	38
Badet utendørs	85	84	81	71	81	85	69	80	75
Jakt	8	7	12	5	9	11	9	13	10
Tur med motor-/seilbåt	50	54	48	41	51	42	42	44	39
Tur med kano/kajakk/robåt	52	31	26	29	20	17	35	23	16
Bær/sopptur	43	30	19	60	40	32	61	50	47

	45-54 år			55-64 år			65-74 år		
	1970	1997	2001	1970	1997	2001	1970	1997	2001
Lengre fotturer i fjellet	25	39	31	19	34	33	7	19	24
Lengre fotturer i skogen	38	31	25	33	24	21	17	15	11
Lengre skiturer i fjellet	24	28	19	13	18	21	3	10	14
Lengre skiturer i skogen	28	12	8	14	7	6	3	5	6
Fisketurer i ferskvann	34	26	26	23	25	21	14	16	17
Fisketurer i saltvann	41	36	33	27	32	33	16	27	21
Badet utendørs	53	65	72	30	54	55	17	41	44
Jakt	5	11	9	6	11	9	3	2	6
Tur med motor-/seilbåt	35	40	34	22	30	27	15	27	19
Tur med kano/kajakk/robåt	28	18	13	17	16	9	8	8	4
Bær/sopptur	55	61	51	50	57	56	34	53	53

Tabell v5.1. Andel som har brukt tid til idrett og friluftsliv etter ulike bakgrunnsvariable. En gjennomsnittsdag. 1971-2000 Prosent

	1971	1980	1990	2000
Alle 16-74 år	26	28	30	31
Menn	29	30	33	30
Kvinner	24	26	27	31
16-24 år	29	39	34	30
25-44 år	25	28	25	27
45-66 år	25	27	30	33
67-74 år	26	36	41	42
Vinter	20	23	23	25
Vår	30	33	33	33
Sommer	33	37	37	37
Høst	22	21	28	28
Yrkesaktive 16-44 år	26	26	26	27
Yrkesaktive 45-74 år	25	24	28	30
Ikke yrkesaktive 16-44 år	27	37	34	30
Ikke yrkesaktive 45-74 år	26	32	41	43
Yrkesaktive menn	27	27	29	27
Yrkesaktive kvinner	23	24	24	30

Tabell v5.2. Tid brukt til idrett og friluftsliv etter kjønn. Timer og minutter en gjennomsnittsdag. 1980-2000

	Alle 16-74 år			Menn			Kvinner		
	1980	1990	2000	1980	1990	2000	1980	1990	2000
Konkurransetid/trening	0.05	0.07	0.05	0.06	0.09	0.07	0.03	0.04	0.04
Turer	0.14	0.13	0.15	0.15	0.13	0.15	0.13	0.12	0.15
Skiturer	0.02	0.01	0.01	0.03	0.01	0.01	0.02	0.01	0.01
Fotturer	0.03	0.03	0.03	0.03	0.03	0.03	0.02	0.02	0.02
Spaserturer	0.08	0.08	0.10	0.08	0.08	0.09	0.08	0.08	0.11
Sykkelturer	0.01	0.01	0.01	0.01	0.01	0.01	0.01	0.00	0.01
Andre idretts- og friluftslivsaktiviteter	0.11	0.11	0.11	0.13	0.14	0.12	0.09	0.09	0.09
Bading og soling	0.03	0.04	0.03	0.03	0.03	0.03	0.04	0.05	0.04
Båtturer	0.01	0.01	0.01	0.02	0.01	0.01	0.01	0.01	0.01
Fisketurer	0.02	0.02	0.02	0.03	0.03	0.03	0.01	0.01	0.01
Antall svar	6600	6023	5787	3169	2874	2945	3431	3149	2842

Tabell v5.3. Tid brukt til idrett og friluftsliv etter alder og kjønn. Timer og minutter en gjennomsnittsdag. 1980-2000

	Konkurransetid/trening			Turur			Andre idretts/ friluftslivsaktiviteter		
	1980	1990	2000	1980	1990	2000	1980	1990	2000
Menn									
16-24 år	0.16	0.20	0.19	0.15	0.09	0.06	0.18	0.26	0.17
25-44 år	0.06	0.09	0.06	0.13	0.11	0.10	0.13	0.09	0.12
45-66 år	0.03	0.06	0.04	0.16	0.15	0.22	0.10	0.11	0.12
67-74 år	0.02	0.05	0.04	0.25	0.28	0.29	0.11	0.21	0.08
Kvinner									
16-24 år	0.09	0.11	0.10	0.14	0.09	0.08	0.15	0.12	0.12
25-44 år	0.03	0.03	0.03	0.11	0.10	0.15	0.09	0.08	0.10
45-66 år	0.02	0.02	0.02	0.14	0.15	0.17	0.06	0.08	0.08
67-74 år	0.02	0.02	0.01	0.14	0.17	0.21	0.07	0.08	0.06

Tabell v5.4. Tid brukt til idrett og friluftsliv etter årstid. Timer og minutter en gjennomsnittsdag. 1980-2000

	Vinter			Vår			Sommer			Høst		
	1980	1990	2000	1980	1990	2000	1980	1990	2000	1980	1990	2000
Konkurransetid/trening	0.05	0.07	0.05	0.05	0.07	0.05	0.04	0.07	0.06	0.05	0.07	0.06
Turer	0.13	0.11	0.11	0.18	0.14	0.16	0.15	0.15	0.18	0.10	0.11	0.14
Andre idretts- og friluftslivsaktiviteter	0.03	0.05	0.07	0.11	0.11	0.09	0.26	0.25	0.21	0.05	0.07	0.07
Antall svar	1576	1583	1677	1589	1539	1332	1490	1304	1248	1793	1587	1556

Tabell v5.5. Tid brukt til idrett og friluftsliv lørdager/søndager om vinter og sommer. Timer og minutter en gjennomsnittsdag. 1980-2000

	Vinter			Sommer		
	1980	1990	2000	1980	1990	2000
Konkurransetid/trening	0.05	0.07	0.05	0.04	0.08	0.05
Turer	0.29	0.21	0.18	0.30	0.25	0.26
Skiturer	0.08	0.06	0.04	0.00	0.00	0.00
Fotturer	0.03	0.02	0.02	0.12	0.10	0.10
Spaserturer	0.18	0.12	0.13	0.15	0.13	0.14
Sykkelturer	0.00	0.00	0.00	0.03	0.02	0.02
Andre idretts- og friluftslivsaktiviteter	0.05	0.07	0.08	0.46	0.44	0.29
Bading og soling	0.00	0.00	0.02	0.15	0.20	0.15
Båtturer	0.00	0.00	0.00	0.08	0.06	0.05
Fisketurer	0.01	0.00	0.01	0.08	0.08	0.06
Antall svar	435	455	481	402	377	341

Tabell v5.6. Tid brukt til idrett og friluftsliv etter ukedag. Timer og minutter en gjennomsnittsdag. 1980-2000

	Mandag-fredag			Lørdag-søndag		
	1980	1990	2000	1980	1990	2000
Konkurransetid/trening	0.05	0.07	0.06	0.05	0.06	0.05
Turer	0.08	0.08	0.11	0.28	0.23	0.25
Skiturer	0.01	0.01	0.01	0.05	0.02	0.02
Fotturer	0.01	0.01	0.02	0.06	0.06	0.06
Spaserturer	0.05	0.06	0.08	0.16	0.14	0.15
Sykkelturer	0.01	0.01	0.01	0.01	0.01	0.02
Andre idretts- og friluftslivsaktiviteter	0.08	0.08	0.09	0.19	0.20	0.14
Bading og soling	0.02	0.03	0.02	0.06	0.07	0.05
Båtturer	0.01	0.00	0.01	0.03	0.02	0.02
Fisketurer	0.02	0.01	0.02	0.03	0.03	0.02

Tabell v5.7. Tid brukt til ulike idretts- og friluftaktiviteter en gjennomsnittsdag etter kjønn og alder, 9-79 år. timer og minutter en gjennomsnittsdag. 2000

	Idretts- og friluftsliv	Konkurransetid/trening	Turer	Andre idretts- og friluftslivsaktiviteter	Reising knyttet til idrett/friluftslivsaktiviteter	Antall svar
Alle:						
9-12 år	0.46	0.17	0.07	0.21	0.08	423
13-15 år	0.42	0.18	0.10	0.14	0.08	355
16-24 år	0.36	0.14	0.07	0.15	0.06	775
25-44 år	0.28	0.05	0.12	0.11	0.04	2381
45-66 år	0.32	0.03	0.19	0.10	0.03	2255
67-74 år	0.34	0.02	0.25	0.07	0.02	398
75-79 år	0.22	0.02	0.17	0.03	0.02	210
Menn:						
9-12 år	0.55	0.24	0.05	0.26	0.06	208
13-15 år	0.51	0.24	0.11	0.15	0.09	183
16-24 år	0.42	0.19	0.06	0.17	0.07	401
25-44 år	0.28	0.06	0.10	0.12	0.04	1180
45-66 år	0.38	0.04	0.21	0.12	0.03	1168
67-74 år	0.40	0.04	0.29	0.08	0.03	204
75-79 år	0.31	0.03	0.23	0.05	0.01	104
Kvinner:						
9-12 år	0.36	0.11	0.09	0.16	0.10	215
13-15 år	0.32	0.10	0.09	0.13	0.07	172
16-24 år	0.30	0.10	0.08	0.13	0.05	374
25-44 år	0.28	0.03	0.15	0.10	0.03	1201
45-66 år	0.27	0.02	0.17	0.08	0.03	1087
67-74 år	0.29	0.01	0.21	0.06	0.01	194
75-79 år	0.16	0.01	0.13	0.02	0.02	106

Tabell v5.8. Andel som har utført ulike idretts- og friluftaktiviteter en gjennomsnittsdag etter alder, 9-79 år. 2000 Prosent

	Idretts- og friluftsliv	Konkurransetidrett/ trening	Turer	Andre idretts- og friluftslivs-aktiviteter	Reising knyttet til idrett/friluftaktiviteter	Antall svar
Alle:						
9-12 år	39	18	13	19	20	423
13-15 år	40	16	15	20	18	355
16-24 år	30	13	10	17	16	775
25-44 år	27	6	15	12	9	2381
45-66 år	33	5	24	10	7	2255
67-74 år	42	9	31	9	6	398
75-79 år	33	5	26	5	3	210
Menn:						
9-12 år	40	24	8	19	20	208
13-15 år	42	19	13	23	23	183
16-24 år	31	16	9	19	17	401
25-44 år	24	7	11	11	10	1180
45-66 år	34	6	23	12	8	1168
67-74 år	44	11	33	11	8	204
75-79 år	35	7	27	4	3	104
Kvinner:						
9-12 år	37	12	18	18	20	215
13-15 år	37	12	16	17	13	172
16-24 år	29	11	12	14	15	374
25-44 år	30	5	20	12	8	1201
45-66 år	32	4	24	8	5	1087
67-74 år	40	8	28	7	4	194
75-79 år	32	4	25	5	4	106

Tidligere utgitt på emneområdet*Previously issued on the subject***Statistiske analyser (SA)**

- 35 Sosialt utsyn 2000. Kapittel 10. Fritid og kultur
- 38 Vaage, Odd Frank: Kultur- og fritidsaktiviteter
- 52 Vaage, Odd Frank: Til alle døgnets tider. Tidsbruk 1971-2000

Samfunnsspeilet

- Nr. 3/99 Vaage, Odd Frank: Trening og mosjon: Få svetter alene
- Nr. 3/99 Vaage, Odd Frank: Trening og mosjon: Kvinner og menn er like aktive
- Nr. 4/99 Vaage, Odd Frank: Friluftaktiviteter: Ut på tur....

De sist utgitte publikasjonene i serien Rapporter*Recent publications in the series Reports*

- 2003/14 B. Aardal, H. Valen, R. Karlsen, Ø. Kleven og T.M. Normann: Valgundersøkelsen 2001. 2003. Dokumentasjon- og tabellrapport. 183s. 260 kr inkl. mva. ISBN 82-537-6408-1
- 2003/15 A. Finstad, G. Haakonsen og K. Rypdal: Utslipp til luft av partikler i Norge. Dokumentasjon av metode og resultater. 2003 45s. 155 kr inkl. mva. ISBN 82-537-6424-3
- 2003/16 A. Snellingen Bye, G.I. Gundersen og J.K. Undelstvedt: Resultatkontroll i jordbruk 2003. Jordbruk og miljø. 2003. 95s. 180 kr inkl. mva. ISBN 82-537-6429-4
- 2003/17 R. Straumann: Exporting Pollution? Calculating the embodied emissions in trade for Norway. 2003. 33s. 155 kr inkl. mva. ISBN 82-537-6487-1
- 2003/18 O. Vaage: Yrkesliv eller pensjonisttilværelse. Levekår og tidsbruk i aldersgruppen 62-66 år. 2003. 64s. 180 kr inkl. mva. ISBN 82-537-6499-5
- 2003/19 T. Bye og P.M. Bergh. Utviklingen i energiforbruket i Norge i 2002-2003. 2003. 42s. 155 kr inkl. mva. ISBN 82-537-6508-8
- 2003/20 B. Halvorsen og R. Nesbakken: Hvilke husholdninger rammes av høye strømpriser? En fordelingsanalyse på mikrodata. 2003. 23s. 155 kr inkl.mva. ISBN 82-537-6511-8
- 2003/21 T. Bye, P.V. Hansen og F.R. Aune: Utviklingen i energimarkedet i Norden i 2002-2003. 2003. 39s. 155 kr inkl.mva.ISBN 82-537-6513-4
- 2003/22 Y. Lohne og H.Nome Næsheim: Kartlegging av bruken av deltid i arbeidslivet. 2003. 61s. 180 kr inkl.mva. ISBN 82-537-6521-5
- 2003/23 A. Snellingen Bye, O. Rognstad og L.J. Rustad: Klassifisering av driftsenhetene i jordbruket etter driftsform og størrelse. 2003. 61s. 180 kr inkl.mva. ISBN 82-537-6529-0
- 2003/24 R. Nygaard Johnsen: Konsumprisindeks for Svalbard 2003. 2003. 36s. 155 kr inkl.mva. ISBN 82-537-6532-0
- 2003/25 T.P. Bøe. Funksjonshemmede på arbeidsmarkedet. 2003. 47s. 155 kr inkl. mva. ISBN 82-537-6543-6
- 2004/1 B. Lie: Ekteskapsmønstre i det flerkulturelle Norge. 2003. 120s. 210 kr inkl.mva. ISBN 82-537-6550-9
- 2004/2 J. Epland, V. Pedersen, M.I. Kirkeberg og A. Andersen: Økonomi og levekår for ulike grupper, 2003. 2004. 90s. 180 kr inkl. mva. ISBN 82.537-6556-8
- 2004/3 D. Spilde og K. Aasestad: Energibruk i norsk industri 1991-2001. 2004. 52s. 180 kr inkl. mva. ISBN 82-537-6562-2
- 2004/4 A. Gillund: Prisindeks for kontor- og forretningseiendommer. 2004. 31s. 155 kr inkl. mva. ISBN 82-537-6566-5
- 2004/5 A. Finstad, K. Flugsrud, G. Haakonsen og K. Aasestad: Vedforbruk, fyringsvaner og svevestøv. Resultater fra Folke- og boligtellingsen 2001. Levekårsundersøkelsen 2002 og Undersøkelse om vedforbruk og fyringsvaner i Oslo 2002. 78s. 180 kr inkl. mva. ISBN 82-537-6568-1
- 2004/6 R.H. Kitterød og R. Kjelstad: Foreldres arbeidstid 1991-2001. 2004. 78s. 180kr inkl. mva. ISBN 82-537-6574-6
- 2004/7 A. Rolland, Ø. Brekke, B.M. Samuelsen og P.R. Silseth: Evaluering av kommunale brukerundersøkelser. Prosjekt utført for Kommunal- og regionaldepartementet av Statistisk sentralbyrå og Handelshøyskolen BI. 2004. 103s. 210 kr inkl.mva. ISBN 82-537-6582-7
- 2004/8 T.E. Haug: Eierkonsentrasjon og markedsrett i det norske kraftmarkedet. 2004. 39s. 155 kr inkl. mva. ISBN 82-537-6597-5
- 2004/9 M. Kalvarskaia og A. Langørgen: Capital costs in municipal school buildings. 29s. 150 kr inkl.mva. ISBN 82-537-6591-6
- 2004/11 T. Hægeland, L.J. Kirkebøen, O. Raaum and K.G. Salvanes: Marks across lower secondary schools in Norway. What can be explained by the composition of pupils and school resources? 2004. 54s. 180 kr inkl.mva. ISBN 82-537-6608-8